

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

FORUM EFVM 2.0

28 вересня - 1 жовтня 2021

Зміни

Адаптація

Нова Економіка

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОГО ФОРУМУ

Дослідницька секція

**«Світові тенденції та перспективи
розвитку фінансової системи України»**

ЕФ КНУ ЕФ КНУ ЕФ КНУ ЕФ КНУ

ЕФ КНУ ЕФ КНУ ЕФ КНУ ЕФ КНУ

FORUM EFBM 2.0

Зміни. Адаптація. Нова економіка

Матеріали Міжнародного форуму

Дослідницька секція
**«СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»**

Київ 2021

УДК 330, 331, 336

JEL classification: D00, E00, G00, M10, M20

Рецензенти:

Л.Буяк, доктор економічних наук, професор

Р.Кулієв, доктор економічних наук, професор

Редакційна колегія:

д-р екон. наук, проф. А.І. Ігнатюк (голова); канд. фіз.-мат. наук, доц. Л.А. Анісімова; д-р екон. наук, проф. І.О. Лютий; д-р екон. наук, проф. А.О. Старостіна; д-р екон. наук, проф. О.І. Ляшенко; д-р екон. наук, проф. Н.І. Гражевська; д-р екон. наук, проф. Г.І. Купалова; д-р екон. наук, проф. Г.М. Филюк; д-р екон. наук, доц. М.В. Ситницький; д-р екон. наук, доц. Н.В. Приказюк; д-р екон. наук, проф. Н.В. Ковтун; д-р екон. наук, доц. Б.А. Засадний; к.філол.н., доц. М.В. Петровський; д-р екон. наук, проф. Н.В. Бутенко; д-р екон. наук, доц. О.В. Баженова; д-р екон. наук, проф. Т.В. Гайдай; д-р екон. наук, доц. В.В. Вірченко; д-р екон. наук, проф. А.Б. Камінський; канд. екон. наук, доц. П.В. Кухта; канд. екон. наук, ас. О.Л. Михальська; канд. екон. наук, доц. О.Ю. Мірошніченко; канд. екон. наук, доц. Т.О. Мурована; канд. екон. наук, доц. З.О. Пальян; канд. екон. наук, доц. О.Ю. Пригара; канд. екон. наук А.О. Полторацька; канд. екон. наук, доц. І.Я. Софіщенко; канд. філол. наук, доц. А.С. Сизенко; канд. філол. наук, доц. Святюк Ю.В.; д-р істор. наук, канд. екон. наук, проф. О.В. Чеберяко; д-р екон. наук, доц. А.С. Шолойко;

Е Економіка. Фінанси. Бізнес. Управління, матеріали II Міжнародного форуму / за заг. ред. проф. А. І. Ігнатюк: Київ, 2021. – Дослідницька секція «СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ» – 119 с.

Збірник містить матеріали II Міжнародного форуму «Економіка. Фінанси. Бізнес. Управління. *Зміни. Адаптація. Нова економіка*», що проходив 28 вересня – 1 жовтня 2021 року на економічному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Збірник охоплює наукові публікації за основними напрямками економічної науки.

Для науковців, державних службовців, викладачів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, імен власних та інших відомостей.

ISBN 978-617-696-866-5

ISBN 978-617-696-867-2

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2021

FORUM EFBM 2.0

Changes. Adaptation. New economy.

Proceedings of the International Forum

Research Session

**GLOBAL TRENDS IN THE FINANCIAL SYSTEM OF
UKRAINE AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT**

Kyiv 2021

УДК 330, 331, 336

JEL classification: D00, E00, G00, M10, M20

Reviewers:

Buiak Lesia, Doctor of Economics, Professor

Rufat Kuliev, Doctor of Economics, Professor

Editorial Board:

Anzhela Ignatiuk, Doctor of Economics, Professor (Head of Editorial Board); Lyudmyla Anisimova, PhD in Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor; Ihor Liutyii, Doctor of Economics, Professor; Alla Starostina, Doctor of Economics, Professor; Olena Liashenko, Doctor of Economics, Professor; Nadiia Hrazhevska, Doctor of Economics, Professor; Halyna Kupalova, Doctor of Economics, Professor; Halyna Filiuk, Doctor of Economics, Professor; Maksym Sitnicki, Doctor of Economics, Associate Professor; Nataliia Prukaziuk, Doctor of Economics, Professor; Natalia Kovtun, Doctor of Economics, Professor; Bohdan Zasadnyii, Doctor of Economics, Associate Professor; Mykola Petrovskyyi, PhD in Philology; Associate Professor; Nataliia Butenko, Doctor of Economics, Professor; Olena Bazhenova, Doctor of Economics, Associate Professor; Tetiana Gaidai, Doctor of Economics, Professor; Volodymyr Virchenko, Doctor of Economics, Associate Professor; Andrii Kaminskyi, Doctor of Economics, Professor; Pavlo Kukhta, PhD in Economics, Associate Professor; Olena Mykhalska, PhD in Economics, Assistant; Olga Miroshnychenko, PhD in Economics, Associate Professor; Tetiana Murovana, PhD in Economics, Associate Professor; Zinaida Palian, PhD in Economics, Associate Professor; Nataliia Pleshakova, PhD in Economics, Assistant; Olha Pryhara, PhD in Economics, Associate Professor; Alona Poltoratska, PhD in Economics; Iryna Sofishchenko, PhD in Economics, Associate Professor; Anastasiia Syzenko, PhD in Philology; Associate Professor; Yulia Sviatiuk, PhD in Philology, Associate Professor, Oksana Cheberyako, Doctor of Habil. in Historical Sciences, PhD in Economics, Professor, Antonina Sholoiko, PhD in Economics, Associate Professor.

E Economics. Finance. Business. Management, Proceedings of the II International Forum / Edited by Prof. Anzhela Ignatiuk: Kyiv, 2021. – Research Session «GLOBAL TRENDS IN THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT» – 119 p.

The proceedings contain the papers presented at the II International Forum «Economics. Finance. Business. Management. *Changes. Adaptation. New economy*» held on September 28 – October 1, 2021 at the Faculty of Economics of Taras Shevchenko National University of Kyiv. The proceedings cover research papers in key areas of economics.

For scholars, civil servants, teachers, postgraduate and graduate students of economics in higher educational institutions.

The authors of published papers are solely responsible for the selection and accuracy of presented facts, quotations, economic and statistical data, professional terminology, proper names, and other data.

ISBN 978-617-696-866-5

ISBN 978-617-696-867-2

© Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2021

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.

Алексесенко Людмила, Тулай Оксана АДАПТИВНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	11
Альошина Ірина ПОСИЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	14
Баранник Лілія, Дулік Тетяна ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ	17
Варналій Захарій БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЛОГІЇ	20
Гулів Руфат ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ ТА ЇЇ ФІНАНСОВІ СКЛАДОВІ	23
Гаврилюк Олег ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ТРИГЕР ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	25
Даниленко Олена ГІБРИДНІСТЬ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ	29
Жаліло Ярослав, Дешко Антоніна ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТІВ УЧАСТІ В УКРАЇНІ	32
Зянько Віталій ПРОБЛЕМИ, РИЗИКИ ТА ЕФЕКТИ НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	35
Івахненко Ірина СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	37
Карпич Анна ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК «ФІНАНСОВЕ ДИТЯ» ЛІБЕРАЛЬНОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ ТА НОРМА ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ	41
Ковальчук Ігор ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК НА ЕКОНОМІКУ	44
Коляда Тетяна БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ РЕАЛІЗАЦІЇ	48
Корнєєв Володимир НОВАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ: ПОПЕРЕДУ ЦИФРОВИЙ БРЕТТОН-ВУДС?	51
Крупка Ігор ФІНАНСОВИЙ РИНОК – ФУНДАМЕНТАЛЬНА КАТЕГОРІЯ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ	54
Любкіна Олена, Кнір Марія ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РИНКАХ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ	57
Мацур Сергій ВИЗНАЧЕННЯ ПРИБУТКУ ПОСТІЙНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ НЕРЕЗИДЕНТІВ В УКРАЇНІ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ	60
Мельник Валерія ПРОБЛЕМИ ДОВІРИ ДО ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ В УКРАЇНІ У ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД	63
Мєдведькова Наталія КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ	66
Мороз Павло ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРАНСПАРЕНТОСТІ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН	69
Наконечна Юлія, Демиденко Людмила РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНИХ СИСТЕМ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН: ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ	72
Науменкова Світлана, Міщенко Володимир ЦИФРОВІ ГРОШІ: МАЙБУТНЄ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ	77
Невідомий Василь ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ТА ВПЛИВУ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ НА ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ В УКРАЇНІ	81
Нікітенко Дмитро, Калетник Олександр СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	83

Нікіфоров Петро РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	86
Носова Євгенія ТІНЬОВА ЗАРОБІТНА ПЛАТА ТА НУЛЬОВЕ ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	89
Октисюк Євгеній ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	92
Онищенко Світлана, Глушко Аліна ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	96
Онищенко Світлана, Маслій Олександра ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	99
Петленко Юлія, Погрібна Наталія РАМКОВІ УМОВИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ КЛАСИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ	102
Плшакова Наталія, Яфінович Олена ФІНАНСОВІ ШАХРАЙСТВА ЯК ВИД МАХІНАЦІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ	105
Тропіна Валентина ПОДАТКИ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОГО РЕСУРСУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: УКРАЇНА ТА ЄС	108
Циганов Сергій, Циганова Надія ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕГУЛЯТОРНИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	109
Чеберяко Оксана ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: МОДЕЛІ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	112
Чжичжоу Ян МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	117

GLOBAL TRENDS IN THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT

Lyudmyla Alekseyenko, Oksana Tulai FINANCIAL POLICY ADAPTABILITY IN THE CONDITIONS OF MIGRATION PROCESSES TRANSFORMATION	11
Iryna Aloshyna STRENGTHENING THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF THE UKRAINIAN BANKING SECTOR UNDER EUROPEAN INTEGRATION	14
Liliia Barannyk, Tatiana Dulik TAX POLICY IN UKRAINE: REALITIES AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF WORLD SOCIO-ECONOMIC TRENDS	17
Zakharrii Varnalii BUDGET SECURITY OF UKRAINE IN THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY	20
Rufat Guliyev LABOUR PRODUCTIVITY AND ITS FINANCIAL COMPONENTS	23
Oleh Havryliuk DIGITALIZATION AS A TRIGGER OF FINANCIAL SERVICES MARKET TRANSFORMATION	25
Olena Danylenko HYBRIDITY IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ENERGY SECTOR	29
Yaroslav Zhalilo, Antonina Deshko PROSPECTS FOR FORMATION AND IMPLEMENTATION OF PARTICIPATORY BUDGETS IN UKRAINE	32
Vitalii Zianko PROBLEMS, RISKS, AND EFFECTS ON THE WAY OF DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT	35
Iryna Ivakhnenko MODERN ASPECTS OF DIGITALIZATION OF BUSINESS PROCESS MANAGEMENT AT CONSTRUCTION ENTERPRISES	37
Anna Karpych GENDER BUDGETING AS THE "FINANCIAL CHILD" OF THE LIBERAL WORLD ORDER AND GENDER MAINSTREAMING NORM	41
Igor Kovalchuk STUDY OF THE IMPACT OF TCNS INVESTMENT ACTIVITIES ON THE ECONOMY	44
Tetiana Koliada BUDGET DECENTRALIZATION IN UKRAINE: FEATURES OF INPUT AND RESULTS OF REALIZATION	48
Vladimir Korneev FINANCIAL SECTOR INNOVATIONS: DIGITAL BRETTON WOODS AHEAD?	51
Ihor Krupka FINANCIAL MARKET - THE FUNDAMENTAL CATEGORY OF FINANCIAL SCIENCE	54
Lyubkina Olena, Knir Mariya ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN FINANCIAL ASSET MARKETS	57
Serhii Matur DEFINITION OF PROFIT OF PERMANENT ESTABLISHMENTS OF NON-RESIDENTS IN UKRAINE BY APPLYING THE METHODS OF TRANSFER PRICING	60
Valeriia Melnyk PROBLEMS OF TRUST IN FINANCIAL INSTITUTIONS IN UKRAINE IN THE POST-CRISIS PERIOD	63
Nataliia Miedviedkova KEY ASPECTS OF REGULATION OF INTERBUDGETARY RELATIONS IN UKRAINE	66
Pavlo Moroz DIGITAL TRANSFORMATION OF THE PUBLIC FINANCE SYSTEM IN ENSURING THE TRANSPARENCY OF PUBLIC RELATIONS	69
Yuliia Nakonechna, Liudmyla Demydenko REFORM OF PENSION SYSTEMS OF EUROPEAN COUNTRIES: PROSPECTS OF UKRAINE	72
Svitlana Naumenkova, Volodymyr Mishchenko DIGITAL CURRENCY: THE FUTURE OF INSTITUTIONAL CHANGES IN THE BANKING SECTOR	77
Vasyl Nevidomyy STRENGTHENING THE ROLE AND INFLUENCE OF THE ACCOUNTS CHAMBER ON PUBLIC FINANCE IN UKRAINE	81

Dmytro Nikytenko, Oleksandr Kaletnyk STRATEGY OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE IN THE CONDITION OF DIGITAL ECONOMY	83
Petro Nikiforov DIGITAL TRANSFORMATIONS DEVELOPMENT OF THE UKRAINE FINANCIAL SYSTEM	86
Euvgenia Nosova SHADOW WAGES AND ZERO DECLARATION OF INCOME OF INDIVIDUALS IN UKRAINE	89
Yevhenii Ohtsyuk INSTITUTIONAL SECURITY OF ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE	92
Svitlana Onyshchenko, Alina Hlushko IMPROVING THE LEVEL OF INFORMATION SECURITY OF BUSINESS IN MODERN CONDITIONS	96
Svitlana Onyshchenko, Oleksandra Maslii PROBLEMS OF SMALL BUSINESS FINANCING IN A PANDEMIC CONDITION	99
Yulia Petlenko, Nataliia Pohribna FRAMEWORK FOR FINANCIAL STABILIZATION OF CLASSICAL UNIVERSITIES	102
Natalia Plieshakova, Olena Iafinovych FINANCIAL SCAMS AS A TYPE OF FRAUD IN THE FINANCIAL MARKET	105
Valentyna Tropina TAXES IN THE FORMATION OF FINANCIAL RESOURCES TERRITORIAL SOCIETIES: UKRAINE AND EU	108
Sergiy Tsyganov, Nadiia Tsyganova TRANSFORMATION OF REGULATORY FUNDAMENTALS OF FINANCIAL MARKET FUNCTIONING	109
Oksana Cheberyako HEALTHCARE FINANCING: MODELS AND FOREIGN EXPERIENCE	112
Yang Zizhou OPPORTUNITIES AND RISKS OF UKRAINIAN ECONOMIC DIGITALIZATION	117

Lyudmyla Alekseyenko,

Dr. of Econ., Professor,

Ivano-Frankivsk Research and Development Institute of Management,

West Ukrainian National University

Oksana Tulai,

Dr. of Econ., Professor,

West Ukrainian National University

FINANCIAL POLICY ADAPTABILITY IN THE CONDITIONS OF MIGRATION PROCESSES TRANSFORMATION

Key words: financial policy, socially integrated world, migration, limited budget space, internally displaced persons, affordable housing.

Modern human migration processes are associated with the formation of a socially integrated world, which requires a review of scientific approaches to providing vital funding and capacity building through investment in human capital, taking into account trends of accelerated transition to more environmentally friendly digital development technology. In order to achieve the adaptability of financial policy in the context of increasing complexity and diversity of modern migration flows, the priority of health care expenditures, targeted support for households affected by the crisis and the feasibility of investing in the future to achieve long-term goals, including affordable housing for internally displaced persons.

The adaptability of financial policy to the challenges of the spread of COVID-19 has made it possible to create favorable global financial conditions for countries with low credit risk and to achieve a significant and lasting increase in government spending. However, in countries with more limited access to external financing, initial costs were lower than projected before the pandemic. As a result of the pandemic, there was a sharp increase in debt and deficits: the average total budget deficit relative to gross domestic product in 2021 reached 9.9 percent in the case of developed economies, 7.1 percent in emerging and developing countries, and 5.2 percent in low-income developing countries. It is projected that by the end of 2021, public debt in the world will approach 99 percent of GDP [1].

People's migration processes are linked to the provision of vital funding, taking into account the trends of an accelerated transition to a more environmentally friendly, digital-based and more socially integrated world. Theoretical and applied aspects of the adaptability of financial policy in the transformation of migration processes are given sufficient attention in the scientific literature and international practice. International Monetary Fund experts Vitor Gaspar and Gita Gopinath acknowledge that COVID-19 will continue to destroy jobs, causing long-term damage to investment and productivity in economically vulnerable countries [1].

The important characteristics that determines the propensity to migrate is being at certain stages of the life cycle. Therefore, when determining the econometric characteristics of a migrant, it is important to examine the stages of his life cycle. The World Bank pays special attention to capacity building through investment in human capital [2, p. 27]. It is believed that the provision of both proper health care and an

appropriate level of education is the basis for the development of human capital and a vital condition for prosperity and wealthy human existence in the changing world.

To optimize migration processes, the world community must play an important role in the context of securing funding for the most vulnerable countries and segments of the population. For example, the European Union's Next Generation Fund (NGEU), which consists of 50 percent grants, should be an important source of funding for EU member states with "limited budgetary space". Such collective action can help reduce disparities in countries' financial potential.

To achieve the adaptability of financial policy in the face of increasing complexity and diversity of modern migration flows, it is necessary to: overcome the acute crisis by prioritizing health care expenditures (vaccination) and targeted support for households and companies affected by the crisis; ensure economic recovery by increasing the focus on fiscal and monetary policy support (to support the redistribution of labor and capital to growing sectors through targeted staff subsidies and effective bankruptcy procedures); invest in the future to achieve long-term goals, such as increasing production capacity, productive use of the opportunities created by the transition to digital technologies, and ensuring equitable redistribution of income.

During migration processes intensification financing (in particular, it may concern internally displaced persons) requires the formation of a modern segment of investment sources diversification at the expense of internally displaced persons, budget financing, lending to financial sector institutions and international financial assistance.

The necessity to provide social housing to low-income people or new groups in need of social protection has become very important. Based on the results of multiple linear regression analysis, a three-dimensional graph has been built which presents the dependence of household income, the volume of investment in housing construction per capita and the volume of commissioned housing per capita [3, p. 101-113; 4, p. 26-29]. To study the density of the relationship between indicators that reveal the state and sources of funding for the housing industry, and a set of criteria that in some way characterize the supply in the housing market, the method of canonical correlations is used. Using empirical and economic-statistical methods, it is established that the volume of affordable housing is particularly affected by the amount of investment in housing construction per capita, per capita income and actual housing prices, taking into account the level of development of administrative-territorial units.

In Ukraine, it is expedient to determine the priority of creation of the Project-financial center within implementation processes concerning the new doctrine of "Smart Cities" and the Regional Development Program "Innovative Economy and Investment" as well as the selection of regional development projects, which are submitted to the tender commission for selection of regional development projects and can be implemented from the state budget received from the European Union. The center should promote the implementation of targeted regional programs for the development of housing leasing for the purposes of providing internally displaced persons with affordable housing.

At the regional level, social housing development programs can organize bond loans to finance rental housing construction projects, including the provision of state

guarantees on bond loans for internally displaced persons; provide state guarantees for lending to businesses engaged in the construction of rental housing and housing leasing operations. In the future, it is important to focus on the legislative regulation of the pricing system in the housing sector, the provision of state guarantees for lending to businesses engaged in the construction of rental housing and housing leasing, as well as organizational and legal support for the all-Ukrainian housing lottery, construction of affordable housing for internally displaced persons.

References

1. Gaspar, Vitor, & Gopinath, Gita (2021). Tous ensemble. <https://www.imf.org/fr/News/Articles/2021/08/10/blog-coming-together>
2. Supporting Countries in Unprecedented Times (2021). Annual Report 2020. The World Bank Press.
3. Alekseyenko, Lyudmyla, Tulai, Oksana, Petrushenko, Yuriy, Kuznietsov, Andriy, & Derkash, Julia (2021). Affordable housing for internally displaced persons: The priorities for investment and development in Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*, 18(1), 101-113. <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56677844000>
4. Tulai, Oksana, & Alekseyenko, Lyudmyla (2021). Financially affordable housing for internally displaced persons in the face of global and national challenges. *Regional Policy in the Post-Pandemic Europe*. Collection of abstracts for the 1st International Discussion Platform within the framework of the EU Jean Monnet Project 612067-ERR-1-2019-1-UA-EPPJMO-MODULE "European Regional Policy: Balance of Local, National and Pan-European Interests", Ternopil, WUNU, April 22, 26-29.

Альошина Ірина,
канд. екон. наук, асистент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ПОСИЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

**Ключові слова: євроінтеграція, міжнародна конкурентоспроможність
банківського сектору, фінансовий ринок.**

Iryna Aloshyna
PhD in Economics, Assistant Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

STRENGTHENING THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF THE UKRAINIAN BANKING SECTOR UNDER EUROPEAN INTEGRATION

**Keywords: European integration, international competitiveness of
banking sector, financial market.**

Сучасний розвиток інтеграційних процесів відбувається в умовах нестабільності та змінності світового міжнародного середовища. Інтенсифікація взаємозв'язків країн співвідноситься з тенденціями міжнародної економічної інтеграції та процесами посилення міжнародної конкурентоспроможності економічних суб'єктів. Уклавши угоду про асоціацію з ЄС, Україна закріпила європейський вектор розвитку та економічного співробітництва. Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі, що в двосторонньому порядку функціонує з 2016 року, створює можливості і загрози як для економіки України, так і для її фінансової системи та банківського сектору.

Згідно звіту НБУ, головними досягненнями Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року є наступне [1, с.2]: проведено валютну лібералізацію; посилено інституційну спроможність центробанку та проведено його внутрішню трансформацію; запроваджено інфляційне таргетування та перехід до гнучкого курсоутворення; здійснено оздоровлення банківського сектору; посилено відповідальність власників та менеджменту банків; сформовано незалежні наглядові ради державних банків; запроваджено ризик-орієнтований нагляд та посилено фінмоніторинг; створено можливість віддаленої ідентифікації з використанням BankID. Проте не всі поставлені цілі були досягнуті в повному обсязі, подальший розвиток фінансового сектору буде відбуватись в межах виконання відповідної нової Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року, у якій чітко визначено візію фінансового сектору України як інтегрований у міжнародний простір, ефективний, стійкий та конкурентоспроможний фінансовий сектор, який динамічно розвивається та забезпечує вагомий внесок у стале та інклюзивне економічне зростання України [2, с.5]. Саме конкурентоспроможний

банківський сектор створює в Україні умови подальшого фінансового розвитку через забезпечення ефективного акумулювання, розподілу та обігу фінансових ресурсів в економіці та є драйвером інтеграційних процесів фінансового сектору України в міжнародний економічний простір. Реалізація Стратегії 2025 «створить умови для сталого зростання фінансового сектору України, його конкурентоспроможності в умовах інтеграції у світовий фінансовий простір і забезпечить: задоволення потреб споживачів у якісних та доступних фінансових послугах; зменшення вартості та подовження строківості фінансового ресурсу для держави та підприємств; підвищення конкурентоспроможності економіки України в цілому» [2, с.9].

Так, згідно даних НБУ, стратегія розвитку фінансового сектору до 2025 року поділяється на п'ять стратегічних напрямів: 1) фінансова стабільність; 2) макроекономічний розвиток; 3) фінансова інклюзія; 4) розвиток фінансових ринків; 5) інноваційний розвиток [2, с.11-15]. Така реалізація зазначених цілей сприятиме підвищенню конкурентоспроможності фінансового ринку України у світі. Проте, у даній стратегії приділяється недостатньо уваги питанням банківського сектору, лише зазначається його важливість у ефективному виконанні фінансового посередництва та торкається окремих питань, проте не наведений чіткій перелік дій щодо посилення конкурентоспроможності саме банківського сектору виходячи із глобальних тенденцій. Адже посилення міжнародної конкурентоспроможності саме банківського сектору може створити додатковий поштовх для розвитку інших фінансових інститутів та інноваційних продуктів, а також є каталізатором євроінтеграційних процесів України. А тому до даного переліку дій слід додати наступні кроки [3; с.46-50; 4; 5, с.281-283]:

Рис. 1. Механізм посилення міжнародної конкурентоспроможності банківського сектору України

Джерело: розроблено автором

Згідно рис.1, зазначені кроки є механізмом посилення міжнародної конкурентоспроможності банківського сектору України за рахунок мінімізації втрат від загроз та максимізації вигод від можливостей зовнішніх та внутрішніх умов функціонування банківського сектору.

Через обмеженість внутрішніх фінансових ресурсів та загострення конкуренції на національному і міжнародному ринках необхідною умовою подальшого розвитку банківського сектору України є підвищення якісних

показників ефективної діяльності банків, а також підвищення стабільності національної банківської системи. Реалізація даної стратегії залежить від трансмісійного механізму грошово-кредитної політики НБУ, ефективність якої можна підвищити завдяки євроінтеграційним процесам. Адже саме в умовах євроінтеграційних процесів відбувається підвищення ефективності впливу каналів грошово-кредитної політики на міжнародну конкурентоспроможність банківського сектору завдяки підвищенню ліквідності та стійкості банків [3; 4; 5]: 1) зменшення ролі грошової бази завдяки запровадженню інфляційного таргетування; 2) підвищення ефективності функціонування процентного каналу через використання операційного орієнтиру процентної ставки; 3) зниження волативності обмінного курсу; 4) покращення кредитних умов банківського кредитування; 5) вдосконалення методів оцінки вартості активів; 6) закріплення інфляційних очікувань відповідно до визначеного таргету, інституційна розбудова центрального банку та вдосконалення операційних процесів.

В Україні, як і у країнах Європи, банкоорієнтована модель розвитку фінансової системи. Це означає, що у фінансовій системі саме банківські інститути акумулюють заощадження населення та є головними джерелом фінансового розвитку країни. Посилення міжнародної конкурентоспроможності банківського сектору, що є результатом змодельованих державою інвестицій у фактори сталого економічного росту, має стати стратегічним завданням країни.

Список використаних джерел

1. Національний Банк України. Звіт про виконання Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року. URL: <https://bank.gov.ua/files/ZQIHKbpG1ScqRAG> (дата звернення: 20.01.2020).

2. Національний Банк України. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku> (дата звернення: 20.01.2020).

3. Аржевітін С.М., Савлук М.І., Міщенко В.І., ін. Україна та МВФ: співробітництво у монетарній сфері в умовах виходу з кризи: науково-аналітична доповідь. К.: КНЕУ, 2017. 199 с.

4. Міщенко В.І., Науменкова С.В., Міщенко С.В. Особливості регуляторної ідентифікації фінансових компаній як фінансових посередників. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2019. Вип. 1 (28). С. 390–401.

5. Рогач О.І., Філіпенко А. С., Дзюба П. В., та ін. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка. Монографія за ред. О. І. Рогача. К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2020. 368 с.

Баранник Лілія

д-р екон. наук, професор,

Дулік Тетяна

канд. екон. наук, доцент,

Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро)

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Ключові слова: податкова політика, соціалізація в податковій політиці, прогресивне оподаткування, податкове навантаження на доходи фізичних осіб, цифровізація податкової політики, цифрові податки.

Liliia Barannyk

Dr. Econ. Sciences, Professor,

Tatiana Dulik

PhD, Associate Professor,

University of Customs and Finance (Dnipro)

TAX POLICY IN UKRAINE: REALITIES AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF WORLD SOCIO-ECONOMIC TRENDS

Keywords: tax policy, socialization in tax policy, progressive taxation, tax burden on personal income, digitalization of tax policy, digital taxes.

Податкова політика є складовою фінансової політики держави, має особливо важливе значення для розвитку економіки й, відповідно, суспільства. Це доведено не тільки економічною теорією, а й практикою світового розвитку. Останнім часом в світі відбуваються складні глобальні соціально-економічні процеси, що вимагає перегляду концептуального бачення майбутньої податкової політики в Україні. Корисним є вивчення досвіду інших країн щодо використання податкових інструментів для успішного соціально-економічного розвитку.

Податкова політика не лише безпосередньо впливає на наповнення бюджетів, а також може сприяти зростанню рівня життя громадян, розвитку підприємництва, прискоренню науково-технічного прогресу, покращенню інноваційно-інвестиційної ситуації в країні, зайнятості населення тощо. Окреслимо лише ті аспекти податкової політики в Україні, які представляються наразі найбільш актуальними через сучасні тенденції в світовому податковому просторі та які потребують подальшого розвитку або вдосконалення.

Однією з глобальних тенденцій сучасного розвитку є соціалізація всіх сфер життя, у тому числі державного регулювання. Проявом соціалізації в податковій політиці в світі є активне застосування соціальної функції податку. Це проявляється у використанні індивідуального підходу до можливостей платників податків з урахуванням їх соціального статусу, віку, таких моментів як затяжна хвороба, народження декількох дітей, кількості недієздатних членів

сім'ї тощо. Характеризуючи систему оподаткування доходів населення в Україні, науковці відмічають, що ця система не є гнучкою, в ній значно домінує фіскальний принцип, вона “не дозволяє в повній мірі реалізувати принцип соціальної справедливості” через те, що в “негативно впливає на рівень добробуту населення та забезпечення соціальних стандартів життя”; “функція соціальної справедливості не завжди виконується”, оскільки не існує прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб [цит. по: 1, с. 289-290].

В Україні найбільшим видом доходів населення є заробітна плата (47,4%). На соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти припадає 31,7%, на прибуток і змішаний дохід – 18,3%, на доходи від власності - 2,6% [2]. Це означає, що основними платниками податків є люди найманої праці. Між тим, як у ринковій економіці основним видом доходу є дохід від підприємницької діяльності. В структурі економічної ієрархії це малий і середній бізнес, які складають середній клас суспільства. Однак в Україні він не є чисельним і впливовим.

Невирішеними залишаються питання щодо рівномірного розподілу податкового навантаження на доходи фізичних осіб. Нині основний обсяг податкових надходжень податку на доходи фізичних осіб забезпечується за рахунок утримань із заробітної плати (близько 90%). За даними Держстату України, даними щодо обстеження умов життєдіяльності домогосподарств – у структурі доходів фізичних осіб трудові доходи становлять близько 70-80%. Платники, які систематично отримують понад 50% грошових доходів (у структурі яких переважають пасивні доходи), забезпечують лише 2,5% всіх податкових надходжень від сплати податку на доходи фізичних осіб.

Дискусії щодо необхідності запровадження прогресивного оподаткування в Україні ведуться в науковому середовищі й серед практиків уже досить давно. Існує багато пропозицій, як саме це зробити. У зарубіжних країнах перейшли на так зване «сімейне оподаткування», яке завдяки диференціації платників податків з урахуванням їх сімейного та фактичного стану платоспроможності через запровадження системи сімейних коефіцієнтів і встановлення прогресивних ставок ПДФО, дозволяє найбільш повне реалізувати принцип справедливості в оподаткуванні та розподілі доходів. Проте український уряд поки що не схиляється до такого заходу. Хоча багато розвинених країн, які перейшли на прогресивне оподаткування, демонструють хороші результати саме завдяки цьому.

Другим, важливим напрямком розвитку нашого життя, є глобальне використання комп'ютерних технологій. Цифрова трансформація економіки в Україні є нині одним з головних пріоритетів. Її вплив на податкову систему України можна окреслити як впровадження та надання цифрових державних послуг Державною податковою службою (далі – ДПС) України; автоматизована система податкового контролю; створення сприятливих податкових умов для стимулювання інвестицій в цифрові технології; визначення та розробка механізму оподаткування нових продуктів, операцій, що виникли в зв'язку з застосуванням цифрових технологій [3, с. 253]. Перевагою цифровізації є швидка взаємодія між учасниками, з допомогою якої економічні процеси управляються просто і прозоро. При цьому цифровізація економіки вимагає

визначення нових підходів до податкового адміністрування в зв'язку з появою бізнес-моделей якісно нового формату. Нині органами ДПС багато робиться в напрямі покращення роботи з платниками податків, ці взаємовідносини все більше приймають сучасні цивілізовані форми. Насамперед, це електронний сервіс «Особистий кабінет фізичної особи», що надає можливість кожному платнику податків обмінюватися інформацією з податковою інспекцією, заповнювати декларації з ПДФО онлайн, та інші сервіси, що дозволяють виконувати необхідні для їх діяльності функції. Разом з тим, слід розуміти, що на цьому шляху з'являється й багато проблем законодавчого та організаційного характеру, що потребують свого вирішення. І тут дуже важливо вивчати перший досвід інших країн. Інколи «політика, яка оподатковує цифрові операції з використанням існуючих режимів оподаткування споживання, перевершує політику, яка застосовує спеціальні податки на доходи, пов'язані з певними цифровими послугами» [4]. Угорщина, Індія, Ізраїль, Південна Корея просунулися вперед проводячи активну політику щодо оподаткування різних цифрових видів діяльності. Ці країни мають окремі підходи: Угорщина застосувала податок, орієнтований на цифрову рекламу, Індія та Південна Корея, включаючи цифрові товари та послуги у своїх податках на споживання, а Ізраїль прийняв визначення "значної цифрової присутності. Спочатку Угорщина запровадила податок на рекламу в 2014 р. з прогресивним графіком ставок, який уряд назвав "податком Google". Європейська комісія встановила, що структура ставок порушує правила щодо державної допомоги, оскільки нижчі ставки є пільговими для деяких компаній. Після коригувань у 2017 і 2018 рр. податок на рекламу, що перевищує 100 млн HUF (\$348 440) на рік, нараховується на 7,5%. Доходи, що перевищують цей поріг, звільняються від податку. Однак не всі країни, які розглядають податки такого роду, планують або запровадили їх однаково [там само]. Це підтверджує необхідність власного пошуку «раціонального зерна» в умовах нових соціально-економічних тенденцій розвитку.

Список використаних джерел

1. Barannyk L., Dobrovolska O., Taranenko V., Koriahina T., Rybalchenko L. Personal income tax as a tool for implementing state social policy. *Investment Management and Financial Innovations*. Vol. 18, Issue 2, 2021 pp 287-297. (In Ukraine) [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18\(2\).2021.23](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18(2).2021.23)
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Баранник Л.Б., Соломка Я.А. Податкове адміністрування доходів фізичних осіб в умовах цифрової економіки. Цифрове суспільство: фінанси, економіка, управління: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. 315 с. С. 253-254
4. Bunn D. A Wave of Digital Taxation. URL: <https://taxfoundation.org/digital-taxation-wave/>

Захарій Варналій,
доктор економічних наук, професор,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКОЛОГІЇ

Ключові слова: фінансова система, безпека, бюджетна безпека, економічна безпекологія, загрози, бюджетна політика.

Zakharii Varnalii,
Doctor of Economics, Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

BUDGET SECURITY OF UKRAINE IN THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY

Key words: financial system, security, budget security, economic security, threats, budget policy.

Поглиблення глобалізаційних процесів та динамічний розвиток світових фінансових відносин зумовлюють необхідність розв'язання важливої науково-прикладної проблеми забезпечення збалансованості фінансової системи України, а також розроблення та впровадження політики безпечного розвитку держави. Актуальність досліджень проблем фінансової, зокрема, бюджетної безпеки держави пов'язана також із сучасним розвитком цифровізації економіки. Новим викликом для бюджетної безпеки України, як і для інших країн, стало поширення пандемії COVID-19, яка охопила увесь світ та призвела до уповільнення як глобальної економіки, так і економіки багатьох країн зокрема через впроваджені карантинні заходи. Зокрема, пандемія призвела до ізоляції багатьох країн світу шляхом закриття кордонів, призупинення роботи багатьох підприємств, що у свою чергу позначилося на збільшенні рівня безробіття та зменшенні доходів у державні бюджети. За таких умов слід насамперед вирішити проблему безпечного функціонування фінансової системи загалом та бюджетної зокрема.

В умовах поглиблення геофінансових викликів посилюється роль і значення подальшого розвитку знань про безпеку в широкому розумінні [1; 3]. З накопиченням знань безпекознавство, як й кожний науковий напрям перетворюється на науку – безпекологію, в якій нині формується комплекс поглядів, уявлень, ідей, спрямованих на тлумачення і пояснення явищ безпеки, творче переосмислюються концептуальні й теоретичні основи управління, права, соціології, антропології тощо, виявляються та досліджуються загальні й специфічні об'єктивні закономірності організації та функціонування систем безпеки різного класу, що надає цілісне уявлення про закономірності та наявні зв'язки в забезпеченні безпеки [4].

Як будь-яка наука, безпекологія потребує чітких теоретико-методологічних (наукових) підходів, а саме конкретизації об'єкта і предмету дослідження, структури та чіткішого визначення понятійно-категоріального апарату, пріоритетності забезпечення тощо. За побудовою безпекологія є вченням, комплексом взаємопов'язаних ідей, внутрішньо диференційованою, але цілісною системою знань, у якій одні елементи залежать від інших, а початковий базис становить сукупність тверджень, понять і категорій, визначених за певними методологічними принципами та правилами.

Отже, безпекологія – це наука, яка вивчає закономірності ефективного забезпечення безпеки у соціальних, біологічних, технічних та інших системах, котрі реалізуються за допомогою відповідних відносин у сфері безпеки. В залежності від сфери безпеки, безпекологія як наука має теж свої види (різновиди). Мова йде про безпекологію в політичній, військовій, екологічній, інформаційній, економічній та інших сферах. Тобто, необхідно в безпекології виділяти окремо: політичну безпекологію, військову безпекологію, екологічну безпекологію, економічну безпекологію тощо.

Економічна безпекологія – це наука, яка вивчає закономірності ефективного забезпечення безпеки економічних систем, своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації реальних і потенційних, внутрішніх та зовнішніх загроз економічним інтересам відповідних суб'єктів [2].

На сьогодні очевидна актуальність проблематики безпеки, яка перетворюється на науку – безпекологію і є порівняно новою галуззю знань. Теорія економічної безпекології як і будь-якої науки ґрунтується на її категоріях. Фундаментальною категорією економічної безпекології є категорія «економічна безпека», що розглядається стосовно будь-якого суб'єкта – держави, регіону, підприємства, особи чи процесу тощо.

Водночас, слід зазначити, що на сучасному етапі ситуація ускладнюється передусім відсутністю єдиного методологічного підходу до проблематики економічної безпекології. Все це вимагає від науковців додаткових досліджень цієї проблематики, особливо щодо визначення понять (категорій) та структурування національної безпеки, яка є складним, полісистемним явищем. Зокрема, йдеться про те, що національна безпека має складові (структуру), які, у свою чергу, теж містять свої складові, а ті – теж тощо. Саме це і свідчить про полісистемність національної безпеки, коли є системи вищого і нижчого рівнів (рангів). Водночас слід зазначити, що підсистема національної безпеки, до якої належить і економічна безпека, є «надсистемою» для наступного рівня складових безпеки, а підсистеми третього рівня виступають «надсистемою» для четвертого рівня складових тощо.

Однією з важливих складових економічної безпеки України на сучасному етапі є бюджетна безпека держави. Фактично немає жодної складової національної безпеки країни, яка б не залежала безпосередньо від рівня бюджетної безпеки держави. З огляду на активізацію процесів євроінтеграції та фінансової глобалізації кожна країна прагне зберегти фінансову незалежність, тому домінантою фінансової безпеки є бюджетна безпека держави [5].

Важливим аспектом, з точки зору методології, є визначення основних елементів структури категорії та визначити їх сутнісні характеристики. Нами

виділено десять основних елементів структури категорії «бюджетна безпека». Першим, головним елементом є ціль (мета) бюджетної безпеки, яка полягає, на нашу думку, у захисті фінансових інтересів конкретного об'єкта. Другим елементом є об'єкт. Об'єктом бюджетної безпеки є рівень виконання бюджету, ефективність використання бюджетних ресурсів, бюджетний процес, бюджетна система. Третій елемент – ступінь безпеки (достатній, недостатній, критичний, катастрофічний тощо). Четвертий елемент – загроза, яка може бути: внутрішня, зовнішня; реальна, потенційна; постійна, тимчасова; пряма, непряма; об'єктивна, суб'єктивна; керована, некерована; періодична, систематична тощо. П'ятий елемент – сфера бюджетної безпеки. Шостим елементом є рівень бюджетної безпеки – мега-, макро-, мезо-, мікро-, нанорівень. Суб'єктами забезпечення бюджетної безпеки є: центральні та регіональні органи державної влади, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання, громадські організації, особи тощо. Також необхідно виділяти і такі елементи: внутрішні структурні характеристики (незалежність, самодостатність і ресурсна забезпеченість; ефективність, стійкість та стабільність; здатність до саморозвитку і прогресу); засоби системи забезпечення безпеки (доктрина, концепція, стратегія, політика, програма, план, механізми, інструменти тощо); показники (критерії) забезпечення безпеки (індикатори; критичні, граничні та порогові значення; верхня, нижня межі, інтервали тощо).

Слід зазначити, що вагомим інструментом забезпечення фінансової безпеки України є бюджетна політика держави. Тому, удосконалення бюджетної політики та забезпечення фінансової безпеки повинне передбачати ціле направлену роботу органів державної влади, управління та місцевого самоврядування у шляху формування однієї загальної всеохоплюючої стратегії забезпечення фінансової безпеки, невід'ємною складовою якої має бути бюджетна політика розвитку та стабілізації фінансової сфери для забезпечення соціально-економічного розвитку України.

Список використаних джерел

1. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія: у 2 т. Київ: УБС НБУ, 2014. Т. 1. 831 с.
2. Варналій З. С. Економічна безпекологія в умовах глобалізаційних викликів і загроз // Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 21 грудня 2020 р. 21 січня 2021 р. Полтава: НУПП, 2021. с. 34-39.
3. Варналій З. С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації / монографія. Київ : Знання України, 2020. 423 с.
4. Козаченко Г. В., Кузьменко О. М. Експлейнарний базис екосесента: принципівий підхід до змісту // Економіка. Менеджмент. Підприємництво: зб. наук. пр. Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Луганськ: СХУ ім. В. Даля, 2013. Вип. 25, ч. I. С. 209–217.
5. Онищенко С.В. Бюджетна безпека України: сутність, загрози та шляхи забезпечення / монографія. К.: Знання України, 2017. 403 с.

Rufat Guliyev

Doctor of Economics, Professor,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Member of Milli Majlis (Parliament) of the Republic of Azerbaijan

LABOUR PRODUCTIVITY AND ITS FINANCIAL COMPONENTS

Key words: labour productivity, financing, investment activity, Azerbaijan, Ukraine.

In times of recession and other negative trends in the world economy a special attention of the world's leading countries has turned to a labour productivity growth problem. Thus, the European Parliamentary Technology Assessment Network has published in 2016 the report named "Productivity in Europe and the United States. Technology trends and policy measures". It has been mentioned therein: "The financial crisis of 2008 and the subsequent economic recession have brought into agenda an issue of productivity growth as a main source of the world's economy development. A productivity is one of the indicators of the European Council economy competitiveness and ability to ensure its citizens' well-being". [1]

In the Soviet era or in other words in times of the command-administrative system of the economy management a labour productivity indicator, was very important, it could be said, even the main criterion. This indicator was set statutory, it was included in all activities' plans and the performance efficiency of enterprises, organizations and etc. had been assessed according to it. But, after transition to a market economy a labor productivity was buried in oblivion, it became unnecessary.

With the lapse of time, developing a market economy and being involved in international economic relations, the local scientists have encountered with the fact that a labour productivity indicator has topicality in new conditions as well. The global financial institutes analyze it and establish cross-country comparisons and ratings on the basis of which they draw far-reaching conclusions of the country's economy efficiency.

If in times of the command-administrative system of the economy management a labour productivity was to a larger extent applied in the industry and to a certain degree was equated with a product development and to a lesser extent was reflected in macroeconomic documents, in the market system it is often analyzed and assessed per countries, i.e. on the macroeconomic level.

And how an indicator of a labour productivity is currently calculated on macroeconomic level: according to the International Labour Organization (ILO) it is comprised of a country GDP per each employed; according to the Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) it is comprised of a country GDP per each employed or hours worked per economy in whole. Thus, a labour productivity indicator reflects an efficiency of production factors' utilization in the economy for producing goods and services and enables assessing an economic growth, competitiveness and life quality in a country.

As it is known, a labour productivity indicator consists of the following factors: accumulation of machinery and equipment, professional development of staff ("a human capital"), introduction of new technologies and etc. The factors listed above,

in turn, are based on a public and private financing, investments to infrastructure, human capital, technologies or any combination of these components.

We should consider a labour productivity indicator of Azerbaijan and Ukraine. For the sake of this comparison's accuracy the countries' GDPs must be accepted in US dollars per purchasing power parity (PPP). Through the use of PPP the differences in relative prices between the two countries can be taken into account. The data on a labour productivity indicator by countries can be obtained from the ILO web-site (Key Indicators of the Labour Market Database). In accordance with the ILO data Azerbaijan was ranked 91st place – 33.8 thousands USD, while Ukraine was placed on the 117th place – 20.5 thousands USD in 2019 among 191 countries included into the report. [2]

There exists the Azerbaijan and Ukraine's labour productivity level's substantial lagging behind of the similar criterion in the developed countries. Thus, the labour productivity in Azerbaijan and Ukraine's economies in comparison with the USA in 2019 constituted 29% and 18% respectively, compared to Germany – 37% and 23% respectively, compared to Russia – 67% and 39% respectively. [2] So, there is an evident trend of the catch-up development trend, both of Azerbaijan and Ukraine. The main reason of the labour productivity's being higher in the developed countries is that a fixed capital amount per an employee, a capital-labour ratio and an electric power ability in these countries are significantly higher.

Performing an international comparative analysis of the individual factors influencing the level and dynamics of a labour productivity and researching the reasons of a low labour productivity level in Azerbaijan and Ukraine will enable elaborating a universal measures plan aimed at raising a labour productivity at local enterprises.

The objective of a labour productivity raising can be resolved by intensification of a labour productivity's material and technical, socio-economic and organizational factors' action. In particular, renovation and modernization of a production's technical base (logistics) at enterprises, enhancing of investment activities of economic entities and creative activities of all staff directly influence on a positive dynamics of a labour productivity raising. A special attention must be attached to financing a technological innovations' deployment.

However, a technological innovations' deployment requires additional investments infusion to a fixed capital. Not all enterprises have financial means for renovation and modernization of production's material and technical base (logistics). But many managers forget that there are “non-investment”, low-cost tools in their armory the effect of which realization enables raising employees' labour productivity in a short time without attracting an additional financing. Among such tools is an intensification of a labour productivity's socio-economic and organizational factors' action.

References:

1. The Report of the European Parliamentary Technology Assessment Network “Productivity in Europe and the United States”. Analytical Bulletin № 32 (631); Federation Council of the Federal Assembly of the Russian Federation, 2016.
2. International Labour Organization. <https://ilostat.ilo.org/topics/labour-productivity/>

Гаврилюк Олег,
докт. екон. наук, професор,
Східноєвропейський університет
імені Рауфа Аблязова

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ТРИГЕР ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Ключові слова: цифровий банкінг, діджиталізація, традиційні банки, фінтех.

Oleh Havryliuk,
Doctor of Sciences (Economics), Professor,
Private Institution of Higher Education
“Rauf Ablyazov East European University”

Key words: digital banking, digitalization, traditional banks, fintech.

Глобальний характер кіберпростору детермінує необхідність створення новітніх форматів цифрового банкінгу. Потреба особливо актуалізувалася під час пандемії COVID-19 та спричиненої нею кризи, в ході якої населення та фірми істотно активізували використання онлайн-банкінгу. Традиційні банківські структури втрачають клієнтів, що переходять до фінтех-установ цифрового формату – компаній, що використовують технології та інновації й активно опановують кредитно-фінансову діяльність. Технологічні гіганти започаткували нову модель взаємодії з класичними (традиційними) банками. Констатується істотна трансформація банківських систем світу і Європейського Союзу, де активно діють банки нового формату. В основу стратегій розвитку нових учасників фінансового ринку покладено акцент на використанні новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, наданні цифрових послуг і щільній взаємодії з клієнтами у контексті діджиталізації бізнесу та його перспектив/наслідків.

Цифровий банкінг виник у зв'язку з підвищеним попитом споживачів на більш ефективні та безпечні способи здійснення фінансових транзакцій та доступу до банківських рахунків, чого не можуть забезпечити класичні банківські установи. Якщо раніше в обслуговуванні клієнтів традиційно домінували великі кредитні установи на кшталт JPMorgan Chase, Bank of America, Citigroup і Wells Fargo, то наразі наростає чисельність фінтехів, що пропонують мобільні акаунти (поточні рахунки, облікові записи) та онлайн-альтернативи банкам. Більшість із них надають ряд безкоштовних послуг, зокрема, за обслуговування, овердрафт або іноземні транзакції. У стратегії залучення нових клієнтів подібні умови є вельми привабливими, адже річна плата пересічного американського домогосподарства лише за обслуговування поточного рахунку складає приблизно 329 дол США (253 фунтів стерлінгів) [1]. Такі інструменти та системи нових фінтех-установ, як Varo Money, Simple, SoFi, Bankmobile, Chime, на додачу пропонують клієнтам дебетову карту Visa з рядом функцій, які дозволяють керувати рахунком через мобільний додаток.

Можна виділити чотири основних напрями трансформації функціонування сучасної банківської системи під впливом діджиталізації:

1. Цифрова трансформація банківських переказів – здійснення транзакцій вже не потребує участі банківського персоналу.

2. Переосмислення моделі банківського бізнесу за рахунок використання технології блокчейн і смарт-контрактів, які сприяють скороченню шахрайства в банківській сфері (насамперед у таких операціях, як платежі, переказ прямих інвестицій, управління торговельними, видатковими, іпотечними, кредитними історіями та ін.).

3. Застосування хмарних технологій – завдяки забезпеченню мережного доступу банків отримали багато нових можливостей: співробітництво з партнерами для розробки цифрових продуктів, оптимізації бізнес-процесів, впровадження штучного інтелекту.

4. Вихід на ринок банківських послуг технологічних гігантів, насамперед так званих Big Tech – великих технологічних компаній, які мають надмірний вплив в індустрії інформаційних технологій США, а саме Amazon, Apple, Facebook, Google і Microsoft. Під надмірним впливом мається на увазі можливість компанії серйозно впливати на ринки, на які вона виходить.

Після глобальної фінансової кризи та порятунку від краху багатьох банків за рахунок фінансової допомоги довіра до банківської системи безповоротно похитнулася. Можна стверджувати, що наразі такі технологічні компанії, як Amazon, Google та Apple користуються більшою довірою споживачів, ніж банки. Мільярди пристроїв та послуг цих компаній вже отримали банківські дані та доступ до платежів у формі додатків та мобільних карток-гаманців для здійснення фінансових операцій клієнтів. Останнім часом вони перейшли до банківської діяльності. Згідно з даними міжнародної консалтингової компанії McKinsey & Company, фінансовим продуктам Google довіряють 58% споживачів, що краще, ніж у Apple (56%) і Facebook (38%), але гірше, ніж у з Amazon (65%) [2]. Раніше переваги фінансових структур у реальному (фізичному) вимірі реалізовувалися за рахунок володіння кращою/престижною нерухомістю, вигідним розташуванням (зокрема, у людних місцях з інтенсивним рухом і розвинутою інфраструктурою); подібним чином ними були завойовані цілі ринки. Але наразі Google володіє активом/власністю, яка в першу чергу залучає більшість користувачів – віртуальна нерухомість – база даних укупі з рекламою – вже в якості не інструмента маркетингу, а стратегії розвитку. З 2018 р. з метою надання банківських продуктів Google почав укладати угоди/союзи по впровадженню «розумних поточних рахунків» (smart checking accounts) на основі партнерства з традиційними фінансовими установами: Сітібанком (Citybank) і Стенфордською федеральною кредитною спілкою (Stanford Federal) (обидва – США) започатковано кобрендинговий проект (цифрову платформу) Google Cache, до реалізації якого в 2020 р. приєдналися шість банків: два федеральні банки – BBVA USA і BMO Harris, два комунальні Coastal Community Bank і First Independence Bank, кредитна спілка SEFCU і онлайн банк Bankmobile (усі – США), які обслуговуватимуть рахунки користувачів Google Pay [3]. Відповідність критеріям і стандартам

Google дозволить банкам підвищити якість обслуговування клієнтів, збільшити їх кількість і посилити пізнаваність/впливовість власного бренду.

BigTech розглядають фінансові послуги як спосіб наближення до користувачів і збору коштовних даних. До ключових елементів стратегії Google належить реклама, на яку банки та кредитні спілки витрачають багато коштів за можливість перебування в результатах пошуку Google. Прагнення Google щодо глибшого проникнення на фінансовий ринок також детерміновано конкуренцією з іншими крупними платіжними системами – насамперед Apple Pay, від якої Google Pay відстає: згідно даних провідної дослідної компанії в області мобільного зв'язку Juniper Research (Великобританія), у 2020 р. число користувачів Google Pay у світі повинно було налічувати 100 млн (у 2018 р. – 39 млн), а Apple Pay, відповідно 227 і 140 млн [4, Р.34]. Лідером тут є Alipay (Китай) з 1,3 млрд споживачів (але 2/3 з них зосереджені в країні) [5]. Серйозну конкуренцію Google може скласти мережа Facebook, яка в 2019 р. запустила інструмент Facebook Pay, який працює в усіх основних продуктах компанії, включаючи саму соціальну мережу, месенджери Facebook, Messenger, Instagram і Whatsapp. До Facebook Pay прив'язується банківська карта або рахунок PayPal, розрахункову валюту може обрати користувач [6]. Потенційною аудиторією платіжної системи Facebook Pay можуть стати понад 2,5 млрд користувачів цієї екосистеми, приблизно стільки ж активних користувачів налічує оперативна система Android.

Банківський сектор насторожено сприйняв оприлюднення амбітного плану взаємин Google з фінансовими установами. Google фактично перейшов межу, яка відрізняла банки від фінансово-технологічних компаній – право на відкриття поточних рахунків. Виходячи з цього, виникає закономірне припущення, згідно якого банки і кредитні установи, які не налагодять партнерських відносин із Google, наражатимуться на ризик зникнення з результатів пошуку Google, іншими словами – стати неактуальними.

Завоювання частки ринку компанією Google в осяжному майбутньому представляється цілком реальним. Поза всяким сумнівом, межі між технологіями й банківською справою продовжитимуть стиратися. Не можна також виключити наслідків нових інструментів світового домінування: видалення компаній з пошукової системи Google у випадку не знаходження фінансового компромісу, відхід від моделі досконалої конкуренції, монополізація ринків з витісненням одних фірм і створенням сприятливих умов для інших, фінансові й репутаційні ризики для банківських структур, які надають платіжні карти, підвищення цін на рекламу тощо. Імовірним виглядає і перетворення Google на фінансовий центр і центр обробки даних – екосистему та платформу.

Список використаних джерел

1. Fawthrop A. Five US digital banking disruptors offering mobile-first accounts 31 May 2019. Retrieved from <https://www.nsbanking.com/analysis/digital-banks-usa/>
2. Inflection point: Seven transformative shifts in US retail banking McKinsey & Company October 2019. Retrieved from <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Industries/Financial%20Services/Our>

%20Insights/Inflection%20point%20Seven%20transformative%20shifts%20in%20US%20retail%20banking/Inflection-point-Seven-transformative-shifts-in-US-retail-banking-vF

3. Crosman P. Google teams with more banks in offering digital accounts. August 03, 2020. Retrieved from <https://www.americanbanker.com/news/google-teams-with-more-banks-in-offering-digital-accounts>

4. Maynard N. Digital Banking – Deep Dive Strategy & Competition 2020-2024. Juniper Research 03/03/2020.

5. Jack Ma's fintech giant tops 1.3 billion users globally. Retrieved from <https://techcrunch.com/2020/07/14/ant-alibaba-1-3-billion-users/>

6. Liu D. Simplifying Payments with Facebook Pay. November 12, 2019. Retrieved from <https://about.fb.com/news/2019/11/simplifying-payments-with-facebook-pay/>

Danylenko Olena

PhD student, Department of Finance

Taras Schevchenko National University of Kyiv

Scientific supervisor: PhD, associate professor Petlenko Y.

PhD, associate professor Dybtsyna E.

Hybridity in sustainable development of energy sector

Keywords: hybridity, hybrid financing, hybrid governance, renewable energy.

The main aim of the paper is to answer the question how the hybridity is organized and how hybridity can be applied to study hybrid financing of renewable energy projects. The forms, instruments and methods of hybridity when it comes on its organizing and governance will be covered as well as specific features of hybridity in financing.

The global phenomenon of moving towards sustainability and decarbonization in energy sector, leaves the question of energy projects financing as an open option for discussions, mainly from the point of view of both big energy companies and governments as main “stakeholders” and acting forces of transition to sustainability. The concept of sustainability from the point of view of energy comprises is how to earn profit and be green at the same time.

Highly innovative RE projects require a series of comparably large injections of money. Together with the increase in demand for the renewable energy, the question of how to finance the project has become more of an issue. Except the commercial banks which have been considered as the major lender for the renewable energy project, many other tools such as international organizations, governments, capital markets have come up with the attractive conditions to the interested investors [8]. Mainly, in project financing, the sources of finance can be determined as commercial banks, capital market, export credit agencies, government grants, sponsor and donors financing, financial lessor, special investment institutions, equipment vendors and multilateral agencies [9, pp.280-294]. Simultaneously, effectiveness of traditional, pure financing policies (passive or active debt management) was questioned by Dierkes and de Maeyer [3, pp. 1317-1341], focusing more attention at the concept of mixed financing strategies. Consequently, financial innovation in the form of hybrid financing schemes is seen as a key to responding to energy challenges with renewable solutions [6, pp. 121-134].

Organization studies are widely used for describing how organizations combine multiple organizational elements [1, pp. 397-441], corresponding to combination of government and business. Hybrid organizing theoretical concepts cover what is distinctive about this type of organizing, and explain why the phenomenon of hybridity is an ideal setting for advancing research on hybrid financing in renewable energy sector and why we should consider RE joint venture project within the lenses of hybrid organization phenomenon. Grossi et al. [5, pp. 379-386] also defines two major subject areas of hybrid organizations in hybridity research: public/private for-profit hybrids with SOE and public-private partnerships

(PPPs) primarily based on public administration and public finance concepts; private for-profit/third sector hybrids like social enterprises, focusing on theoretical basics of management, organization theory and social policy.

Grossi et al. [5, pp. 379-386] researched hybrid organizations from the perspective of performance measurement and management. The author focuses on interrelations between hybrid organizations and performance measurement, describes how hybrid organizations are working, how they measure and manage performance and how performance management of such entities can be understood. Battilana and Lee [1, pp. 397-441] researched the concept of hybrid organizing through the lenses of organizational theory, based on case study of social enterprises which combine the organizational forms of both business and charity, creating unique challenges to enterprise's sustainability. Hybrid organizing, within their study is researched through the lenses of activities, structures, processes, and meanings by which organizations make sense of and combine aspects of multiple organizational forms.

Grossi et al. [5, pp. 379-386] point on certain ubiquities institutional logics creates in hybrid organizations from the point of value creation. According to Grossi et. al [4, pp. 256-280], hybrid forms of organizations operate partly in the market and partly in the public sector. In the market environment, accountability within hybrid organization is based on market mechanisms, such as financial performance, however not on the creation of public values. Multiple values creation pursued by multiple actors may thus interpret the organizational mission quite differently. While public sector intends to create value for society, taxpayers and the public, the private (business) sector needs to create value for two important stakeholders: customers and owners. Consequently, such a mix of different individual logics result in different organizational structures and in varying governance modes [5, pp. 379-386]. From this side, we will cover what values and value creation is pursued by each participant of renewable energy project hybrid financing “arrangement”, do they coincide or differ?

In their research over hybrid organizations, Grossi et al. [4, pp. 256-280], describe such a concept as “new public governance” as a remedy for solving competing logics, debates and set the dialogue between different partners with different competencies, work practices, who are dependent on each other, but not in a hierarchical sense. Colverson and Perera [2] point on the issue of choosing correct mode of governance and control distribution in hybrid forms of partnerships in order to provide an adequate regulatory controls, transparency and accountability to protect government interests. Newell [7, pp. 94 – 105] stresses on the important to understand clearly who determines which exact issues of energy finance are addressed or actively neglected that can strongly affect the distributional elements of governance. This issue will determine who benefits, who does not and why, and whether the common actions performed aim at reaching objectives of delivering value to sustainable development in energy sector.

To sum up, in further study I want to show how key players of decarbonization process, mainly governments and world's leading energy companies manage and performing in reinventing itself, changing itself under sustainability agenda rules, deploying their renewable energy portfolio through different forms hybrid funding of renewable and cooperation between each other.

References:

1. Battilana, J., and Lee, M. (2014). Advancing research on hybrid organising – insights from the study of social enterprises. *The Academy of Management Annals*, Vol. 8, No. 1, 397-441.
2. Colverson ,S., and Perera, O. (2012). Harnessing the Power of Public-Private Partnerships: The role of hybrid financing strategies in sustainable development. IISD Report. International institute of sustainable development.
3. Dierkes, S., and de Maeyer, I. (2020). Valuation with mixed financing strategies. *Business Research*, 13, 1317-1341.
4. Grossi, G., Kallio, K.M., Sargiacomo, M. and Skoog, M. (2020). Accounting, performance management systems and accountability changes in knowledge-intensive public organisations. A literature review and research agenda. *Accounting Auditing and Accountability Journal*, Vol. 33 No. 1, 2020, pp.256-280.
5. Grossi, G., Reichard, C., Thomasson, A., and Vakkuri, J. (2017). Editorial. *Public Money & Management*, 37:6, 379-386.
6. Miller, L., Carriveau, R., and Harper, S. (2018). Innovative financing for renewable energy project development – recent case studies in North America. *International Journal of Environmental Studies*, 75:1, 121-134.
7. Newell, P. (2011). The Governance of Energy Finance: The Public, the Private and the Hybrid. *Global Policy*, 2(s1), 94 – 105.
8. Özkol, B. (2011). The Possible Ways To Finance The Renewable Energy Projects In Terms Of Project Finance And Law. *Ankara Bar Review*, No. 2.
9. Steffen, B. (2018). The importance of project finance for renewable energy projects. *Energy Economics*, Vol. 69,280-294.

Жаліло Ярослав,
д-р. екон. наук, с.н.с., заслужений економіст України,
заступник директора,
Національний інститут стратегічних досліджень
Дешко Антоніна,
головний консультант,
Національний інститут стратегічних досліджень

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТІВ УЧАСТІ В УКРАЇНІ

Ключові слова: бюджет участі, місцеві бюджети, соціальна згуртованість, прозорість бюджетних видатків.

Yaroslav Zhalilo,
Dr. Sci. (Econ.), Senior Researcher, Honored Economist
of Ukraine, Deputy Director – Head of the Center,
National Institute for Strategic Studies
Antonina Deshko
chief consultant,
National Institute for Strategic Studies

PROSPECTS FOR FORMATION AND IMPLEMENTATION OF PARTICIPATORY BUDGETS IN UKRAINE

Keywords: participatory budget, local budgets, social cohesion, transparency of budget expenditures.

Якісна організація бюджетного процесу передбачає дотримання ефективного балансу між потребами держави/громади/людини і напрямками використання бюджетних коштів. При цьому, забезпечення прозорості у виборі напрямів спрямування бюджетних коштів і їх подальшого використання набуває особливої ваги і перебуває в центрі публічних дискусій. Неоптимальність у виборі пріоритетів та напрямів, суб'єктивізм у спрямуванні коштів, неефективне використання коштів – основні проблемні питання, що виникають при цьому. Одним із можливих рішень є активізація залучення громадян до вибору пріоритетних напрямів видатків бюджетів та контролю за їх витрачанням, що також стимулює підвищення довіри до влади та соціальну згуртованість.

У світовій практиці поширений такий механізм громадського залучення як бюджет участі (громадські бюджети, партисипаційні бюджети). Вперше партисипаційне бюджетування було впроваджено в Бразилії, і відтоді набуло широкого поширення в світі: країнах Латинської Америки, Азії, Африки, Європи. Нині бюджети участі впроваджуються понад 1700 органами місцевого самоврядування з понад 40 країн світу. Рекомендації щодо впровадження партисипативних бюджетів надавалися Світовим банком та ООН [1; 2].

Бюджети участі є ефективним сучасним інструментом для покращання взаємовідносин між представниками місцевої влади та громадою, сприяє зростанню рівня життя на певній території, підвищує активність громадян у демократичному житті суспільства, залучає населення до процесу прийняття рішень щодо розподілу частки місцевого бюджету тощо [3]. Бюджет участі (громадський бюджет) – це механізм, який передбачає найвищий рівень участі громадян, інструмент, який дає їм змогу фактично брати участь в ухваленні рішень щодо призначення частини коштів із місцевого бюджету [4, с.12].

Впровадження бюджетів участі як механізму співпраці органів влади і населення насамперед передбачає: 1) демократичність у визначенні напрямів спрямування коштів та публічне обговорення цього процесу; 2) інклюзивний процес прийняття рішень щодо відбору проектів та наявність процедур прийняття рішень про відбір проектів та напрямів витрачання коштів; 3) доступ громадськості до прийняття рішень про спрямування бюджетних коштів та 4) контроль громадськості за реалізацією вибраних проектів.

В Україні впроваджуватися бюджети участі почали з 2015 року. Проте, хоча останнім часом спостерігається активізація впровадження такого механізму на місцевому рівні, цей процес відбувається стихійно і залежить виключно від рівнів активності громадськості та бажання органів влади налагоджувати таку співпрацю.

Нормативно-правову базу застосування механізму бюджету участі на державному рівні сформовано лише частково: Стратегією реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р) передбачено важливість впровадження бюджетів участі на місцевому рівні, а наказом Мінфіну від 03.03.2020 № 94 затверджено Методичні рекомендації щодо механізмів участі громадськості у бюджетному процесі на місцевому рівні. Національною економічною стратегією на період до 2030 року (постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 №179) передбачено впровадження бюджету участі як інструменту в місцевому управлінні всіх територіальних громад. В основному нормативна база формується безпосередньо на місцевому рівні.

Тому необхідним є впорядкування механізмів розробки та застосування бюджетів участі з урахуванням зарубіжного та вітчизняного досвіду, з визначенням оптимальних сфер та критеріїв їх використання. Це дасть можливість перевести бюджетування участі у статус інструмента державної політики, використання якого забезпечує досягнення системних цілей останньої.

Бюджет участі має розглядатися як невід'ємний елемент бюджетного процесу, демократичного прийняття рішень про напрями використання бюджетних коштів та контролю за їх витрачанням з боку громадськості, що сприяє забезпеченню соціальної згуртованості громади. Нині актуальними завданнями є створення відповідного правового середовища, інституційних та управлінських механізмів та поширення практик функціонування бюджетів участі, у т.ч. і підтримки місцевих бюджетів участі за рахунок коштів державного бюджету України.

На рівні органів державної влади та місцевого самоврядування слід активізувати роботу щодо популяризації створення бюджетів участі та рекомендувати вжиття низки заходів, серед яких найважливішими вбачаються:

- передбачення в Бюджетному кодексі України та в проекті Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (нова редакція) положень щодо формування місцевими органами влади бюджетів участі та/або їх співфінансування з державного бюджету;
- включення до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки та Плану заходів щодо її реалізації норми щодо стимулювання створення бюджетів участі та їх підтримки з боку держави, а також передбачати їх в регіональних стратегіях розвитку в цілях згуртованості;
- виділення коштів в рамках існуючих бюджетних програм (субвенція на соціально-економічний розвиток регіонів, Державний фонд регіонального розвитку) коштів для підтримки реалізації проєктів бюджетів участі;
- розробки «конструктору проєктів місцевого розвитку» з орієнтовною вартістю робіт, матеріалів, технологічними процедурами тощо (для спрощення підготовки відповідних ініціатив);
- організації навчань представників органів місцевого самоврядування базовим компетенціям та навичкам у сферах проєктування, місцевого бюджетування та реалізації бюджетів участі;
- проведення роз'яснювальної роботи (консультацій) про механізми взаємодії місцевих органів влади та громадськості щодо особливостей формування бюджетів участі, відбору проєктів, їх реалізації та звітування тощо.

Список використаних джерел.

1. Shah A. (editor).2007. Participatory budgeting (English). Public sector governance and accountability series Washington, D.C. : World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/635011468330986995/Participatory-budgeting> (дата звернення: 22.06.2021).
2. Exploring the Role of Participatory Budgeting in Accelerating the SDGs: A Multidimensional Approach in Escobedo, Mexico. Published in Nairobi in August 2020 by UN-Habitat. URL: https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/08/exploring_the_role_of_participatory_budgeting_and_sdgs_eng.pdf(дата звернення: 22.06.2021).
3. Сотник І.М., Ус Я.О. Бюджет участі: досвід застосування та перспективи вдосконалення в містах України // Механізм регулювання економіки.- 2018.- № 1.
4. Л.Донос, К.Плоский. Упровадження та вдосконалення Громадського бюджету: практичні рекомендації. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/485/Public_Budget_2019.pdf (дата звернення: 24.06.2021).

Зянько Віталій,
д.е.н., професор,
Вінницький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ, РИЗИКИ ТА ЕФЕКТИ НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: цифровізація країни, цифрова економіка, цифрова інфраструктура, цифрові технології.

Vitalii Zianko,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Vinnitsa National Technical University

PROBLEMS, RISKS, AND EFFECTS ON THE WAY OF DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT

Keywords: digitalization of the country, digital economy, digital infrastructure, digital technologies.

Сучасний світ впевнено розвивається у напрямі інформаційного суспільства. Цифрова трансформація набирає обертів зумовлюючи фундаментальні зміни, які врешті-решт сформуують новітню економіку країн та визначатимуть їх подальший соціальний і економічний розвиток.

З процесом упровадження цифрових технологій в усі сфери життя пов'язані різного роду ризики та виклики для бізнесу, громадськості та країн. Частина таких ризиків викликана переходом економіки на новий рівень розвитку, що супроводжується руйнуванням існуючої системи виробництва та розподілу благ, зникненням певних професій, а інша частина ризиків зумовлюються власне автоматизацією виробничого процесу шляхом упровадження цифрових технологій, що веде до збільшення кіберзлочинності й ускладнення боротьби з нею, та скорочення робочих місць. Такі ризики стають основою принципово нової – цифрової економіки, на них базується конкурентоспроможність країн, які впроваджують проривні надсучасні технології. Згідно з доповіддю Всесвітнього економічного форуму, кібератаки входять до п'ятірки найбільших ризиків, що загрожують людству, поряд із стихійними лихами та зміною клімату [1].

З іншого боку, цифровізація виступає одним з основних і досить потужних факторів зростання національної економіки, адже сприяє виникненню багатьох нових професій, збільшенню продуктивності праці завдяки створенню нових можливостей для значної економії часу і виробничих ресурсів, викликає підвищення попиту на інноваційні товари та послуги.

Уже сьогодні держави, підприємства та окремі споживачі активно користуються цифровими технологіями, а з часом цей процес буде прискорюватися та поширюватиметься на все більшу кількість суб'єктів. За оцінками експертів, частка цифрової економіки у ВВП найбільших країн світу до 2030 року становитиме 50-60% [2]. Цифрові дані у якості виробничого

ресурсу та як засіб підвищення конкурентоспроможності у розвинутих країнах використовують практично усі економічні сектори, а найбільше фінансові організації та торговельні компанії, які отримують від запровадження цифрових технологій вигоду шляхом розширення надання електронних послуг та оптимізації виробничого процесу.

На жаль у нашій країні на шляху трансформації національної економіки в цифрову ще потрібно вирішити чимало проблем інституційного та інфраструктурного характеру. Зокрема, потребує вдосконалення вітчизняне законодавство із урахуванням потреб розвитку нормативно-правових засад впровадження і експлуатації цифрових технологій, що сприятиме всебічному розвитку цифрових можливостей; відсталою залишається цифрова інфраструктура, яка нерівномірно покриває територію країни, що зменшує можливості та не сприяє забезпеченню рівного доступу громадян до цифрових технологій; повільно здійснюється інтеграція національної системи освіти в єдину європейську освітню систему, тоді як сьогодні наука й освіта стали вкрай важливими для життя людини.

Отже, в Україні для отримання максимального ефекту від цифровізації країни необхідно прискорити реалізацію комплексних заходів з цифровізації реального сектору економіки, розвитку цифрової інфраструктури, підвищення цифрової грамотності громадян. Уряд, за прикладом таких країн, як США, Китай, Велика Британія, Ізраїль, Південна Корея та інших, які домоглися найбільших успіхів у сфері впровадження цифрової економіки, повинен розробляти і фінансувати державні програми з дослідження та застосування технології блокчейн; збільшити технологічну підтримку та посилити захист інформаційно-комунікативних систем та цифрових платформ як від їх уразливості, так і незаконного застосування; покращити соціальну захищеність громадян, які втрачатимуть у зв'язку зі зменшенням частки традиційної економіки робочі місця, що сприятиме зменшенню соціальної напруги в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. The Global Risks Report 2019. 14th Edition. – World Economic Forum, http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2019.pdf.
2. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.

Івахненко Ірина,
доктор. екон. наук, доцент,
Київський національний університет
будівництва і архітектури

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ НА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Ключові слова: бізнес-процес, діджиталізація, цифровізація, будівельна галузь економіки.

Ivakhnenko Iryna,
Phd, Associate Professor,
Kyiv National University
construction and architecture

MODERN ASPECTS OF DIGITALIZATION OF BUSINESS PROCESS MANAGEMENT AT CONSTRUCTION ENTERPRISES

Key words: business process, digitalization, digitalization, construction branch of economy.

Діджиталізація - це трансформація бізнесу шляхом впровадження цифрових технологій. Процес діджиталізації формує комфортне середовище взаємодії між компанією і клієнтом. Це новий і ефективний спосіб контакту з потенційними покупцями. Людині не потрібно кудись йти, щоб дізнатися про вас, про товар або послугу. Він отримує всі відповіді з екрану смартфона або комп'ютера.

В даний час в процесі діджиталізації та аналізу бізнес-процесів використовуються різні підходи і засоби. В першу чергу слід відзначити такі методології опису бізнес-процесів як Integration Definition for Function Modeling (IDEF), Architecture of Integrated Information Systems (ARIS), Business Process Modeling Notation (BPMN) [1].

Дані методології так і чи інакше використовуються для підвищення ефективності управління. Потрібно розуміти, що вони виступають в якості інструменту, за допомогою якого підприємство зможе підвищити ефективність управління, а отже вдосконалюватися і розвиватися. Дані методології допомагають визначити рівень розвитку діючої структури, розроблювальних проектів і планових заходів.

Однією з кращих вважається методологія ARIS, розроблена німецькою фірмою IDS Scheer. В основі даної методології лежить концепція інтеграції, пропонує цілісний погляд на бізнес-процеси, а так само представляє безліч різних методологій, інтегрованих в рамках єдиного системного підходу [8].

Інструментами програми ARIS є діаграми, які представлені у вигляді об'єктів - «подій», «функцій», «структурних підрозділів», «документи» і т.д. Між об'єктами можуть бути встановлені зв'язки («виконує», «приймає

рішення», «повинен бути проінформований про результати» і т.д.). Для кожного об'єкта призначений свій набір атрибутів [2].

Будівельна індустрія - один з напрямків, де вдосконалення процесів, впровадження технологій та інновацій відбувається істотно повільніше, ніж в інших секторах економіки. Якщо подивитися на ситуацію в цілому, то, за даними досліджень McKinsey Global Institute (Індекс діджиталізації галузей, дані за 2020 р і пізніше), будівельна індустрія займає передостаннє місце в списку з 22 галузей, поступаючи такими напрямками, як нафтогазовий і фінансовий сектор, охорона здоров'я, хімічна промисловість та багато інших.

Будівельна галузь давно дозріла для змін. Про це свідчать факти того ж McKinsey Global Institute, за результатами досліджень якого 20 відсотків великомасштабних будівельних проектів по всьому світу виходять за відведені часові рамки, а в 80 відсотках випадків - і за узгоджений бюджет.

Вже зараз в будівництві чітко простежуються наступні тенденції, засновані на інноваціях:

- набирають обертів геодезія і геолокація високої роздільної здатності,
- швидке цифрове картування і оцінка;
- 5D моделювання будівель як дизайн-платформа майбутнього;
- цифрова взаємодія і мобільність: повсюдна відмова від паперового носія від офісу до будівельного майданчика;
- інтернет речей і поглиблена аналітика: для ефективного управління активами і точністю прийняття рішень;
- інновації в дизайні і конструкції, засновані на матеріалах і технологіях майбутнього.

За оцінками McKinsey Global Institute, до 2030 року, щоб встигнути за глобальним зростанням ВВП, на інфраструктуру потрібно виділити 57 трильйонів доларів. Це величезний стимул для будівельної галузі: потрібні інноваційні рішення, що збільшують продуктивність праці, високотехнологічні проекти і впровадження кращих практик.

Важливу роль щодо впровадження інновацій в будівельній індустрії відіграють і самі учасники ринку: будівельні та виробничі компанії, проектні організації, постачальники обладнання та матеріалів.

Способи моделювання бізнес-процесів еволюціонували разом з розвитком процесного підходу та ІТ-технологіями. Умовно даний процес можна поділити на такі етапи [3]:

1. Для моделювання бізнес-процесів спочатку використовувалися прості графічні методи у вигляді блок-схем, застосовувалися мережі Петрі, встановлювалися орієнтовні графи.

2. Моделювання бізнес-процесів здійснювалося на основі спеціальних методологій, таких як SADT, IDEF та DFD. Методологія SADT (Structured Analysis and Design Technique) заснована на класичних принципах методології структурного проектування систем для формування програмного забезпечення та побудови інформаційної системи [4].

3. Третій етап пов'язаний з дослідженнями М. Хаммера і Д. Чампі в книзі «Реінжиніринг корпорації: маніфест революції в бізнесі». Вченими

було запропоновано дві моделі бізнес-процесів: як є (As is) і як має бути (To be) [57]. Дана модель дає можливість оцінити ефективність поточної моделі (As is), виявити проблеми, розбіжності, загрози для кожного з бізнес-процесів та побудувати нову модель (To be). Функціональну модель типу «As is» та «To be» можна будувати з використанням методології SADT, сімейства стандартів IDEF та інших сучасних методологій, що використовуються на підприємствах [6].

ARIS підтримує чотири основні типи моделей: організаційні, функціональні, інформаційні та управління. Базовою бізнес-моделлю ARIS є eRPC (extended Event-driven Process Chain, розширена модель ланцюжку процесів, що управляють подіями). Програма надає можливість здійснити перевірку відповідності створюваної моделі методології SAP (система – набір модулів, які працюють за технологією клієнт-сервер) та здійснити тестування на відповідність стандартам ISO. Дані інформаційні системи мають ряд функцій, програмних модулів, необхідних для контролю та автоматизації різних видів діяльності підприємства [3].

4. Подальший розвиток інформаційних систем пов'язаний зі стандартизацією. Організації та компанії почали розробку стандартних мов та методологій (наприклад, OASIS створила специфікації ebXML і BPEL, а також різні стандарти для електронного бізнесу на базі XML та веб-сервісів; OMG створено мову графічного програмування UML; W3C створила специфікації XML, технології веб-сервісів та багато інших) [3]. В основі багатьох сучасних методологій моделювання бізнес-процесів стоїть SADT та сімейство стандартів IDEF. Найбільш придатним для формування та аналізу регламентів різних рівнів складності є стандарт BPMN. Система умовних позначень (нотації) даного стандарту створені для простого та доступного моделювання бізнес-процесів бізнес-аналітиками.

На сучасних підприємствах використання процесного підходу стало їх конкурентною перевагою. Для реалізації застосування даної концепції здійснюється управління бізнес-процесами. Саме поняття «бізнес-процеси» не є новим, вчені та практики дають різні його визначення. Загалом бізнес-процеси — це сукупність дій, що здійснюється для перетворення вхідних ресурсів підприємства на «вихід» у вигляді готової продукції чи послуг з метою задоволення потреб споживачів. В процесі побудови окремого бізнес-процесу одними з перших етапів є визначення функціонального призначення та цілі, а також ролі процесу у загальній моделі бізнес-системи. Поділ процесів в залежності від функціонального призначення допомагає при реалізації даних етапів. За даним підходом до класифікації бізнес-процеси поділяють на основні, обслуговуючі, бізнес-процеси управління та розвитку.

Сучасна будівельна організація є складною структурою, що складається з комплексу бізнес-процесів, виконавців та інструментів управління, які дуже складні для синхронізації, в результаті чого отримана інформація не завжди є достовірною і часто розрізнена, що призводить до ризику зривів термінів проекту, зниження якості, збільшення підсумкових бюджетів проектів. На підставі цього використання нематеріальних

активів, зокрема створення єдиного центру інформації - smart-простору, що забезпечує облік і контроль всіх процесів, дозволити будівельній організації успішно реалізовувати стратегію диджиталізації, функціонувати і розвиватися, підвищуючи свою стабільність і капіталізацію на ринку.

Список використаних джерел.

1. Погосян А.Е., Корміліцин К.О., Боркова Е.А. Формування привабливості робочих місць в умовах цифрової економіки // Креативна економіка. - 2020. - № 7. - с. 1311-1324.
2. Топчий Д.В., Скакалов В.А. Разработка организационно-технологической модели осуществления строительного контроля при возведении многоэтажных жилых зданий // Научное обозрение. 2017. №11. С. 97–100.
3. Perrier N., Bled A., Bourgault M. Construction 4.0: a survey of research trends // Journal of Information Technology. - 2020. - p. 416-437.
4. Kim Hiang Liow, Graeme Newell. Real estate global beta and spillovers: An international study // Economic Modelling. 2016. V. 59. P. 297–313.
5. Matveeva M.V., Doroshenko T.G., Sukhanova I. A. On the issue of cost and timing of contract tenders for industrial and civil construction // Investments. Construction. Real Estate: New Technologies and Targeted Development Priorities IOP Conference Series: Materials Science and Engineering. 2019. 667 012063.
6. Цифрова адженда України — 2020 (“Цифровий порядок денний” — 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти “цифровізації” України до 2020 року / НІТЕСН office. 2016. грудень. 90 с. URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.

Anna Karpych,
Assistant Professor, PhD student
Taras Shevchenko National University of Kyiv

GENDER BUDGETING AS THE “FINANCIAL CHILD” OF THE LIBERAL WORLD ORDER AND GENDER MAINSTREAMING NORM

Keywords: gender budgeting, liberal world order, gender mainstreaming norm, global norms.

Today's global society is already hard to imagine with women who have no rights or possibilities for their individual and professional development. Furthermore, it is being incorporated in our modern minds that despite biological differences, there is no such a big dissimilarity between women and men. Nevertheless, the issue and conceptions of gender equality and gender budgeting are relatively new, and the gender gaps regarding socio-economic conditions, political involvement, and access to education and health services still remain in all states around the globe.

It is vital to note that the advocacy of gender equality and gender budgeting might happen thanks to the liberal international order. Even though “any given international order can be more or less inclusive in its geographical scope” [7, pp.10-11], the spread of values on equal positions of genders can be observed and maintained not only in states of the Global North. A key feature of modern international society is that it is constantly influenced by rapid globalisation, in particular in terms of culture, values and, very importantly, economic and political aspects.

Our world order even with existing “tensions in liberalism” [2] has been witnessing its expansion by large economies, mainly the BRICS countries. By this, more and more obviously, our global order is challenged by these rising powers represented by the states with emerging economies which are clearly busting the myth that it is still the U.S.-led liberal hegemonic order [1].

Taking into consideration the idea that the world order is, in simple terms, centred around war and peace [7], the role of values, including the promotion of gender equality, may seem relatively peripheral. However, the dynamics of equality norms may be under threat due to the reallocation of powers. According to empirical study by Jacob et al. [4], states demonstrate submissive behaviour while interacting with powerful partners – they tend to adjust to their normative environments. Thus, the rising powers impact the norm dynamics in the way which can even be opposite to the current global practices – and this poses threat to further maintenance and development of gender budgeting practices.

The gender equality comprises two global norms, namely (1) gender-balanced decision-making and (2) gender mainstreaming [5]. It is considered that the gender mainstreaming norm is quite a broad notion which deals with integration of gender aspects into state's strategies in order to achieve the equality between genders. Apparently, under the influence and development of this global norm, gender budgeting is promoted and implemented in the world.

It may be stated that the start of gender mainstreaming began in 1975, when the well-known international organization the United Nations (UN) set up the

International Women's Year. At that time the Western-society publicly spoke against women's discrimination and proclaimed the inequality between men and women as "a public issue that deserved public intervention" [6]. In 1979, the adoption by the UN General Assembly of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) was one of the crucial steps in ensuring the start of the protection of women. With this development, in the 1980s the first gender budgeting instruments were implemented in Australia demonstrating the gender mainstreaming norm adherence.

It can also be argued that gender mainstreaming is a global and interstate strategy that was founded by the UN (in the Beijing Platform for Action in 1995) to strengthen the role of women in the world community and promote gender equality. Today, most countries in the world tend to incorporate gender mainstreaming in their national policies. The gender mainstreaming consists of several stages of the political process, which, in addition to other measures, involve the preparation of the implementation of such policies that would promote the gender equality and would contribute to the fight against gender discrimination. At the same time, the financial side of the gender mainstreaming norm includes budgetary sources which are formed according to principles of gender equality by means of gender budget instruments.

It is important that the Beijing Platform of Action may be viewed as "a sound global commitment to gender equality articulated by governmental, intergovernmental and non-governmental actors" [3, p. 47]. Therefore, the Beijing Platform of Action may be considered as the first formal representation of states' commitment to adhere to the gender mainstreaming norm and the crucial step for gender budgeting promotion.

A milestone moment in the history of the formation of the gender mainstreaming norm is the end of the last millennium. Since 1997, the role of UN Women is increasing and receiving more support. An important and key element here is monitoring the state of development of gender mainstreaming in the world, thus observing and revising the implementation of gender mainstreaming across the globe.

When a state implements equality policy instruments in accordance with the gender mainstreaming norm and by using gender budgeting practices, it can be assumed that there is the introduction of gender aspects to achieve gender equality at the level of, first and foremost, legislation. There should be various governmental and non-governmental actions, including informational ones, to ensure that representatives of both genders can have an impact on the events that occur in their lives and take part in order to influence, among other things, on political decisions in the country.

Also, it is very important to focus on the fact that not only Western countries contribute to the popularization of the inclusion of gender aspects in the policies of states and gender budgeting promotion (the first gender budgeting initiatives in Ukraine date back to 2003). In general, the Global South countries are actively involved in this process – the Third World activists have been diligently promoting the norm of gender mainstreaming since the approval of the Beijing conference in 1995. Many developing countries, since then, have begun to integrate gender perspectives into their local and national policies and budgetary and fiscal systems.

It can be argued that a state and its active advocates of gender equality and gender budgeting are precisely those by whom the gender mainstreaming norm is directed and navigated. A key role is also played by the UN, which is constantly expanding its work globally on women's issues both at the level of certain institutions that specialize in the topic of gender, and through the integration of gender aspects, including the norms of gender mainstreaming in the work of the existing UN agencies. It can be noted that a network of intercultural contacts, connections and dialogues between women's organizations has already been created, which are basically aimed at promoting gender equality and gender budgeting. An interesting fact is that there are not so many men's organizations of this kind since, historically, it is women who are an abused group of society.

Overall, the very foundation of the gender mainstreaming norm traces back the second half of the last century and gender budgeting has been known to the world just since the 1980s. The very existence of gender budgeting backed by the liberal world order which is challenged now by raising political and economic powers. Therefore, the dynamics of the development of gender budgeting practices evokes interest and is an issue for further studies under changing world conditions.

References

1. Acharya, A. (2017). After Liberal Hegemony: The Advent of a Multiplex World Order. *Ethics & International Affairs*, 31(3), 271–285. <https://doi.org/10.1017/S089267941700020X>
2. Dent, N.J.H. (1988). The 'Tensions' in Liberalism. *The Philosophical Quarterly*, 38(153), 481–485. <https://doi.org/10.2307/2219711>
3. Engberg-Pedersen, L., Fejerskov, A., & Cold-Ravnkilde, S. M. (2019). *Rethinking Gender Equality in Global Governance*. Springer International Publishing AG.
4. Jacob, S., Scherpereel, J. A., & Adams, M. (2017). Will rising powers undermine global norms? The case of gender-balanced decision-making. *European Journal of International Relations*, 23(4), 780–808. <https://doi.org/10.1177/1354066116681429>
5. Krook, M. L., & True, J. (2012). Rethinking the life cycles of international norms: The United Nations and the global promotion of gender equality. *European Journal of International Relations*, 18(1), 103–127. <https://doi.org/10.1177/1354066110380963>
6. Lomazzi, V., & Crespi, I. (2019). *Gender mainstreaming and gender equality in Europe* (1st ed.). Policy Press.
7. Sørensen, G. (2011). *A liberal world order in crisis: choosing between imposition and restraint*. Cornell University Press.

Kovalchuk Igor

Student

Taras Shevchenko National University of Kyiv

STUDY OF THE IMPACT OF TCNS INVESTMENT ACTIVITIES ON THE ECONOMY

Key words: investment activities, TNC, foreign direct investments, competitiveness.

It is known that the investment activities of transnational corporations can affect the economy of both the home country and the recipient country, and the impact can be both positive and negative, depending on the goals of the TNC and the level of economic development. TNC investments are a key driver of economic growth, as they are a source of technology transfer from corporations to developing countries and help to increase productivity by improving the skills and knowledge of workers in the host country.

In the first half of 2020, global FDI flows fell by 50% compared to the second half of 2019 to 364 billion as a result of the pandemic and related supply disruptions, declining demand and pessimistic views of economic agents. This means a 38% reduction in global FDI flows compared to the first half of 2019. reduced investment in the United States and 18 other OECD countries, as well as reduced investment from Switzerland, the Netherlands, the United Kingdom and, to a lesser extent, Norway. For example, the latest S&P 500 report shows that profits fell year-on-year by 13% and 31% in the first and second quarters of 2020, respectively, and are estimated to fall 19% in the third quarter. [1].

Transnational corporations have enormous financial, production and technological resources at their disposal, using which TNCs and their affiliates influence the economy of the host country. The degree of such influence is determined by the scale of the capital attracted, its sectoral structure, and also depends on the investment climate in the country and the interest in attracting foreign capital.

For the successful functioning of TNCs in the host country there must be a stable political environment and an effective system of business regulation, which provide the investor (TNC) guarantee of his rights and protection of his interests [2].

The slowdown in economic dynamics was observed in the group of developed countries in the Eurozone and in the group of countries with an emerging market. The latter maintained the lead in GDP growth (on average 4.7% against 1.7 in developed countries in 2012-2016), as well as in the dynamics of import and export of foreign direct investment (FDI) [3]. The average annual growth rates of revenue (7.3%), value added (4.9%) and employment (4.9%) of foreign affiliates over five years (2014-2019) were lower than the corresponding figures for the same period up to 2010 year (respectively 9.7%, 10.7% and 7.6%) [1]. The volume of revenue, value added and employment of foreign branches of TNCs in 2019 increased by 6.1%, 5.3% and 2.8%, respectively. The number of employees at their enterprises reached 73 million people.

The profitability of FDI invested in foreign affiliates in host countries continued to fall, falling to 6.7% in 2020 (Table 1).

Table 1

Dynamics of TCNs investment activities

Indexes	1990	2005–2007	2018	2019	Growth rate 2019 / 2018	2020	Growth rate 2020 / 2019
Accumulated FDI	2 196	14 487	25 665	27 663	107,78	31 524	113,96
Accumulated FDI exports	2 255	15 188	25 514	26 826	105,14	30 838	114,96
Global FDI inflows	205	1 415	1 921	1 868	97,24	1 430	76,55
Profitability of imported FDI	5,4	9,2	6,8	7	102,94	6,7	95,71
Total assets of foreign branches of companies	5 871	54 791	94 781	98 758	104,2	103 429	104,73
Receipts	6 755	24 217	27 559	29 057	105,44	30 823	106,08
Added value (products) of branches of foreign companies	1 264	5 264	6 457	6 950	107,64	7 317	105,28
Employment of foreign branches of companies	27 034	57 392	69 683	71 157	102,12	73 209	102,88
GDP	23 433	52 383	74 407	75 463	101,42	79 841	105,8

Source: built by the author on the basis [4]

This contributed to the slowdown in international capital movements. Global FDI inflows increased from \$ 1,000 to \$ 1,900 billion between 2005 and 2007. (average for the crisis amounted to 1 415 billion dollars.), During the crisis in 2007 decreased to 1 100 billion dollars., In 2011 rose again to 1 600 billion dollars, and before the crisis of 2014 again fell to 1 300 billion dollars and rose in 2015 to 1 921 billion dollars, reaching pre-crisis level, but in 2016 it was again reduced to 1 868 billion dollars, in 2018 - to the level of 1 430 billion dollars, and in 2019 to 1 188 billion dollars [4].

Currently, most countries are developing due to the infusion of foreign investment into their economies, the impact of which cannot be unambiguously assessed, as there are both positive and negative sides.

The positive points include:

1. Foreign investment is a promising source of funding for the state. These funds are invested in production, resulting in an increase in production capacity. Sometimes foreign investment takes the form of technology, then we should talk about the exchange of experience between the host country and the home country of the TNC.

2. Foreign investment increases the level of technological development of the host country, which increases the demand for highly qualified employees. This means that by increasing this demand, foreign investment contributes to the well-being of the population through the payment of higher wages, which distinguishes the investing company from the local one.

3. Foreign investment increases the competitiveness of national products by improving its quality [5]

As discussed earlier, foreign investment increases the demand for highly skilled employees and contributes to higher wages, so national companies find a competitor in the form of TNCs and lose a significant share of their employees and their own income.

Foreign investment is mainly aimed at stimulating intermediate production, for which there is the greatest demand. Local enterprises are engaged in the creation of ancillary production facilities. Thus, TNCs take a priority role in the development of national production, while local companies take a back seat.

In the world market over the past twenty years, the largest investment is observed in the mining and processing industries. Particular attention to these areas is paid by Japan and Germany. These countries allocate the most funds for the development of these industries - more than 50% of the total investment [6].

Estimation of the inflow of TNC investments on the competitiveness of the host country allows us to draw the following conclusions:

- the actions of the host country determine the degree of efficiency of investment. The country's policy should be aimed at increasing the transparency of the economy, increasing the level of competition, increasing the freedom of financial institutions and reducing the bureaucratization of the economy;

- a competent investment program stimulates the promotion of foreign and national businesses;

Modern TNCs are multifunctional formations that directly affect the economies of the world, and the main tool for their influence are investments. A corporation's investment in one country or another can contribute to both its economic growth and decline, depending on their focus and the result that TNCs want to get from the country in which they invest. TNC investments are a powerful means of influencing the modern economy not only of a particular country, but also of the world community as a whole.

References

1. Bhattacharya A., Khanna D., Schweizer C., Bijapurkar A. The New Globalization: Going Beyond the Rhetoric. Bcg.com. (2017) URL: <https://www.bcg.com/publications/2017/new-globalization-shaping-your-own-growth-new-global-era>(дата звернення: 27.04.2021).

2. FDI IN FIGURES October 2020 <http://www.oecd.org/investment/investment-policy/FDI-in-Figures-October-2020.pdf>(дата звернення: 28.04.2021).

3. World Investment Report 2020 Investment and the Digital Economy (2020) URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_en.pdf(дата звернення: 27.04.2021).

4. Бекмухамедова Б. У., Матрасулов Б. Э. Влияние иностранных

инвестиций на экономику страны // Молодой ученый. — 2016. — № 10. — С. 622–624. — URL <https://moluch.ru/archive/114/28956/> (дата звернення: 28.04.2021).

5. Марковская Е. И., Аношкина Е. С. анализ влияния прямых иностранных инвестиций на экономический рост в развитых и развивающихся странах // Научно-технические ведомости. Экономические науки. 2016. № 6 (256). URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/analiz-vliyaniya-pryamyh-inostrannyh-investitsiy-na-ekonomicheskij-rost-v-razvityh-i-razvivayuschihsya-stranah> (дата звернення: 28.04.2021).

6. Токаева С. К., Журавлёва В. В. Современные тенденции развития транснациональных корпораций / С. К. Токаева, Журавлёва В. В. // Научные известия. – 2016. – № 5

Коляда Тетяна,
канд. екон. наук, доцент,
Університет державної фіскальної служби України

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Ключові слова: бюджетна децентралізація, об'єднані територіальні громади, фінансове забезпечення громад.

Tetiana Koliada,
PhD, Associate Professor,
University of State Fiscal Service of Ukraine

BUDGET DECENTRALIZATION IN UKRAINE: FEATURES OF INPUT AND RESULTS OF REALIZATION

Keywords: budget decentralization, community (hromada), amalgamated hromadas, hromada financial support.

Бюджетна децентралізація – це одна із ключових реформ для створення спроможних територіальних громад та сталого регіонального розвитку в Україні. При цьому бюджетна децентралізація спричиняє зміни в адміністративно-територіальному устрої країни, тобто породжує адміністративну децентралізацію, яка спрямована на перенесення центрів ухвалення рішень на місцеві органи влади, здатних самостійно відповідати за соціально-економічний та інфраструктурний розвиток територій.

Процес об'єднання територіальних громад в Україні розпочався у 2014 році за рахунок внесення відповідних змін до Податкового та Бюджетного кодексів України, що дозволили вже у 2015 році продемонструвати перші позитивні зміни у розвитку територіальних громад через зростання обсягів їхніх фінансових ресурсів. Виділяють декілька організаційно-технологічних форм реалізації бюджетної децентралізації:

1. Самофінансування, тобто відшкодування затрат на надання суспільних благ та послуг за рахунок фінансування власними коштами місцевих бюджетів.

2. Спільне фінансування з центрального та місцевих бюджетів надання суспільних благ та послуг шляхом розподілу між ними доходів і податків.

3. Збільшення власних доходів місцевих бюджетів шляхом розширення бази оподаткування за рахунок нарощування обсягів виробництва та кількості об'єктів власності (переважно за рахунок оподаткування нерухомого майна і споживання).

4. Надання міжбюджетних трансфертів і грантів з центрального бюджету на місцевий рівень [1].

Для оцінки реального стану бюджетної децентралізації в Україні та визначенні її впливу на рівень фінансової незалежності територіальних громад доцільно розрахувати відповідні показники та дослідити їх у динаміці.

Проведені аналітичні розрахунки дозволили визначити динаміку та тренд розвитку територіальних громад стосовно фінансової незалежності місцевих бюджетів від обсягів та видів трансфертів з Державного бюджету України. Зокрема було розраховано коефіцієнт фінансової залежності, який визначається як частка субвенцій з Державного бюджету України у доходах місцевих бюджетів; коефіцієнт бюджетної децентралізації; коефіцієнт децентралізації видатків, як частка місцевих бюджетів у видатках Зведеного бюджету; модифікований коефіцієнт децентралізації видатків, як частка місцевих бюджетів у видатках Зведеного бюджету (без видатків на оборону) [2]. Результати розрахунків наведено у Табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка показників фінансової незалежності територіальних громад у процесі запровадження бюджетної децентралізації в Україні за 2014-2020 рр.

Назва показника	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Коефіцієнт фінансової залежності, %	43,6	40,9	46,6	45,7	48,8	53,8	66,0
Коефіцієнт бюджетної децентралізації, %	14,4	14,1	14,7	16,6	16,0	14,2	11,2
Коефіцієнт децентралізації доходів, %	22,2	18,5	27,7	22,6	22,3	23,3	22,6
Модифікований коефіцієнт децентралізації видатків, %	45,4	43,5	44,9	50,0	48,6	44,5	32,4

Джерело: розраховано автором за даними Державної казначейської служби України

Що стосується коефіцієнту бюджетної децентралізації, то він є одним із важливіших показників, якій показує відношення обсягу видатків місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) до ВВП. Значення цього показника відображають частину фінансових ресурсів, що розподілена між органами місцевого самоврядування. Відповідно до нормативних показників, якщо показник нижче 10%, то рівень децентралізації є низьким; 15-10% – середнім; 15% – високим. Тобто у 2014-2016 та 2019-2020 роках – рівень бюджетної децентралізації був середній; у 2017-2018 рр. – високий.

Як свідчать наведені дані, спостерігається значна волатильність модифікованого коефіцієнта бюджетної децентралізації за видатками протягом 2014-2020 років. У 2017 році від досяг свого найбільшого значення (50,0%), а потім знов почалось його падіння, що свідчить про скорочення обсягів видатків місцевих бюджетів на власні потреби та переважання бюджетного фінансування делегованих функцій держави.

Наведені розрахунки свідчать, що у 2020 році місцеві бюджети були найбільш фінансово залежним від державного бюджету. В умовах триваючого в Україні процесу бюджетної децентралізації, намітився тренд на збільшення фінансової незалежності місцевих бюджетів. Як бачимо, порівняно з 2014 роком майже на 23% збільшився цей коефіцієнт, що свідчить про успішність реалізації реформи децентралізації в Україні, хоча й відбувається коливання

окремих показників бюджетної децентралізації через вплив макроекономічних та інституціональних чинників.

Список використаних джерел

1. Intergovernmental Fiscal Relations. URL: <http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/fiscal.htm>)
2. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні : наукова доповідь / за ред. д-ра екон. наук І.О. Луніної. НАН України, ДУ «Ін.-т екон. та прогнозув. НАН України». 2016. 70 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/292.pdf>

Корнєєв Володимир,
доктор економічних наук, професор,
Державний науково-дослідний інститут інформатизації
та моделювання економіки

НОВАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ: ПОПЕРЕДУ ЦИФРОВИЙ БРЕТТОН-ВУДС?

Ключові слова: цифровізація, фінансування, криптовалюти, фінансові активи та інструменти, цифрова інфраструктура.

Vladimir Korneev,
Doctor of Economics Sciences, Professor,
State Research Institute of Informatization and Modeling of Economics

FINANCIAL SECTOR INNOVATIONS: DIGITAL BRETTON WOODS AHEAD?

Key words: digitalization, financing, cryptocurrency, financial assets and instruments, digital infrastructure.

Розвиток суспільства завжди був естафетним. Попередні покоління передавали наступникам накопичені і нові знання щодо перетворення матерії, пізніше - інформації для забезпечення порівняно кращих умов життя. Поступово мінова вартість товарів/активів призвела до витоків грошового обігу, а знаряддя праці (наприклад, верстат-прядка Дженні і парова машина Уатта) згодом доповнилися простими й ускладненими фінансовими інструментами. Матеріалізовані спочатку товари/активи стали операційно багатолічними і фінансово комбінаційними.

Інформаційна революція ХХ ст. модернізувала пошук і обробку даних. Інструментальне забезпечення при цьому кардинально змінилося за останнє півстоліття – від перших перфораторних перетворювачів інформації до сучасних гаджетів. Штучний інтелект і роботизація все більш заявляли про себе як ознаки цивілізаційного поступу. Спостерігаються повсякденні перетворення в економіці і фінансах на основі новітніх цифрових технологій, що прискорюється, і очікується подальше прискорення таких перетворень.

Рубіжний відлік у розвитку штучного інтелекту і цифровізації пов'язується з виграшем шахового ІВМ-комп'ютера у 1997 р. в шахи у тодішнього чемпіона світу Г.Каспарова, коли людина поступилася машині в обробці інформації. Але довго ще співіснування усталених і нових практик було майже паралельним, – наприклад, книжкові бібліотечні картки і електронні книги тривалий час сприймалися як доповнюючі світи. Ексклюзивність оригіналів переважає над копіями-ерзацами і сьогодні (і поціновувачів фізичних книг чимало), але оригінали ніде не можуть бути масовими. Доступність до цивілізаційних благ залишається мірилом суспільного розвитку. Поступово пробивалася свідомість, що «минуле пристрасно дивиться в майбутнє». І що ясно тепер, - у цифрове майбутнє.

Нова фінансова картина світу зародилася кілька років тому з появою ринків децентралізованих криптовалют (Bitcoin та інші). Поряд з традиційними

видами валют з'явилися нові «гроші». Крипторинки стали «фокусом» фінансової цифровізації. Особиста свобода через криптовалютні фонтани її фінансування виявилась доступною для вдалих ентузіастів, але і двосічна як кураж фінансових спекуляцій. Центробанки світу виявили стурбованість як єдині емісійні центри. Цей аспект та необхідність модернізації грошового обігу поставили питання про підготовку емісій цифрових національних валют (CBDC – Central Bank Digital Currency).

Сучасна цифровізація у фокусі нових інформаційних технологій спонукає до причетності і відповідності новим викликам і можливостям. Сьогодні «бути цифровим» це вже не опція, це необхідність. Цифровізація стала нормою і формою міжособистісного і корпоративного спілкування.

У всьому світі спостерігається зближення стратегічних цілей розвитку країн і цифрових інфраструктурних можливостей їх реалізації. Хоча зміни базису цифрової економіки - інтернет і технологічні цифрові новації, виглядають поступовими, але революційні зміни в IT- і Фінтех-секторах заявляють про себе все частіше.

Деякі тенденції цифрового перетворення такі:

- Зниження бар'єрів доступу до фінансових й інших послуг;
- Поглиблення «цифро-обумовленої» фінансової інклюзії учасників ринків;
- Зміни в характері праці, - збільшення обсягів робіт, що виконуються дистанційно, поза офісом, з дому. Місце роботи і місце виконання роботи стали різними в часі і просторі.
- Прискорене впровадження штучного інтелекту, роботизація в різних секторах. Приклади: роботи охоронці, дрони у військовій сфері та в інших областях;
- Зростання ризиків кіберзлочинності, «зливу» і крадіжки даних. Потрібно акцентувати інформаційну безпеку в інформаційних технологіях. У кожного з цих напрямків повинна бути своя програма розвитку і бюджет.

У розрізі секторів економіки передові цифрові технології знаходяться у фінансовій сфері, в космічній сфері та в сфері гонки цифрових озброєнь. До них примикає виробництво товарів подвійного призначення (військово-цивільного, літакобудування, наприклад).

Різні можливості і конкуренція між виробниками програм позначаються на швидкості обробки даних і безпеки країн. У глобальному світі різні цифрові бізнес-моделі економіки можуть створювати конфлікти між розвиненими і країнами, що розвиваються, між демократичними і авторитарними країнами.

У побуті дистанційка з використанням цифрових технологій у роботі і спілкуванні стала нормою. І не тільки локдаун цього причина. Зросли технологічні і само-менеджерські можливості виконання завдань. Ми вже говоримо «цифрова грамотність» (а не тільки фінансова). Цифрова грамотність передбачає вміння користуватися мінімальним набором он-лайн сервісів банків і небанків, інших організацій (платіжних систем, - наприклад при сплаті комуналки і різних періодичних платежів). Нещодавне прийняття Закону України «Про платіжні послуги» інституційно забезпечує стартові можливості користування перевагами цифровізації.

За таких умов на перше місце виходить цифрова самоорганізація кожного. Не можна бути самоорганізованим без знань цифрового сервісу в різних сферах життя. Пандемія прискорила процес «набуття» цифрової грамотності. Тут є підпитання поведінкової економіки, раціональності/ірраціональності вибору поведінки кожного при користуванні можливостями цифровізації.

Сучасна архітектура міжнародного і внутрішнього фінансового простору визначається як інституційною роллю центробанків разом з незалежними ринковими контракторами, так і наявністю необхідних інструментів фінансування розвитку. Де цифрові активи (у т.ч. державні і децентралізовані криптовалюти) забезпечують операційні можливості ринкового волевиявлення.

Новий цифровий світ – це можливість економічного життя під час пандемії і, очікувано, у постпандемії. Саме прискорення цифрового перетворення, використання заміників простої праці та послуг у всіх можливих сферах може подолати соціальне дистанціювання і пов'язані з цим «провали» у спілкуванні. У всіх можливих сферах, оскільки сумнівно, що робот зможе якісно робити уколи, або замість лікаря проводити операції. Це не шахи.

У найближчі роки нас очікує «цифровий Бреттон-Вудс», – не метафоричний, а дійсний. Новий фінансово-економічний світ стане цифровим. Операційно та інструментально більш диверсифікованим.

Окреме питання при цьому – щодо цифрової інфраструктури і допуску до цифрових сервісів. Допуск повинен враховувати: а) операційну обізнаність при користуванні он-лайн сервісами і б) матеріальну / фінансову можливість придбання необхідних гаджетів та інших пристроїв для дистанційного керування своїми ресурсами і потребами. Важливо розуміти, що користування цифровими трендами можливо не для бідних, а для середнього класу, – для тих, хто задовольнив первинні потреби (харчування, житло, самозабезпечення). У людей має бути резерв маневру для «цифрових експериментів». А якщо немає смартфона, то як бути з цифровізацією?

Цифрове майбутнє - це маяк стратегічний, і водночас ситуативний сьогодні. Це фактично вибір пріоритетів і цілей цивілізації. До чого ми прагнемо, і як модернізуємо. Цей вибір психологічний, технологічний, інвестиційний, фінансовий в т.ч. У що вкладаємо і у що вкладаємося. Пам'ятаємо, що «кожна формація відрізняється не тим, що люди роблять, а як вони роблять».

Крупка Ігор,
д.е.н., доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВИЙ РИНОК – ФУНДАМЕНТАЛЬНА КАТЕГОРІЯ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ

Ключові слова: фінансовий ринок, національна економіка, фінансова система, гроші, фінансова інновація, ринок боргових та пайових цінних паперів, кредитний ринок, державні регулятори та саморегулювальні організації фінансового ринку, фінансова глобалізація та інтеграція.

Ihor Krupka,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Ivan Franko National University of Lviv

FINANCIAL MARKET - THE FUNDAMENTAL CATEGORY OF FINANCIAL SCIENCE

Key words: financial market, national economy, financial system, money, financial innovation, debt securities and equity markets, credit market, state regulators and self-regulatory organizations of the financial market, financial globalization and integration.

На сучасному етапі розвитку цивілізації провідну роль у процесі забезпечення економічного зростання більшості країн світу відіграють фінансова та інноваційна системи, оскільки вони забезпечують структурні зрушення у національних економіках. Усвідомлення того, що вирішення складних політико-економічних, науково-технічних і соціально-демографічних проблем розвитку ринкової економіки неможливе без відповідного фінансування, зумовлює необхідність ґрунтовного теоретико-методологічного дослідження фундаментальних економічних категорій фінансової науки, фінансових відносин та послідовного удосконалення національного фінансового простору в контексті реалізації стратегічного курсу розвитку країни і підвищення ефективності механізмів акумулювання й перерозподілу коштів у вітчизняній економічній системі. Інноваційні процеси в сфері фінансів та реформування фінансових систем у розвинених країнах упродовж останніх десятиріч значно пришвидшилися, що сприяло модернізації виробництва, соціалізації фінансово-економічних відносин, підвищенню рівня життя населення.

Особливість ринкової економіки проявляється в тому, що питання господарської діяльності вирішуються взаємодією попиту і пропозиції, які формуються в різноманітних сегментах національного ринку. За сучасного розмаїття ринків і пропонованих ресурсів пріоритетним нині, на наш погляд, є власне фінансовий ринок, який безпосередньо відображає ефективність функціонування інших ринків та найбільше впливає на рівень розвитку економічної

системи країни. За допомогою фінансового ринку суб'єкти господарювання та домогосподарства мають змогу безпосередньо за певну плату передати позичальникам у користування тимчасово вільні кошти [1, с. 595]. Передання грошей засвідчують відповідними правовими документами¹ (борговими розписками, кредитними договорами, облігаціями тощо), які підтверджують фінансово-економічні відносини між заощадниками й позичальниками і є активами² для перших та зобов'язаннями для других [2, с. 287].

Організація переміщення грошей (у готівковій чи безготівковій формі) від тих, хто може та готовий витратити менше, ніж міг би, до тих, хто хоче збільшити власне поточне споживання або має перспективні інвестиційні можливості, і є функцією фінансового ринку, яку реалізують через різні механізми й інструменти. Функціонування ринку цінних паперів та діяльність фінансових посередників забезпечує пряме і непряме фінансування діяльності економічних суб'єктів (агентів), а співвідношення між ними залежить від історичних передумов (еволюції) та рівня розвитку фінансової системи країни. У процесі руху грошей фінансова система виконує для заощадників і позичальників три головні функції: забезпечення ліквідності, зменшення ризику та інформування [3, с. 15-16].

Проведене дослідження поглядів учених-економістів дало змогу систематизувати наукові підходи до розуміння сутності, складових та функціонального призначення “фінансового ринку”, зокрема: уточнити співвідношення понять “фінансовий простір”, “фінансова система”, “фінансовий ринок”, “фінансові посередники”, “інфраструктура фінансового ринку” на підґрунті чого визначено місце і функції фінансового ринку в національній економіці та розроблено його визначення: це ринковий механізм, який забезпечує купівлю-продаж грошей (у готівковій чи безготівковій формі) за певну плату, що засвідчують відповідними правовими документами (борговими розписками, кредитними договорами, облігаціями тощо), які підтверджують фінансово-економічні відносини між заощадниками й позичальниками і є активами для заощадників та зобов'язаннями для позичальників. Удосконалено класифікацію сегментів фінансового ринку відповідно до форм купівлі-продажу тимчасово вільних грошових коштів, а саме виділено такі: 1) ринок позикових коштів, де гроші (вітчизняні чи іноземні) передають на певний час за відповідну плату (два підсегменти: а) ринок кредитів, де укладають угоди про позику, які не можливо передати третій стороні (боргова розписка, простий вексель, кредитна угода); б) ринок боргових цінних паперів (облігації, казначейські зобов'язання, тратти), які

¹ Ці документи називають “Фінансовими інструментами (financial instrument)” – це будь-який контракт, результатом якого є створення фінансового активу в одного суб'єкта господарювання і фінансового зобов'язання або інструменту власного капіталу в іншого суб'єкта господарювання [4; 5].

⁴ Фінансові активи (financial assets) НБУ поділяє на: 1) грошові кошти та їх еквіваленти; 2) контракт, що надає право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого економічного суб'єкта; 3) контракт, що надає право обмінятися фінансовими інструментами з іншим економічним суб'єктом на потенційно вигідних умовах; 4) інструмент власного капіталу іншого підприємства [6].

Водночас МВФ фінансові активи поділяє на: 1) двосторонні активи, відношення між двома сторонами (актив та зобов'язання) – готівка та депозити; позика, цінні папери, крім акцій; похідні фінансові інструменти, якими торгують на ринку; акції та інші інструменти участі в капіталі; комерційні кредити; інші рахунки дебіторів і кредиторів; 2) активи без паралельних зобов'язань – монетарне золото, СПЗ; 3) умовні Ф.а. – угоди про подальший викуп, фінансовий лізинг; 4) позабіржові похідні фінансові інструменти – більшість свопів та угод про майбутню процентну ставку; інші похідні фінансові інструменти, які мають ринкову вартість.

перебувають у вільному обігу); 2) ринок пайових цінних паперів (акції, інвестиційні сертифікати), де гроші передають на засадах спільного інвестування за можливу винагороду (дивіденди). В умовах фінансової глобалізації та інтеграційних процесів структура, роль і значення окремих сегментів фінансового ринку як і його інструменти постійно змінюються (еволюціонують) задля найповнішого задоволення потреб економічних суб'єктів зі зменшення ризику, забезпечення ліквідності та доступності інформації.

На наш погляд, національний фінансовий простір – це сукупність фінансових відносин у країні, а фінансова система – його складова, яка містить ринковий (фінансовий ринок) та адміністративний (наприклад, зведений бюджет) механізм передання (перерозподілу) коштів. Разом з ринками фінансових послуг фінансова система формує національний фінансовий простір, управління яким охоплює низку важелів і механізмів для досягнення певних макроекономічних цілей за допомогою інструментів фінансової політики, які використовують у грошово-кредитній та бюджетно-податковій сферах. Сам фінансовий ринок з урахуванням особливостей функціонального призначення містить три складові: суб'єкти (покупці та продавці, а саме: фізичні особи, суб'єкти господарювання, держава), інфраструктуру (допоміжні елементи, які не є стороною угод купівлі-продажу, зокрема: фондові біржі, рейтингові агентства та ін.) й архітектуру (регулятори та саморегулювальні організації).

Отже, чітке розуміння і розмежування фінансових категорій ринкової економіки є необхідною умовою для поступального розвитку вітчизняного фінансового ринку та загалом національної економіки України, оскільки дасть змогу аналізувати й адаптувати іноземний досвід державного фінансового регулювання, що уможливить розроблення сучасного нормативно-правового забезпечення і на практиці сформуванню нову парадигму його розвитку в умовах новітніх викликів, яка сприятиме фінансовій стабільності та розвитку ринку, підвищенню його ліквідності, відкритості, прозорості та формуванню привабливого макроекономічного середовища в Україні й гармонійній інтеграції у світовий фінансовий простір.

Список використаних джерел

1. Фінанси. Підручник / І.О. Лютий, С.Я. Боринець, З.С. Варналій, та ін.; за ред. д.е.н., проф. І.О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 720 с.
2. Крупка І. М. Теоретико-методологічні основи дослідження фінансового ринку. *Бізнес Інформ*. 2018. № 4. С. 286–296.
3. Крупка І.М. Теоретико-методологічні засади та особливості функціонування фінансового ринку України : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 823 с.
4. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Міністерство фінансів України. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text.
5. Фінансовий інструмент. НБУ. URL: <https://bit.ly/2ZOMT98>.
6. Фінансовий актив. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти». Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text>.

Любка Олена,

д.е.н., доцент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Кнір Марія,

к.е.н., доцент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НА РИНКАХ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ

Ключові слова: сталий розвиток, ринок фінансових активів, інвестиції, капітал

Olena Lyubkina,

PhD, Associate Professor,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Mariya Knir,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN FINANCIAL ASSET MARKETS

Key words: sustainable development, financial assets market, investments, capital

Покоління розробників політики прагнуть узгодити інтереси фінансових ринків та суспільства. Ця напруга відчувається особливо гостро на ринках фінансових активів з приводу розподілу капіталу на короткострокову перспективу, нестабільного середовища та необхідності у довгостроковому плануванні та вирішенні низки екологічних та соціальних проблем, таких як бідність, зміна клімату та права людини.

Враховуючи загальноприйняте визначення стійкого розвитку, головним завданням цього процесу є сформувати такий ринок фінансових активів, який фінансує розвиток і відповідає потребам сьогодення, без шкоди для майбутніх поколінь задовольняти власні потреби.

Первинна причина проблеми сталого розвитку на ринку фінансових активів це неправильний розподіл капіталу. Це, в свою чергу, є результатом невдалого управління, які неналежним чином інтегрують екологічні та соціальні витрати у звіти про прибутки та збитки компаній. Як наслідок, фінансові ринки не враховують повних соціальних та екологічних витрат.

Державна влада, як правило, зосереджується на потоці бюджетної допомоги при розгляді питань традиційного сталого розвитку. Однак дослідження довели, що враховуючи те, як розподіляються приватний капітал на ринках фінансових активів, має значення набагато більше, ніж те, як розподіляється державна допомога.

Ринки фінансових активів мають значення для тих, хто формує політику сталого розвитку, з трьох причин:

1. Як спосіб залучення капіталу для збільшення державних витрат на проекти сталого розвитку;
2. Як ціль для системних змін для інтеграції сталого розвитку на кожному етапі, оскільки фінансовий вплив ринку капіталу через корпоративний доступ до капіталу може посилити або підірвати довгострокові цілі сталого розвитку;
3. Як механізм власності для впливу на корпоративні практики, який державна влада може використати для вдосконалення стійкості існуючих компаній, що котируються на біржі.

Екосистема ринку фінансових активів повністю відображає взаємозв'язок між фінансовими установами, які експлуатують ринок та між попитом та пропозицією. При цьому, різні ролі фінансових установ є важливими, оскільки кожна роль відображає характер впливу. Простіше кажучи, гроші надходять від фізичних осіб до компаній, які примушують капітал працювати по-різному, щоб отримати прибуток від інвестицій для своїх акціонерів. Ці фізичні особи можуть інвестувати поряд з іншими як інституційні інвестори, наприклад, через пенсійні схеми, страхові компанії або інвестиційні фонди, або як індивідуальні інвестори через фінансових консультантів.

Як вже згадувалося раніше, первинна причина на ринках фінансових активів стосовно сталого розвитку – це неправильний розподіл капіталу. Це, в свою чергу, є наслідком невдалого регулювання урядами країн глобальної екологічної та соціальної сфери (наприклад, через фіскальні заходи, стандарти, регулювання, ринкові механізми тощо).

Сьогодні діє наступна схема, якщо компанія А коштуватиме більше, інвестуючи у власний ріст, ніж компанія Б, то за інших рівних умов компанія А процвітатиме. Як наслідок, ринки фінансових активів не відображають повної картини щодо соціальних та екологічних витрат. Це є критичним моментом для розуміння, оскільки державна влада повинна реалізувати свої функції на ринку фінансових активів, щоб сприяти сталому розвитку.

Саме тому сукупні інвестиційні рішення на ринку фінансових активів настільки потужні: цінові сигнали, впливають на умови перерозподілу капіталу. Ці умови можуть бути головними для досягнення конкурентної переваги та впливати на легкість, з якою компанії ведуть свій бізнес. Саме в цьому сенсі ринок фінансових активів можна розглядати як немотивуючий для сприяння сталому розвитку.

Як зазначила Всесвітня рада бізнесу зі сталого розвитку (World Business Council for Sustainable Development): «Фінансові ринки є ключовими для досягнення сталого розвитку, оскільки вони містять систему показників, розподіляють та оцінюють капітал, забезпечують покриття ризиків та оцінюючи ризики». Якщо фінансові ринки не розуміють і не винагороджують поведінку сталого розвитку, прогрес у розробці сталих бізнес-практик буде повільним. Для цього потрібні системні втручання держави, які змінюють вартість капіталу компанії та використовують вплив акціонерів.

Отже, однією з причин наголосити на проблемі сталого розвитку є те, що представники уряду традиційно перерозподіляють на учасників ринку завдання

підвищення стійкості ринку фінансових активів. Однак, без безпосереднього втручання уряду, це питання буде залишатися риторичним. При адекватному та послідовному державному втручанні, особливо щодо регулювання дій інвесторів щодо їх відповідальної власності на активи, ринки капіталу можуть стати головним фасилітатором глобальної сталої та справедливої економіки.

Список використаних джерел

1. Fulton, M., Kahn, V.M., and Sharples, C., Sustainable Investing – Establishing Long-Term Value and Performance. – Deutsche Bank Group. – 2012.
2. Gomme J. World Why business should still care about the Sustainable Development Goals. – Business Council for Sustainable Development. – January, 2019. – Mode of access: <https://www.wbcsd.org/Overview/News-Insights/WBCSD-insights/Why-business-should-still-care-about-the-Sustainable-Development-Goals>
3. Long-Term Value Creation: Guiding Principles For Corporations And Investors. – Aspen Institute. – 2007. – Mode of access: <https://www.aspeninstitute.org/publications/long-term-value-creation-guiding-principles-for-corporations-and-investors/>
4. Three lessons in innovation from Je Bezos. Innovation Excellence. – April, 2016. – Mode of access: <http://innovationexcellence.com/blog/2016/04/19/three-lessons-in-innovation-from-je-bezos/>
5. Yamron D. Practical guidelines for financial sustainability. – Global Fund Community Foundations. – January, 2020. – Mode of access: <https://globalfundcommunityfoundations.org/resources/practical-guidelines-for-financial-sustainability/>

Мацур Сергій,
Старший консультант відділу податків та зборів
Аудиторська компанія ПрайсуотерхаусКуперс

ВИЗНАЧЕННЯ ПРИБУТКУ ПОСТІЙНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ НЕРЕЗИДЕНТІВ В УКРАЇНІ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Ключові слова: постійне представництво, трансфертне ціноутворення, прибуток, рентабельність

Serhii Matsur,
Senior consultant, Tax,
PwC

DEFINITION OF PROFIT OF PERMANENT ESTABLISHMENTS OF NON-RESIDENTS IN UKRAINE BY APPLYING THE METHODS OF TRANSFER PRICING

Keywords: permanent establishment, transfer pricing, profit, profitability

Станом на початок 2021 року за даними комерційної бази даних «Ruslana» [1] в Україні налічується 7439 постійних представництв нерезидентів (надалі – «ПП»). Абсолютна більшість таких підприємств не декларують прибутку, адже їхні витрати фактично покриваються фінансуванням від материнської компанії [4].

Оподаткування таких постійних представництв здійснювалося за допомогою трьох методів, що визначені: прямий (якщо ПП визначає прибуток), метод відокремленого балансу (побудова фінансової звітності ПП пропорційно звітності материнської компанії), метод коефіцієнта 0,7 (оподатковуваний прибуток визначається контролюючим органом як різниця між доходом та витратами, визначеними шляхом застосування до суми отриманого доходу коефіцієнта 0,7) [6].

Часті зловживання допущеннями в порядку застосуванні вказаних методів призводили до фактичної відсутності оподаткування більшості ПП в Україні [2; 3].

Проте починаючи із 01 січня 2021 року вступили в силу зміни до Податкового Кодексу (надалі – «ПКУ»), що фактично скасовують вказані вище методи встановлення прибутку до оподаткування ПП, натомість обрано єдиний підхід, що базується на засадах трансфертного ціноутворення. Підпункт 141.4.7 п. 141.4 ста. 141 ПКУ передбачає наразі єдиний порядок оподаткування, відповідно до якого постійне представництво оподатковується в загальному порядку та визначає обсяг оподаткованого прибутку відповідно до положень ст. 39 (Трансфертне ціноутворення) ПКУ [6].

Наразі у ПП виникає ситуація, коли вони мають застосовувати нову методологію, станом на початок 2021 року досі немає ніяких роз'яснень та

порядку застосування методів трансфертного ціноутворення для ПП, адже такі операції мають свою специфіку.

Розкриємо економічний ризик типового ПП в Україні, що намагається визначити обсяг свого прибутку до оподаткування за правилами трансфертного ціноутворення.

Для спрощеного моделювання ситуації припустимо, що таке ПП здійснює виключно один тип операцій із материнською компанією – отримання фінансування для здійснення діяльності на території України.

Оподатковуваний прибуток постійного представництва має відповідати прибутку незалежного підприємства, що здійснює таку саму або аналогічну діяльність у таких самих або аналогічних умовах і діє в повній незалежності від нерезидента, постійним представництвом якого воно є.

Розглянемо гіпотетичну можливість застосування методів трансфертного ціноутворення (надалі – «ТЦУ») для визначення прибутку ПП [5; 6]:

- Порівняльної неконтрольованої ціни: неможливо у зв'язку з відсутністю зіставних операцій (внутрішніх чи зовнішніх)
- Ціни перепродажу: неможливо. Недоцільний для даного типу операцій.
- Витрати плюс: неможливо. Недоцільний для даного типу операцій.
- Чистого прибутку: можливий з певними обмеженнями
- Розподіленого прибутку: можливий, але надто трудомісткий.

Перші три методи застосувати неможливо у зв'язку з відсутністю внутрішніх / зовнішніх зіставних операцій або загальною недоцільністю застосування таких методів до операцій отримання фінансування.

П'ятий метод не є актуальним, адже вимагає великих трансакційних витрат (застосування цього методу насамперед вимагає наявності повної та детальної фінансової та комерційної інформації щодо обох учасників операції, що дуже складно на практиці) [7].

Таким чином залишається лише метод чистого прибутку, що передбачає вивчення чистого щодо відповідної бази (наприклад, відносно витрат, продажів, активів), який отримує платник податків у контрольованій операції (або операціях, які можна об'єднати). Останньою перепорою є вибір адекватного досліджуваного показника, адже відповідно до статті 39.3.2.4. ПКУ, такий показник повинен бути незалежним від доходів та/або витрат, визнаних в операціях між пов'язаними сторонами, та/або в контрольованих операціях.

Аналіз рекомендованих показники рентабельності, що наведені у ст. 39.3.2.5. ПКУ, дозволяє зробити висновок, що метод чистого прибутку та показник рентабельності операційних витрат можна визначити як найбільш доцільну методологію для більшості ПП в Україні при визначенні прибутку до оподаткування та уникнути штрафних санкцій. Джерелом інформації про зіставні підприємства, що здійснюють аналогічну діяльність може слугувати комерційна база даних «Ruslana», що містить фінансову інформацію про компанії в Україні. Безперечно, все це сприятиме зміцненню фінансової безпеки постійних представництв нерезидентів в Україні у контексті трансфертного ціноутворення.

Список використаних джерел

1. База даних «Ruslana (Bureau van Dijk's)» // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://ruslana.bvdep.com/>
2. Варналій З.С., Мацур С.М. Коригування параметрів зіставності операцій для цілей трансфертного ціноутворення // Міжн.науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2021. №1/45. С. 74-91.
3. Настанови ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення для ТНК та податкових служб (22 червня 2010 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/data/material/000/021/80820/o.pdf>
4. Національний Банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index> 1
5. Носова Є.А. Порівняльна характеристика традиційних методів оцінки вартості підприємства // Формування ринкових відносин України: Збірник наукових праць. № 7 (134). 2012. С. 100-104. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2012_7_246
6. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 25.11.2018 із змінами і доповненнями, внесеними згідно із Законом № 2611-VIII.
7. Постанова «Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, та визнання таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 977» 57.

Мельник Валерія
аспірантка 3-го року
спеціальності «Фінанси, банківська справа і страхування»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ ДОВІРИ ДО ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ В УКРАЇНІ У ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Ключові слова: довіра, фінансові інституції, персональні фінанси

ValeriiaMelnyk
PhD Research Fellow
Taras Shevchenko National University of Kyiv

PROBLEMS OF TRUST IN FINANCIAL INSTITUTIONS IN UKRAINE IN THE POST-CRISIS PERIOD

Key words: trust, financial institutions, personal finance

При дослідженні персональних фінансів необхідно підкреслити взаємозв'язок між індивідами та фінансовими інституціями, які могли б допомогти правильно управляти персональними фінансами [2]. У наш час світові фінансові інституції пропонують споживачам фінансових продуктів безліч можливостей, водночас підвищується рівень невизначеності, що збільшує важливість довіри у таких відносинах.

Питаннями формування і підтримки довіри в сучасному суспільстві та до фінансових інституцій займалися Дж.М. Кейнс, Ф.Фукуяма, Ж.Бода та ін.

Довіра як суб'єктивний фактор визначає управління персональними фінансами. Фізична особа в умовах невизначеності приймає фінансові рішення, керуючись, насамперед, тими фактами та стосунками, яким вона достатньо довіряє. У той же час вона ігнорує недостовірні факти, навіть якщо це знижує ефективність фінансової діяльності [7]. У своїх дослідженнях Фукуяма дослідив, що рішення людини залежить від його власних інтересів на вісімдесят відсотків та від довіри на двадцять відсотків.

Довіра до фінансового ринку особливо впливає на розвиток персональних фінансів [1]. Воно виражається у зменшенні трансакційних витрат у процесі особистої фінансової діяльності та створює умови для впровадження інновацій у фінансовому секторі. Якщо фізична особа впевнена у чесності фінансових посередників, високо оцінює їх надійність, переконується у відкритості дій, тоді вона швидше приймає фінансові рішення та активніше бере участь у інвестиційній діяльності.

Після світової фінансової кризи 2007-2008 років настала тотальна криза довіри, яка найбільше вплинула на фінансовий сектор. Фінансові ринки та установи, інші пов'язані з ними економічні агенти втратили довіру людей і в результаті втратили багато можливостей для зростання [6]. Згідно з барометром Edelman Trust, фінансові послуги були і залишаються одним із найменш довірених секторів у всьому світі.

В Україні питання довіри до фінансових інституцій залишається відкритим, оскільки фінансова система все ще перебуває на стадії розвитку [4], а фінансова грамотність є відносно низькою порівняно з провідними країнами Європи [10]. Це є наслідком не тільки світової фінансової кризи 2007-2008 років, а й історичних подій, пов'язаних з втратою накопичень населенням у період розвалу Радянського Союзу та «післярадянського» періоду у 90-ті роки.

Існують відмінності у сприйнятті інституційної довіри між Західною Європою та Східно-Центральною Європою [9]. Для людей із Східно-Центральної Європи сильнішими прогнозами інституційної довіри є статус доходів та особиста оцінка економічних показників їх країн. Саме тому формування довіри є одним із головних пріоритетів українських фінансових установ – банків, страхових компаній, інвестиційних та пенсійних фондів. Однак незрозуміло, як ці установи доводять свою якість людям і заслуговують на довіру.

За даними Українського центру економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова, наприкінці 2020 року рівень довіри до Національного банку України, а також до інших комерційних банків не був високим (Рис. 1).

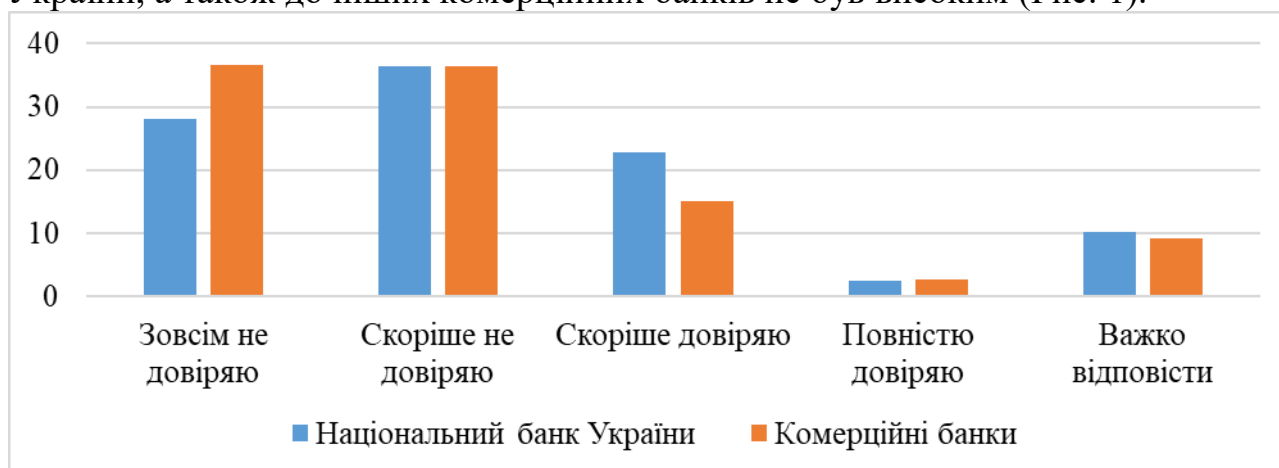

Рис. 1. Результати дослідження довіри серед українців у 2020 році [3]

Більш того, окрім фінансової кризи 2008 року, яка вплинула на Україну не менше, ніж на весь світ, існують також інші умови, які були складними як для фінансових установ, так і для всієї української економіки. У 2014-2015 роках економіка України перетерпіла кризовий період, за даними Світового банку ВВП країни зменшився більш ніж на 6,5% у 2014 році та 9,7 у 2015 році. Крім того, у тому ж році Національний банк України прийняв плаваючий валютний курс гривні замість фіксованого, як було раніше. Тому валюта швидко втратила 70 відсотків вартості по відношенню до долара. Більше того, банківська система була повністю перевірена та «очищена» – понад 90 банків були визнані неплатоспроможними. Як наслідок, рівень довіри до банків значно зменшився [8]. Тому через нестабільну політичну та економічну ситуацію українці відчувають недовіру вкладати свої гроші до деяких фінансових установ, воліючи зберігати свої гроші «під подушкою».

Важливо зазначити, що рівень довіри залежить від вікової категорії. Наприклад, звички «міленіалів» у фінансовому світі активно вивчаються. Згідно з останнім опитуванням, проведеним Blockchain Capital, 30% людей у віці від 18 до 34 років, швидше за все, вкладуть 1000 доларів у біткойни, а не у

державні облигації або акції. У цьому ж дослідженні також зазначається, що 42% «міленіалів» знайомі з біткойнами, порівняно з 15% серед людей старших за 65 років [5]. Це означає, що молоді люди більше довіряють новим та прогресивним методам інвестування.

Отже, до макроекономічних чинників, що знижують довіру до фінансових інституцій України можна віднести:

- негативний досвід, пов'язаний з історичними подіями (гіперінфляція та неповернення вкладів Ощадбанком СРСР у 90-х роках, глобальна фінансова криза 2007-2008 років, українська криза 2014-2015 років);
- наслідки та залишкові ефекти кризового періоду
- негативні тенденції динаміки основних макроекономічних показників України.

Список використаних джерел

1. Бондарева С.А. Развитие системы персональных финансов в современных условиях: дис. канд. экон. наук: 08.00.10 / Бондарева Светлана Александровна. – Москва, 2016. – 156 с.
2. Кізіма Т.О. Особисті (персональні) фінанси: необхідність виокремлення та перспективи розвитку в умовах ринку / Т.О. Кізіма // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №11. – С.195-203.
3. Оцінка громадянами ситуації в країні, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (жовтень–листопад 2020р.) // Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. – Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-riven-doviry-do-sotsialnykh-institutiv-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-zhovten-lystopad-2020r>.
4. Фінанси: Підручник / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. — 2-ге вид. переробл. і доповн. — К. : Знання, 2012. — 687 с.
5. 30% Of Millennials Would Rather Invest In Cryptocurrency // Forbes. – Режим доступу: <https://www.forbes.com/sites/andrewarnold/2018/01/07/30-of-millennials-invest-in-cryptocurrency>. - Назва з екрана.
6. Buriak, A., Vozňáková, I., Sułkowska, J. and Kryvysh, Y. Social trust and institutional (bank) trust: Empirical evidence of interaction. *Economics & Sociology*. – 2019. –12(4), pp.116-129.
7. Keynes, J., Krugman, P. and Skidelsky, R., *The general theory of employment, interest, and money*, 1936.
8. Lack of public trust still plagues Ukrainian banking sector – [Електронний ресурс] // KyivPost: [сайт]. – Режим доступу: <https://www.kyivpost.com/business/lack-of-public-trust-still-plagues-banking-sector.html>.
9. Medve-Bálint, G. and Boda, Z. Does Institutional Trust in East Central Europe Differ from Western Europe? *European Quarterly of Political Attitudes and Mentalities*. – 2014. – 3(2), pp.1-17.
10. OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy –// OECD: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>. - Назва з екрана.

Медведкова Наталія,
канд. екон. наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Ключові слова: міжбюджетні відносини, міжбюджетні трансфери, місцеві бюджети, ДФРР, гендерно-орієнтований підхід

Nataliia Miedviedkova,
PhD, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

KEY ASPECTS OF REGULATION OF INTERBUDGETARY RELATIONS IN UKRAINE

Keywords: interbudgetary relations, interbudgetary transfers, local budgets, State Regional Development Fund, gender-responsive approach

В умовах глобальних викликів, зокрема поширення пандемії COVID-19, для протидії та полегшення її наслідків на території України постає питання створення належних умов для виконання місцевими органами влади покладених на них функцій. Криза, спричинена розповсюдженням вірусу SARS-CoV-2, виявила низку недоліків системи міжбюджетних відносин, а саме недостатню фінансову стійкість та спроможність дій в умовах надзвичайних ситуацій, а також недостатню координацію дій органів державної влади та місцевого самоврядування. Це, в свою чергу, актуалізує питання регулювання міжбюджетних відносин, де основними аспектами виступають наступні:

1. Різні підходи до застосування інструментів міжбюджетних відносин. Основним інструментом реалізації міжбюджетних відносин є міжбюджетні трансфери, та їх побудова є важливим індикатором взаємодії центральних і місцевих публічних інституцій у сфері фінансового управління. *Перший вид міжбюджетних трансфертів* полягає у вирівнюванні податкової бази, та держава, застосовуючи цей фіскальний інструмент, має на меті забезпечити населення будь-якого регіону належним базовим пакетом гарантій та суспільних послуг. *Другий вид міжбюджетних трансфертів* полягає у наданні фінансового ресурсу місцевим бюджетам для вирівнювання видаткової складової з метою виконання делегованих державою функцій і забезпечення населення відповідних територіальних громад якісними і доступними суспільними послугами, підтримкою інфраструктури.

За іншою класифікацією міжбюджетні трансфери поділяються на спеціальні цільові та інвестиційні. *Спеціальні цільові трансферти* включають різні види субвенцій. Освітня і медична субвенції починаючи з 2015 р. домінують у загальній структурі міжбюджетних трансфертів. За рахунок

використання цих інструментів фінансується широка мережа освітніх і медичних закладів, а також окремі програми місцевих бюджетів. Співвідношення освітньої і медичної субвенцій до видатків місцевих бюджетів на фінансування суспільних послуг свідчать про достатньо високу залежність місцевих органів влади від повноти і своєчасності перерахування цих трансфертів.

Варто також зазначити про ті види субвенцій, які надаються в умовах пандемії COVID-19, а саме субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення здійснення деяких заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, а також субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам для забезпечення опорних закладів охорони здоров'я у госпітальних округах медичним обладнанням.

Важливого значення набуває питання оцінки величини та процедури надання місцевим бюджетам *інвестиційних трансфертів*. Певні інституційні прогалини присутні в механізмі розподілу цих субвенцій, зокрема, відповідно до положень Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр. завдання щодо інвестиційних проєктів у регіональному розвитку визначені без конкретних формулювань для регіонів та територіальних громад, що посилює можливість диспропорцій у розподілі за умов недостатнього розвитку інституційного середовища.

2. Використання коштів Державного фонду регіонального розвитку.

Важливо зазначити щодо позитивних кроків, зроблених урядом щодо удосконалення використання коштів ДФРР. Зокрема, затверджено Новий порядок відбору інвестиційних програм і проєктів, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів ДФРР [1]. Основними принципами виступають наступні: пріоритетність завдань, за якими відбираються нові проєкти; зосередженість на великих комплексних проєктах; прив'язка проєктів до пріоритетів регіональних стратегій розвитку; повне завершення розпочатих проєктів.

Крім того, Міністерство розвитку громад та територій України запустило нову онлайн-платформу Державного фонду регіонального розвитку, на якій відбуваються конкурсні відбори інвестпрограм та проєктів на 2021 р. Оновлена платформа передбачає, що кожен заявник має власний електронний кабінет, проєкти та документація подаються в електронному вигляді, реєстрація та оцінка проєктів відбуваються за допомогою кваліфікованого електронного підпису.

3. Формування бюджетів територіальних громад та міжбюджетних відносин.

Чинним законодавством [2] було внесено зміни до Бюджетного кодексу України у відповідність до дійсних обставин у зв'язку із завершенням адміністративно-територіальною реформи, ліквідацією старих та утворення нових районів [3,4]. Основними новаціями є наступні:

- уніфіковано визначення терміну «бюджети місцевого самоврядування». Таким чином, бюджети місцевого самоврядування формуватимуть бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст (у тому числі районів у містах);

- запроваджено уніфікований підхід до визначення складу доходів та видатків бюджетів місцевого самоврядування. Відтепер встановлено рівні умови для сільських, селищних, міських територіальних громад у бюджетному забезпеченні;

- районні бюджети виключено із механізму горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів.

- бюджети створених міських, селищних та сільських громад не залежатимуть від району, і перейдуть на прямі міжбюджетні відносини з держбюджетом.

4. Застосування гендерно-орієнтованого підходу. Особливе значення в процесі реформування міжбюджетних відносин набуває гендерно-орієнтоване бюджетування. Першочерговим викликом для органів місцевого самоврядування є врахування гендерних особливостей під час планування, адже саме місцеві органи влади мають широкі можливості для аналізу потреб жінок і чоловіків та повноваження планувати розвиток громади.

Гендерний підхід включений в план заходів з реалізації стратегії реформування порядкування державними фінансами на 2021-2024 рр. Мінфін координує роботу гендерно-орієнтованого бюджетування (ГОб) на місцевому рівні у таких напрямках: проведення гендерних аналізів програм, які фінансуються з місцевих бюджетів, реалізація напрацьованих рекомендацій робочих груп у ході гендерного аналізу, поширення знань про ГОб. Гендерний підхід передбачений у підготовці паспортів бюджетних програм, звітів про їхнє виконання, оцінки ефективності бюджетних програм.

Важливо зазначити, що українським досвідом впровадження та застосування гендерного підходу у бюджетному процесі цікавляться у світі: у 2019 р. відбувся навчальний тур GIZ для представників країн Вірменії, Грузії та Азербайджану.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 р. № 196: Постанова Кабінету міністрів України від 5 квітня 2021 р. № 299. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299-2021-%D0%BF#Text>

2. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України: Закон України від 17.09.2020 № 907-IX. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-20#Text>

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад: Закон України від 16.04.2020 № 562-IX. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text>

4. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>

Мороз Павло,
кандидат економічних наук,
керівник відділу аналізу та адміністрування ПрАТ «МХП»,
помічник-консультант народного депутата України (на гром. засадах)

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Ключові слова: цифровізація, цифрова трансформація, публічні фінанси, державна економічна політика, стратегія, електронна система.

Pavlo Moroz,
PhD in Economics,
Head of the Analysis and Administration Department of PJSC MHP,
Assistant Consultant to the People's Deputy of Ukraine (on a voluntary basis)

DIGITAL TRANSFORMATION OF THE PUBLIC FINANCE SYSTEM IN ENSURING THE TRANSPARENCY OF PUBLIC RELATIONS

Key words: digitalization, digital transformation, public finances, state economic policy, strategy, electronic system.

Національна економічна стратегія на період до 2030 року [1], затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179 (далі – Національна економічна стратегія), визначає розвиток цифрової економіки одним із драйверів економічного зростання України.

У вересні 2019 року створено Міністерство цифрової трансформації України шляхом перетворення Державного агентства з питань електронного урядування України. Згодом, Постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 р. № 194 «Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації центральних та місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації» [2] передбачено запровадження в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади посади заступника керівника відповідного органу з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації (CDTO).

Таким чином, саме питання цифровізації суспільного життя в Україні виведено на новий рівень в ієрархії стратегічних цілей (завдань) державної економічної політики.

У тексті Національної економічної стратегії зазначається також низка фактів, які визначають сучасний стан цифровізації економіки України, у т.ч. фінансового сектора, а також визначають нагальність питання цифрової трансформації з метою забезпечення прозорого та ефективного регулювання ринкових відносин [1]:

1) Рівень цифровізації секторів фінансів та торгівлі є одним з найнижчих у Європі, незважаючи на динамічні темпи її зростання. Український ринок електронної комерції значно поступається за обсягами іншим країнам Європи (в 19 разів менший, ніж у Польщі, та майже в 150 разів менший, ніж у Німеччині). Частка електронної комерції на ринку роздрібною торгівлі становить усього 3-4%.

2) Безготівкова інфраструктура України значно поступається державам-членам ЄС. Кількість POS-терміналів на душу населення в три рази менша, ніж у Польщі. Відсоток населення, що має безготівкові засоби оплати, майже у два рази нижчий, ніж у Німеччині. Лише у восьми містах (обласних центрах) існують системи безготівкової оплати у транспорті загального користування.

3) Україна інвестує в науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи (R&D) в три-чотири рази менше, ніж сусідні держави-члени ЄС. Частка витрат на виконання наукових досліджень і розробок у ВВП у 2019 році становила 0,4%, у 2018 – 0,47%.

При цьому, в Національній економічній стратегії також відмічається, що наразі у вітчизняному суспільстві спостерігається активна ревізія та переосмислення цифровізації в таких сферах, як освіта, медицина, транспорт, соціальний захист.

Широковідомими в Україні є приклади успішно реалізованих державних проєктів у рамках цілей цифрової трансформації, серед яких: «Електронна система публічних закупівель Prozorro», «Дія: Державні послуги онлайн», електронні черги в сервісних центрах МВС України тощо.

Цифрова трансформація дійсно сприяє прозорості суспільних відносин, у тому числі в системі публічних фінансів. Так, за перші чотири роки роботи електронної системи публічних закупівель Prozorro заощаджено державі 100 млрд грн [3].

Загалом прозорість (або транспарентність) є сьогодні одним із принципів європейського права, що динамічно еволюціонує в сторону утвердження в законодавстві Європейського Союзу [4]. Прихильники принципу транспарентності відзначають її роль у реалізації демократії, рівності, економічного розвитку, поліпшенні освіти, подоланні бідності та зменшенні корупції. Вважається, що це покращує законність рішень державних установ, а також віру громадян у них [5].

До очевидних здобутків цифрової трансформації наразі можна віднести наступне:

- ✓ суспільство отримало повний доступ до цифрової інфраструктури та значної кількості надання якісних державних і соціальних послуг;
- ✓ держава отримує щорічно значну економію публічних фінансів;
- ✓ цифровізація дозволила забезпечити відчутну дерегуляцію дозвільних процедур, процедур реєстрації, ліцензування тощо;
- ✓ реалізовано можливість публічного моніторингу системи державних фінансів (виконання бюджетів різних рівнів, функціонування публічних реєстрів тощо), що сприяє транспарентності системи публічних фінансів.

Однак, варто звернути увагу й на виклики, з якими доводиться рахуватися в процесі цифрової трансформації:

- технічна недосконалість електронних систем зумовлює збереження корупційних ризиків;
- низька ефективність державного фінансового контролю спричинює втрату інвестиційного ресурсу, а також не сприяє більшій економії публічних фінансів;
- відсутність фахівців з цифровізації в структурах державних органів через низький рівень оплати праці гальмує процеси цифрової трансформації тощо.

Таким чином, безумовною є тенденція до підвищення загального рівня прозорості суспільних відносин в Україні в умовах утвердження процесів цифровізації, що декларується на загальнодержавному рівні та є серед стратегічних цілей (завдань) державної економічної політики. Однак, наявні й виклики, що стримують інтенсивність цифрової трансформації й не сприяють реалізації наявного потенціалу економії державних коштів та подальшого вдосконалення вітчизняної системи публічних фінансів.

Список використаних джерел

1. Національна економічна стратегія на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України; Стратегія від 03.03.2021 № 179 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25>
2. Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації центральних та місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 194 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-2020-%D0%BF#Text>
3. Prozorro заощадила українським платникам податків 100 млрд гривень [Електронний ресурс] / Державне підприємство «ПРОЗОРРО». – Режим доступу: <https://prozorro.gov.ua/news/prozorro-zaoshadila-ukrayinskim-platnikam-podatkiv-100-mlrd-griven>
4. Vasiliki (Vicky) Karageorgou V. Transparency principle as an evolving principle of EU law: Regulative contours and implications [Електронний ресурс] / Vasiliki (Vicky) Karageorgou. – Режим доступу: <https://www.right2info.org/resources/publications/eu-karageorgou-vasiliki-transparency-principle-as-an-evolving-principle-of-eu-law#:~:text=In%20particular%2C%20at%20the%20EU,the%20Member%20States%20and%20the>
5. Buijze A. The principle of transparency in EU law [Електронний ресурс] / Anoeska Buijze // Volg Universiteit Utrecht. – Режим доступу: <https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/269787/buijze%20Bapp.pdf?sequence=4>

Наконечна Юлія,
канд. екон. наук, доцент,
Київський національний університет
Імені Тараса Шевченка
Демиденко Людмила
канд. екон. наук, доцент,
Київський національний університет
Імені Тараса Шевченка

РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНИХ СИСТЕМ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН: ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

Ключові слова: системи пенсійного забезпечення, накопичувальна система, солідарна система, пенсійна реформа

Liudmyla Demydenko,
PhD in Economics, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Yuliia Nakonechna,
PhD in Economics, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

REFORM OF PENSION SYSTEMS OF EUROPEAN COUNTRIES: PROSPECTS OF UKRAINE

Key words: pension systems, accumulative system, solidarity system, pension reform

Реформи багаторівневих пенсійних систем є необхідним кроком у відповідь на несприятливі демографічні та соціально-економічні зміни, які відбулись на зламі тисячоліть. Їх метою є встановлення балансу між економічною ефективністю та соціальною справедливістю.

Наприкінці 90-х років пенсійні реформи в країнах Європи формувались під впливом панівної концепції Світового банку щодо ефективності обов'язкових накопичувальних систем пенсійного забезпечення та мали тенденцію до удосконалення цього рівня пенсійної системи. Проте, світова фінансова криза 2008 року суттєво скоригувала хід пенсійних реформ у деяких країнах Європи, вони почали переглядати системи обов'язкового пенсійного накопичення. Зокрема, такі країни, як, наприклад, Польща та Угорщина взагалі почали відмовлятися від накопичувального страхування.

Еволюція поглядів щодо використання фінансового механізму реалізації пенсійних реформ зазнала нової динаміки у 2000 -х роках з огляду на неспроможність накопичувальних систем подолати демографічні та соціальні кризи за рецептами рекомендованими Світовим Банком. Аналітики цієї організації, провели ревізію головних засад та запропонували ідеології створення багатокомпонентної пенсійної системи. За задумом розробників, вона має складатись з п'яти рівнів: - нульовий - пенсія не залежить від

пенсійних внесків, допомога надається соціально незахищеним верствам населення; перший(солідарний) - пенсія визначається обов'язковими внесками працівників та роботодавців; другий - обов'язкова накопичувальна система; третій - добровільна накопичувальна система; четвертий - система задоволення суспільних соціальних потреб літніх людей у медичних послугах.

За останні три роки більшість пенсійних реформ були спрямовані на ослаблення вікових вимог для отримання пенсії, збільшення пенсійних виплат, включаючи пенсії першого рівня, розширення пенсійного забезпечення або заохочення приватних заощаджень. У період з 2017 до 2020 року у країнах ОЕСР, що активно здійснювали пенсійні реформи, відчутно сповільнили свій темп після великої хвилі епідемічних, економічних та фінансових криз. Наприклад, Іспанія призупинила коригування пенсійної допомоги за демографічними змінами.

Разом з тим, загальною рисою пенсійних змін для всіх європейських країн було не стільки проведення структурних пенсійних реформ, скільки зміна окремих її параметрів:

- пенсійного віку (наприклад, його підвищення у залежності від продовження тривалості життя);
- стажу, необхідного для отримання пенсії;
- перегляд умов дострокового виходу на пенсію;
- розміру страхових внесків;
- періоду за яких розраховується пенсії;
- перегляд умов оподаткування та індексації пенсійних доходів;
- інші.

Отже, підкреслимо, що сьогодні пенсійні реформи в Європі не є структурними, а носять параметричний характер і стосуються зміни окремих елементів (параметрів), зокрема, віку та стажу (Італія, Словацька Республіка, Естонія), рівня охоплення пенсійним страхуванням (Франція, Австрія, Словенія), ставок соціальних внесків (Угорщина, Німеччина, Литва); зміна права на пільги та допомоги (Німеччина), зміни оподаткування. На рис 1. визначено шість базових напрямів реформування пенсійних систем.

Рис.1 Основні напрями пенсійних реформ у країнах- ОЕСР
Джерело: складено авторами на основі [1, 2].

Ще однією складовою пенсійних реформ в країнах Європи є діджиталізація пенсійних відносин - технічне спрощення доступу широкого кола платників соціальних внесків до схем персонального пенсійного забезпечення. Так, з 2019 році у Великобританії працівникам відповідно до індивідуального облікового запису автоматично зараховується 8 % заробітної плати. Цей приклад використали Польща, Литва, де запроваджено сучасна розробка схем автоматичного зарахування. У Данії особа має швидкий доступ до власних персональних даних щодо вже сформованих пенсійних накопичень, що підвищує її обізнаність в сфері управління та контролю за пенсійними заощадженнями.

В Україні дистанційні електронні сервіси також почали активно впроваджуватись в останній період, в тому числі, і як захід для стримування пандемії Ковід -19. З 2004 року ведеться реєстр персоніфікованих даних по застрахованим особам, запрацював електронний портал Пенсійного фонду України, де є можливість ознайомитись з інформацією про отримані доходи і сплачені внески, оформити он-лайн заяву про призначення пенсії, надіслати запит[3]. Також, з 10 червня 2021 року запроваджується облік трудової діяльності в електронній формі, що дозволить оцифрувати всю інформацію про

застрахованих осіб та призначати пенсії автоматично при досягненні пенсійного віку [4].

В Україні також змінилися вимоги щодо необхідного для виходу на пенсію страхового стажу. Станом на 1 січня 2021 року в Україні налічувалося 11 130 954 пенсіонерів. Середній розмір виплати становив 3 507,51 гривень. Вийти на пенсію за віком у 60 років, можна тим особам у яких страховий стаж складає не менше 27 років, 63 роки за умов, що страховий стаж - від 17 до 27 років і пізніший вихід на заслужений відпочинок у 65 років передбачено особам із стажем сплати страхових внесків від 15 до 17 років. Пенсійний вік для жінок 1961 року народження підвищився з 1 квітня 2021 року. Тепер всі українці будуть виходити на пенсію в 60 років. Це передбачено законом, про підвищення пенсійного віку для жінок з 55 до 60 років, прийнятим в 2011 році. Згідно з законом, кожен рік пенсійний вік для жінок збільшувався на півроку. У 2021 році відбувся останній етап підвищення. Таким чином, право на отримання пенсії у віці 59 років 6 місяців мали жінки, які народилися з 1 жовтня 1960 року по 31 березня 1961 року. У 60 років на пенсію вже виходять жінки, які народилися після 1 квітня 1961 року.

Крім того, пенсійною реформою 2017 року було передбачено поступове підвищення страхового стажу, необхідного для отримання пенсії за віком. Починаючи з 2018 року вимога до стажу підвищується на 12 місяців, поки у 2028 році стаж не досягне 35 років. Зараз право на пенсію в 60 років мають українці зі стажем 28 років. Для тих, у кого немає такого стажу, передбачений вихід на пенсію в 63 роки.

В Україні та в європейських країнах з усталеними традиціями пенсійного забезпечення в умовах перманентної демографічної кризи практично вичерпано можливості збільшувати чисельність платників пенсійних та соціальних зборів, тому що кількість працюючих осіб є сталою, вона не зростає з роками. Частково ця проблема в Європі вирішувалася, у період до ковідних обмежень, за рахунок регулювання ринку праці: відкриття кордонів для трудових емігрантів та розширення можливості офіційно їм працевлаштовуватися.

Характерною ознакою пенсійних реформ у Європейському Союзі є відсутність уніфікованих завдань та методів їх проведення, кожна країна враховує свої специфічні особливості економіки, демографії, культури, традицій та вибудовує власну модель розвитку пенсійного забезпечення на основі балансу між високими соціальними стандартами та необхідністю збереження фінансової стійкості пенсійної системи. Проте, моніторинг результатів пенсійних реформ доводить, що єдиним правилом для всіх європейських країн є їх фокусування на проблемі підтримки рівня добробуту громадян на тому рівні, яких був у особи до виходу на пенсію.

Отже, на відміну від країн Європи, які удосконалювали накопичувальні системи, Україна реформувала солідарну систему пенсійного забезпечення та побудувала накопичувальну систему недержавного пенсійного забезпечення. І цю реформу можна вважати стартом довгого шляху реформування пенсійного забезпечення в Україні. Оскільки, головної мети реформи – забезпечення достатнього рівня добробуту вітчизняних пенсіонерів - не досягнуто,

залишається актуальним питання розробки комплексної моделі удосконалення пенсійного механізму відповідно до сучасних вимог та викликів.

Список використаних джерел

1. Ageing Report: economic and budgetary projections for the EU27 (2008-2060). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication14992_en.pdf.
2. The 2018 Ageing Report Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2016-2070). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip079_en.pdf
3. Портал електронних послуг Пенсійного фонду України. <https://portal.pfu.gov.ua/sidebar/Templates/Default>
4. Закон України від 5 лютого 2021 року № 1217-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі”. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1217-20#Text>

Науменкова Світлана,
доктор екон. наук, професор,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Міщенко Володимир,
доктор екон. наук, професор,
Університет банківської справи

ЦИФРОВІ ГРОШІ: МАЙБУТНЄ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

Ключові слова: цифрова трансформація, цифрові гроші, банківський сектор, інновації.

Svitlana Naumenkova,
Doctor of Economics, Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Volodymyr Mishchenko,
Doctor of Economics, Professor,
Banking University, Kyiv

DIGITAL CURRENCY: THE FUTURE OF INSTITUTIONAL CHANGES IN THE BANKING SECTOR

Keywords: digital transformation, digital currency, banking sector, innovations.

Упродовж останніх років у банківських системах практично всіх країн світу відбуваються суттєві технологічні й організаційні зміни, зумовлені процесами цифровізації економіки, які набули незворотного характеру. Ці зміни проявляються у використанні цифрових технологій, каналів, продуктів, послуг, а також у створенні цифрових і онлайн-банків, у результаті чого виникають нові джерела інформації, алгоритми обробки даних, критерії оцінки та прийняття управлінських рішень [1, сс. 195–197; 2, сс.197–198].

Останнім часом розпочинається перехід до запровадження та використання цифрових грошей центральних банків, що знаменує собою новий етап у розвитку грошових, фінансових і банківських систем і приведе до принципових змін у структурі й функціях як комерційних, так і центральних банків. Упровадження цифрових грошей ЦБ може істотно трансформувати інституційні механізми реалізації грошово-кредитної, бюджетно-податкової та макропруденційної політики, змінити підходи до забезпечення фінансової стабільності, посилити дію головних каналів монетарного трансмісійного механізму, на принципово нових засадах реформувати систему державного фінансового моніторингу, змусити банки ввести нові бізнес-моделі діяльності й реформувати систему банківського нагляду[3, с. 312; 4, сс. 128-129].

Більшість центральних банків, зокрема, ЄЦБ, центральні банки Великої Британії, Венесуели, Індії, Канади, Росії, Сінгапуру, Таїланду, Уругваю,

Швейцарії, Швеції, Японії та інших країн проводять активні дослідження в цьому напрямі. А Народний банк Китаю у жовтні 2020 р. успішно розпочав реалізацію пілотного проєкту із запровадження цифрового юаня.

Методологічною основою переходу до цифрових грошей повинна бути необхідність уведення грошових систем, що дадуть змогу забезпечити їхню реальну стабільність, тобто зберегти не лише номінальну суму коштів на рахунку, а і їхню купівельну спроможність. Тому, на нашу думку, сьогодні йдеться про дещо набагато масштабніше – заміну чинних національних грошових систем, котрі ґрунтуються на фіатних грошах, на такі, які можуть забезпечити збереження купівельної спроможності грошей, тобто перехід до використання забезпечених грошей [5, с.33].

Історія виникнення й розвитку грошей і грошових систем свідчить саме про бажання мати забезпечену грошову одиницю та стабільну грошову систему. Більшість науковців вважають, що найповніше такі функції виконувало золото за функціонування золотого стандарту. Тож і сьогодні окремі наукові школи пропонують застосовувати забезпечення грошей золотом навіть за умови переходу до грошових систем, котрі ґрунтуються на цифрових грошах [6, с. 29].

У науковій літературі поняття цифрових грошей центрального банку (central bank digital currency – CBDC) визначають як зобов’язання центрального банку, котре номіноване в національній грошовій одиниці, має цифрову форму та може виконувати функції засобу платежу, міри і збереження вартості [7]. З огляду на їхні сутнісні ознаки, вважаємо, що точніше визначення CBDC відповідає назві “цифрові гроші центрального банку”, а не “цифрові валюти”. Головна особливість таких грошей полягає в тому, що вони є цифровим еквівалентом національних готівкових грошей, новою високотехнологічною, дематеріалізованою формою наявних наразі фіатних грошей. Отже, CBDC не визнаються криптовалютами в традиційному розумінні, навпаки, підкреслюється протиріччя їм.

Головними ознаками цифрових грошей ЦБ, які відрізняють їх від інших форм грошей, є:

- 1) можливість миттєвого створення й розподілу з мінімальними витратами між визначеними користувачами;
- 2) низькі витрати для останніх при здійсненні операцій;
- 3) відсутність конфіденційності;
- 4) високий ступінь контролю з боку центрального банку над станом рахунків і операціями користувачів [5, сс.33 - 34].

Утім, третій і четвертий пункти не є однозначними та потребують консенсусу між ЦБ і суспільством. Наприклад, уже сьогодні ЄЦБ пропонує встановлювати обмеження на суму коштів у електронному гаманці цифрового євро, час користування гаманцем, а також на суми, на котрі можуть нараховуватися проценти.

Пропозиції більшості ЦБ свідчать про те, що наразі ми спостерігаємо лише початковий етап переходу до цифрових грошей. По суті, в усіх пропозиціях йдеться про своєрідну форму електронних грошей, випущених (*не емітованих!*) центробанком [8, с. 38]. У цьому контексті вони розглядаються як

додаткова форма грошей у межах чинної грошової системи. Тому сьогодні цифрові гроші центральних банків можна вважати спробою адаптувати діючі національні грошові й фінансові системи до вимог цифровізації економіки. За таких умов цифрові гроші постають новою формою національних грошей на додаток до готівкової та безготівкової форм. Наприклад, Народний банк Китаю чітко характеризує CBDC як “цифрові гроші електронних платежів”, а з точки зору обліку відносить їх до складу грошового агрегату M0.

Вивчення пропозицій ЦБ щодо впровадження цифрових грошей дає підстави для висновку, що вони, на відміну від звичайних електронних грошей, є офіційно визнаними грошовими одиницями, а їх випуск здійснюється центральним банком на основі технології блокчейн (*blockchain*). Однак їх неможна віднести до криптовалют, оскільки в даному випадку відсутній “консенсусний” принцип випуску. При цьому випущені центробанком цифрові гроші не впливають на динаміку грошових агрегатів M1, M2 чи M3 – так званих банківських грошей. Відбувається лише заміна готівки (M0) на цифрові (електронні) гроші, котрі перебувають в обігу паралельно з готівкою.

Крім того, незважаючи на наполегливі пропозиції окремих науковців встановити забезпечення цифрових грошей у вигляді резервів ЦБ, певних обов’язкових резервних фондів (депозити, внески як для звичайних електронних грошей), воно не є обов’язковим через участь у цьому процесі центробанку та застосування загального принципу довіри до фіатних грошей. Узагальнюючи позицію представників центральних банків слід зазначити, що головною метою запровадження цифрових грошей є забезпечення повного переходу населення на безготівкові форми розрахунків і платежів; високої швидкості, надійності, зручності й прозорості проведення операцій; зниження транзакційних витрат, у т.ч. банківських комісій; підвищення фінансової доступності та безпечності зберігання коштів [5, с.34; 9, сс.139-140]. На наш погляд, ключовим наслідком запровадження цифрових грошей, стане можливість встановлення повного контролю над усіма транзакціями, що сприятиме зменшенню обсягів тіньової економіки й корупції. Окрім того, у таких умовах істотно спрощуються функції державного фінансового моніторингу. Проте нині ще не йдеться про принципову зміну чинних національних грошових систем. Цифрові гроші як електронні гроші центробанку будуть використовуватися в межах наявних грошових систем, побудованих на фіатних грошах. Такий підхід можна порівняти з функціонуванням долара США в рамках Бреттон-Вудської валютної системи, поки після введення Ямайської валютної системи він не став домінуючою міжнародною валютою.

Список використаних джерел:

1. Mishchenko S., Naumenkova S., Mishchenko V., Dorofeiev D. Innovation risk management in financial institutions. *Investment Management and Financial Innovations*. 2021. №18(1). P. 190-202. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18\(1\).2021.16](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18(1).2021.16)

2. Naumenkova, S., Mishchenko S., Dorofeiev D. Digital financial inclusion: evidence from Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2019. №16(3). P. 194-205. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16\(3\).2019.18](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16(3).2019.18)

3. Науменкова С. В., Міщенко В. І., Міщенко С. В. Цифрові валюти у контексті суспільної довіри до грошей. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2018. № 2 (25). С. 305–316. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i25.136869>.

4. Науменкова С. В., Міщенко С. В., Дорофеев Д. А. Світовий досвід інституціоналізації управління інноваційними процесами в банківській системі. Економічний простір. 2020. №163. С.126 – 132.

5. Міщенко В.І., Науменкова С.В., Міщенко С.В. Цифрові гроші центральних банків: майбутнє інституційних змін у банківському секторі. Фінанси України. 2021. №2. С.26-48. doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2021.02.026>

6. Мищенко С. В. Современные проблемы теории денег и денежного обращения. Киев : ЦНИ НБУ : УБД, 2011. 230 с.

7. Meaning J., Dyson B., Barker J., Clayton E. Broadening narrow money: monetary policy with a central bank digital currency. Staff Working Paper. 2018. No. 724. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3180720>.

8. Сенищ П.М., Кравець В.М., Міщенко В.І. Світовий досвід та перспективи розвитку електронних грошей в Україні : наук.-аналіт. матеріали. Вип. 10. Центр наук. досліджень НБУ. Київ, 2008. 145 с.

9. Науменкова С.В., Міщенко С.В. Цифрова фінансова інклюзія: можливості та обмеження для України. Науковий Вісник ОНЕУ. 2020. №1-2 (274-275), С. 133 – 149.

Невідомий Василь

д-р юрид. наук

Рахункова палата

ПОСИЛЕННЯ РОЛІ ТА ВПЛИВУ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ НА ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ В УКРАЇНІ

Ключові слова: Рахункова палата, публічні фінанси, міжнародні стандарти вищих органів аудиту (ISSAI), вищий орган аудиту, фінансовий аудит, аудит ефективності.

Vasyl Nevidomyu

Doctor of Law Sciences

Accounting chamber

STRENGTHENING THE ROLE AND INFLUENCE OF THE ACCOUNTING CHAMBER ON PUBLIC FINANCE IN UKRAINE

Key words: Accounting chamber, public finance, international standards of supreme audit institutions (ISSAI), supreme audit institution, financial audit, performance audit.

Рахункова палата має особливе значення в удосконаленні публічних фінансів не тільки як один з елементів цієї системи, а як незалежний орган, який впливає на усі інші елементи та зв'язки між ними. Необхідною передумовою для ефективності публічних фінансів у цілому є посилення ролі Рахункової палати, дотримання ISSAI, запровадження стратегічного планування. Запорукою сильного вищого органу аудиту є гарантії незалежності та широкий мандат, достатній для виконання цих завдань. Внутрішнє управління повинно забезпечувати ефективність роботи органу, спроможність протистояти ризикам та загрозам, використовувати сприятливі ситуації у зовнішньому середовищі, забезпечувати якість аудиту та корисність отриманих результатів. За таких умов, вищий орган аудиту спроможний реалізувати у повній мірі сучасну роль у публічному секторі та в суспільстві. Саме ці аспекти лягли в основу стратегії розвитку Рахункової палати на 2019 – 2024 роки.

Проведення фінансового аудиту з дотриманням вимог ISSAI особливо важливе з огляду на невисокий рівень якості, прозорості, повноти та достовірності даних фінансової та бюджетної звітності суб'єктів державного сектору. З 2019 року Рахунковою палатою розпочато системне та планове здійснення фінансових аудитів за методологією на основі ISSAI, які засвідчили невисокий рівень якості бюджетної та фінансової звітності установ і організацій публічного сектору. Підготовлені Рахунковою палатою звіти містять рекомендації, спрямовані на вдосконалення системи ведення бухгалтерського обліку та звітності як на окремих об'єктах аудиту, так і загалом у державному секторі України. За результатами аудитів ефективності, які становлять переважну частину заходів державного зовнішнього фінансового контролю, виявлено випадки неекономного, нерезультативного та непродуктивного

використання коштів державного бюджету, недоліки нормативно-правового забезпечення, бюджетної дисципліни, управлінських процесів, зокрема, внутрішнього контролю і аудиту суб'єктів державного сектору. Рекомендації Рахункової палати є основним інструментом досягнення позитивного ефекту роботи вищого органу аудиту, серед яких наявні рекомендації системного характеру, пропозиції щодо удосконалення законодавства, рекомендації, які стосуються окремих управлінських процесів та рішень. Аналіз рекомендацій Рахункової палати, їх спрямування, кількості, стану їх впровадження має особливе значення для посилення впливу вищого органу аудиту на публічний сектор.

Нікитенко Дмитро,
доктор економічних наук, професор,
Національний університет водного господарства
та природокористування (м. Рівне)
Калетник Олександр,
аспірант
Національний університет водного господарства
та природокористування (м. Рівне)

СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: стратегія, економічний розвиток, інновації;
інвестиції, діджиталізація, цифрова економіка.

Dmytro Nikytenko
Doctor of Economic Sciences, professor,
National University of Water and Environmental Engineering (Rivne)
Oleksandr Kaletnyk,
PhD student
National University of Water and Environmental Engineering (Rivne)

STRATEGY OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE IN THE CONDITION OF DIGITAL ECONOMY

Keywords: strategy, economic development, innovations, investment,
digitalization, digital economy.

Для країн, що здійснюють реформування національних економік, важливим питанням залишається адаптація кращої світової практики при формуванні власних стратегій економічного розвитку. Стратегія економічного розвитку країни не є чимось усталеним на тривалий час, вона повинна бути адекватною до умов розвитку економіки та суспільства. Значна увага наразі прикута до формування стратегії економічного розвитку в умовах вимушеної самоізоляції країн, викликаній розповсюдженням гострого респіраторного захворювання COVID-19, звуження (корекції) глобалізаційних тенденцій та діджиталізації економік.

Поняття «цифрова економіка» на відміну від інших економічних понять еволюціонує набагато швидше, що свідчить про швидкозмінний характер технологій в цій сфері та масштаби їх використання економічними агентами: підприємствами та споживачами. Якщо наприкінці 1990-х років сутність «цифрової економіки» стосувалась в основному щодо впровадження Інтернету в розвинених країнах та раних роздумів щодо його економічного ефекту, то у міру розширення використання Інтернету на визначення «цифрова економіка» впливало цифрові технології та політика їх регулювання, з одного боку, та зростання ІКТ та фірм, орієнтованих на цифрові технології, як ключових суб'єктів, з іншого. З покращенням підключення до Інтернету в країнах, що

розвиваються, та розширенням асортименту цифрових фірм, продуктів та послуг, дослідження цифрової економіки почали включати також і аналіз ситуації в країнах, що розвиваються [1]

За останні кілька років дискусія щодо змісту «цифрової економіки» знову змінилася, зосередившись більше на тому, як цифрові технології, послуги, продукти, методи та навички поширюються в різних економіках. Цей процес часто називають діджиталізацією, що визначається як трансформація бізнесу через використання цифрових технологій, продуктів та послуг [2]. Цифрові продукти та послуги стали в більшій мірі впливати на швидкі зміни в інших секторах економіки та традиційних галузях, ніж у високотехнологічних галузях. Починається відбуватись процес цифрової дифузії або міжгалузевої цифровізації, коли цифрові продукти та послуги все більше «руйнують» такі традиційні сектори економіки, як сільське господарство, туризм та транспорт. Таким чином відбувається оцифровування традиційних секторів.

Цифрову економіку можна також розглядати як певний набір технологій. Наприклад, як підкреслює UNCTAD [3], еволюція цифрової економіки може бути пов'язана із збільшенням використання прогресивної робототехніки, штучного інтелекту, Інтернету речей, хмарних обчислень, аналітики великих даних та тривимірного (3D) друку. Крім того, інтероперабельні системи та цифрові платформи є важливими елементами цифрової економіки. Однак, як зазначають фахівці, завжди існує ризик приділяти занадто багато уваги останнім інноваціям, які є найбільш популярними (наприклад, цифрова валюта), а не тим технологіям, які мають найбільше значення для розвитку країн [4].

При формуванні стратегії економічного розвитку в умовах панування цифрової економіки необхідно врахувати її компоненти, які є рушієм її розвитку. На відміну від економіки традиційного типу, тобто доіндустріального та індустріального, цифрова економіка є результатом наукового розвитку та інвестицій в людський капітал. Однією з теорій ендогенного економічного зростання, основоположниками якої є Пол Ромер та Роберт Лукас (модель «Лукаса-Ромера»), визначено, що основними факторами економічного зростання є ріст капіталовкладень в науковий розвиток і інвестиції в людський капітал. Один з висновків моделі «Лукаса-Ромера» полягає в тому, що економіка, володіюча ресурсами людського капіталу і розвиненою наукою, має в довгостроковому періоді більше перспектив розвитку, ніж економіка без цих переваг.

Цифрова економіка є продуктом наукового розвитку, відтворення якої залежить від співпраці трьох елементів: створення фундаментальних (первинних) інновацій (створення процесорів, напівпровідників), виробництво обладнання (комп'ютери, телекомунікаційні пристрої) та формування інфраструктури, що сприятиме розвитку перших двох елементів (Інтернет та телекомунікаційні мережі). Ці три елементи формують перший сектор моделі «Лукаса-Ромера». Другий сектор – сектор, що виготовляє засоби виробництва на основі винаходів першого сектора. До нього відносять сектори цифрових та інформаційних технологій (ІТ), які виробляють ключові продукти чи послуги, які спираються на основні цифрові технології, включаючи цифрові платформи,

мобільні додатки та платіжні послуги. Цифрова економіка значною мірою зазнає впливу інноваційних послуг у цих секторах, які роблять значний внесок у економіку, а також дають можливість мультиплікативного росту інших секторів. Третім сектором є сектор виробництва предметів споживання на базі інновацій, створених в першому секторі. В умовах цифрової економіки це проявляється через оцифрування більш широкого набору секторів економіки, включаючи ті, де все більше використовуються цифрові продукти та послуги (e-Business, e-Commerce, Industry 4.0, Точне землеробство, засоби масової інформації, туризм та транспорт, тощо).

Виходячи з вищезазначеного стратегія економічного розвитку України в умовах цифрової економіки повинна бути зосереджена на створенні умов та інфраструктури для генерації інновацій та їх дифузії в широкому спектрі секторів економіки. В умовах цифрової економіки такими інноваціями (точками росту) можуть бути блокчейн-технології, тривимірний друк, Інтернет речей, інтернет п'ятого покоління, хмарні обчислення, автоматизація та робототехніка, штучний інтелект та аналітика даних

Список використаних джерел

1. UNCTAD. Rapid eTrade Readiness Assessments of Least Developed Countries: Policy Impact and Way Forward. Режим доступу: <https://unctad.org/webflyer/unctad-rapid-etrade-readiness-assessments-least-developed-countries-policy-impact-and-way>
2. Brennen S and Kreiss D (2014). Digitalization and digitization. Culture Digitally, 8. Режим доступу: <http://culturedigitally.org/2014/09/digitalization-and-digitization/>.
3. UNCTAD (2017). Information Economy Report 2017: Digitalization, Trade and Development. (United Nations publication, Sales No. Sales No. E.17.II.D.8, New York and Geneva).
4. Mykytiuk, O., Varnalii, Z., Nikytenko, D., Gędek, S., Pashnyuk, L. (2020). Investment determinants of economic growth: world experience and Ukraine. Intellectual economics. No. 15 (1), p. 106–123. DOI: 10.13165/IE-20-14-2-07

Петро Нікіфоров,
д.е.н., професор,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Ключові слова: цифрові технології, фінансові технології, ризики фінансових інновацій, наслідки цифровізації.

Petro Nikiforov
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Finance and Credit
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

DIGITAL TRANSFORMATIONS DEVELOPMENT OF THE UKRAINE FINANCIAL SYSTEM

Key words: digital technologies, financial technologies, risks of financial innovations, consequences of digitalization

Сьогодні світ знаходиться на стадії кардинальних соціально-економічних змін під впливом новітніх технологій та в цілому всіх визначальних напрямків сучасного НТП. Узагальнено, новітня технологічна революція пронизує усі сфери життєдіяльності суспільства, а її ядро, центральний елемент – цифрові технології – відіграють визначальну роль у сучасних трансформаціях соціально-економічних в цілому та фінансових, зокрема, систем. А в групі цифрових технологій центральне місце обіймають такі як аналітика, побудована на великих базах даних (Bigdata); блокчейн-технології; Інтернет речей; штучний інтелект. Ці та інші технологічні інновації суттєво впливають і дедалі більше впливатимуть і на фінансові технології, здійснення фінансових операцій, зумовлюючи величезні зміни у формах діяльності різного роду фінансових інститутів.

Важливо наголосити, що для України, економіка якої тривалий час знаходиться у стані фундаментальної інституціональної невизначеності та значної структурної деградації внаслідок карикатурно-спотвореного процесу реформування економічної та політичної систем країни, цей новітній етап НТП може сформувати як нові можливості подолання наслідків попередніх невдалих трансформацій, так і нові виклики і загрози політико-економічному розвитку країни.

Викликає стурбованість, що в українському науковому та інформаційному просторі присутній певний «перекос» діфірамбної частини у висвітленні проблем впровадження цифрових технологій в національну економіку, на фінансові ринки, у сферу публічних фінансів. Натомість, значно менше уваги приділяється наявним у цій сфері ризикам, загрозам, потенційно негативним прямим і побічним наслідкам. А якщо негативні наслідки для різних суспільних сфер і пропонуються і подаються – то пов'язані вони,

переважно із зовнішніми, екзогенними чинниками, на зразок злочинних дій по втручанню в роботу кіберсистем організованих угруповань чи навіть окремих держав в рамках геополітичного протистояння. Водночас, на наш погляд, абсолютно очевидним для дослідників повинен бути той факт, що найбільш суттєві ризики і загрози цифровізації лежать в ній самій, породжуються самими цифровими технологіями і, що важливо для дослідників, для методології досліджень даних процесів – ці ризики переважно, в діалектичному сенсі, є продовженням переваг цифровізації, або, як свідчить В. Р. Сіденко «своєрідним ефектом «перетворення на протилежність» – у разі гіпертрофії та/або незбалансованого розвитку цифрових технологій» [1, с.42]

У вітчизняній спеціальній літературі постійно зростає кількість публікацій, присвячених питанням впливу цифровізації на розвиток публічних, корпоративних фінансів, діяльність інститутів фінансових ринків. З'являються навіть піонерні для української фінансової науки праці, в яких робляться спроби досліджувати напрямки можливих трансформацій елементів фінансової системи країни під впливом цифровізації економіки та суспільства з позицій нової науки – фінансової футурології, яка має великі перспективи розвитку [2, с.118]. Ця наука по визначенню повинна досліджувати майбутні (аргументовано прогнозовані) стани усієї фінансової системи, тобто проблематику публічних, персональних, корпоративних фінансів і фінансового ринку. Вже сьогодні достатньо аргументовано прогнозується внаслідок цифровізації розмивання кордонів між приватними і публічними фінансами (трансформації у сфері державних позик, функціонування пенсійних систем). Бурхливий розвиток FinTech компаній обов'язково приведе до нових практик у сфері публічних фінансів, особливо в частині розрахунків. Перехід до виключно безготівкових розрахунків з одного боку, відкриває можливості постійної ідентифікації суб'єктів фінансових відносин, обліку і контролю господарських операцій (більшій прозорості трансакцій), але з іншого боку – значно збільшуються ризики інформаційної незахищеності людини, особистості. Про такий же ризик необхідно говорити і у ситуації, коли цифровізація зробить можливим зведення всієї сукупності соціальних трансфертів, допомог, пільг, різноманітних виплат по соціальному захисту, які отримує окрема особа в єдиний соціальний рахунок [2, с.120].

Як наслідок цифровізації у сфері публічних фінансів в системі оподаткування можлива повна ліквідація безпосередніх комунікацій платника податків із фіскальними органами через забезпечення автоматизму всіх операцій, зникнення потреби у складанні декларацій і звітності. Якщо це можливе – то, безумовно, це позитив цифровізації. Але треба бачити і появу ризиків подання невірної, проте бажаної для платника податків, первинної, висхідної податкової інформації.

Необхідно також бачити що цифровізація призводить до зникнення окремих видів діяльності та професій, у т.ч. у фінансовій сфері, а це означає зростання ризиків працевлаштування, робить проблему безробіття іншою ніж вона є сьогодні, міняє структуру зайнятості.

Як соціальний ефект від цифровізації – формується нове розуміння публічності, її нова якість та новий вимір за рахунок звуження сфери

приватного життя. При цьому виникають ризики маніпулювання свідомістю людини та поведінкою споживачів, значно зростають розміри інформаційного «галасу» та марнотратство часу задля його освоєння.

Впровадження цифрових технологій у т.ч. і у фінансову сферу значно залежить від інституційного середовища країни, наявності в ній суттєвих перекривлень (особливо – в політичній системі) формальних і неформальних інститутів. Тому, Україні необхідно, на наш погляд, обережно, виважено і поступово втілювати новітні цифрові технології, мінімізуючи при цьому ризики і загрози цього процесу для економіки і суспільства.

Список використаних джерел

1. Сіденко В. Р. Виклики і ризики цифрової трансформації: світовий та український контексти. Економіка України. 2021. № 5. С. 40-58.
2. Дерлиця А. Ю. Майбутнє суспільних фінансів: вступ до фінансової футурології. Фінанси України. 2020. № 2. С.115-125.

Носова Євгеніяканд. екон. наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка**ТІНЬОВА ЗАРОБІТНА ПЛАТА ТА НУЛЬОВЕ ДЕКЛАРУВАННЯ
ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ****Ключові слова: тіньова заробітна плата, нульове декларування, податок на доходи фізичних осіб.****Euvgenia Nosova**PhD, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv**SHADOW WAGES AND ZERO DECLARATION OF INCOME OF
INDIVIDUALS IN UKRAINE****Key words: shadow wages, zero declaration, personal income tax.**

Забезпечення сталого розвитку економіки України вимагає виведення її із тіні, яка за оцінками Міністерства економіки України у 2020 році становила 30% від обсягу офіційного ВВП [1]. З моменту набуття Україною незалежності однією з проблем наповнення державного бюджету є наявність неформальної зайнятості, отримання працівниками «сірої» та «чорної» заробітної плати, підміна трудових відносин цивільно-правовими. Кількість неформально зайнятого населення віком 15-70 років у 2020 році становила 20,3% від загальної кількості зайнятого населення, а у 2019 – 20,9% [1]. За оцінками у тіньовому секторі працюють приблизно 10 млн осіб, біля 11 млн осіб у 2020 році офіційно не отримували жодного доходу, а за кордоном працює 2-3 млн осіб. Виходячи з цього тіньовий фонд оплати праці можна оцінити у 500 млрд грн [2]. Така ситуація призводить до наявності у населення великих сум у готівці та майна, яке було придбано за кошти, з яких не було сплачено податок на доходи фізичних осіб при їх отриманні.

Наявність тіньової зайнятості призводить до таких негативних явищ як відсутність соціального захисту у тих осіб, із заробітної плати яких не сплачується ЄСВ, а це, своєю чергою, призводить до того, що ці особи не можуть претендувати на виплату лікарняних у належному обсязі, отримання пенсії, на виконання роботодавцем вимог законодавства про працю, наприклад, надання щорічної оплачуваної відпуски, можливість отримувати виплати протягом 6 місяців у разі втрати роботи із фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття тощо. Ця проблема особливо яскраво проявилась у зв'язку з Covid-19, коли офіційно непрацевлаштовані працівники не отримали можливості скористатись пільгами, які були передбачені законодавством і їх заробітна плата та продовження трудової діяльності цілком залежали від добросовісності працедавця.

Крім того, оскільки в Україні функціонує солідарна система пенсійного

забезпечення, наявність тіньової зайнятості не дозволяє наповнити бюджет пенсійного фонду, а отже забезпечити на належному рівні виплати існуючим пенсіонерам, призводить до збільшення навантаження на систему соціального забезпечення та навіть загрожує її здатності функціонувати у майбутньому. Також це призводить до недоотримання податкових надходжень державним та місцевими бюджетами, а отже до недофінансування таких статей видатків як освіта, охорона здоров'я, оборона тощо.

Існування тіньової зайнятості призводить до порушення принципу соціальної справедливості, оскільки нестача податків та ЄСВ компенсується за рахунок законслухняних фізичних осіб, які сплачують податки у повній мірі, а колективними благами користуються всі без виключення. Крім того, особи що працюють у тіньовому секторі можуть претендувати на соціальні виплати завдяки невеликому рівню офіційного доходу, що не дозволяє забезпечити повноцінний соціальний захист саме тих осіб, які цього потребують.

Щодо підприємницької діяльності, то суб'єкти господарювання, які офіційно працевлаштовують працівників та офіційно виплачують їм заробітну плату програють у конкурентній боротьбі тим, які приховують частину заробітної плати від оподаткування, оскільки витрати у останніх є меншими.

Отже, у легалізації доходів фізичних осіб зацікавлені всі, а саме працівники, суб'єкти господарювання та держава. Скорочення тіньового сектору економіки вимагає легалізації не тільки доходів, які отримуються зараз, але і тих, що були отримані раніше, а також позбавлення від кримінальної та фінансової відповідальності тих осіб, які ухилялись від їх сплати у минулому з подальшим ретельним контролем за тими доходами, які будуть отримані після дати, станом на яку проводиться декларування.

В Україні протягом тривалого часу точились розмови про необхідність податкової амністії, яка дозволить легалізувати отримані раніше тіньові доходи та започаткувати точку відліку, з якої буде здійснюватись більш жорсткий контроль за ухиленням від сплати податків. Але легалізація має позитивно сприйматись суспільством, фізичні особи повинні розуміти необхідність та важливість роботи у легальному секторі економіки, а роботодавці, які виступають податковими агентами, повинні відмовитись від схем, які дозволяють зменшити витрати на оплату праці шляхом використання нелегальних та напівлегальних схем.

21 липня 2021 року набули чинності два Закони [3, 4], якими передбачено започаткування податкової амністії в Україні, а саме можливість подання нульової декларації з 1 вересня 2021 року по 1 вересня 2022 року та сплати спеціального збору у розмірі 2,5%, 5%, 7% або 9% із вартості задекларованого майна, що дозволить уникнути адміністративної, фінансової та кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, порушення валютного законодавства та деякі порушення у сфері господарської діяльності, які мали місце до 1 січня 2021 року. Його призначенням є: 1) легалізація доходів населення, необхідність якої зумовлена запровадженням правил BEPS в Україні та підготовкою до введення автоматичного обміну інформацією між податковими органами різних країн, що дозволить вивести грошові кошти із тіні та вільно ними розпоряджатись в умовах посилення фінансового

моніторингу та переведення все більшої кількості операцій у безготівкову форму; 2) наповнення державного бюджету України за рахунок сплати спеціального збору при добровільному декларуванні, що дозволить хоча б часткового оподаткувати отримані раніше тіньові доходи.

Податкова амністія не принесе бажаних результатів, якщо вона не буде доповнена використанням непрямих методів визначення бази оподаткування. Наразі в Україні відсутній механізм визначення доходів населення на підставі інформації про майно, яким вони володіють та витрат, які вони здійснюють. Існуюча система податкового контролю дозволяє уникнути відповідальності за ухилення від сплати податків, що робить ухилення від сплати податків вигіднішим за їх сплату. Податкова амністія є необхідним кроком для забезпечення подальшого розвитку України та її інтеграції у європейське співтовариство, але її запровадження мало здійснюватись тільки після ліквідації суб'єктами господарювання схем з часткового або повного ухилення від сплати податків із заробітної плати та ЄСВ і виведення заробітних плат з тіні. Оскільки цього не сталося, то фізичні та юридичні особи продовжують і після 1 січня 2021 року порушувати податкове законодавство та наражати себе на небезпеку накладання фінансової та кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, а отже запровадження нульового декларування не дозволить вивести заробітні плати з тіні та подолати все негативні наслідки існування цього явища.

Список використаних джерел

1. Тіньова економіка. Загальні тенденції 2020 URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki>
2. Любченко оцінив масштаби тіньової зайнятості в Україні. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/21/novyna/suspilstvo/lyubchenko-oczinyv-masshtaby-tinovoyi-zajnyatosti-ukrayini>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження одноразового (спеціального) добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету: Закон України від 15.06.2021 №1539-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1539-20#n6>
4. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України у зв'язку із внесенням змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету: Закон України від 15.06.2021 №1542-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1542-20#Text>

Октисюк ЄвгенійСтудент 5 курсу економічного факультету,
Національний університет «Острозька академія»**ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ****Ключові слова: економічна безпека, інституційна сфера, інноваційна модель, індекс економічної безпеки.****Evgenii Oktysyuk****5th year student of the Faculty of Economics,
National University "Ostroh Academy"****INSTITUTIONAL PROVISION OF ECONOMIC SECURITY OF
UKRAINE****Key words: economic security, institutional sphere, innovation model, economic security index.**

Механізм інституційного забезпечення перехідних процесів в економіці часто розглядається наукою як стихійний, а його забезпечення з боку офіційної влади здійснюється недостатньо усвідомлено і, як правило, без належного обґрунтування.

Інституційний підхід до аналізу економічних змін дає підстави стверджувати, що нова ідеологія повинна реалізуватися в нових інститутах (не тільки влади), поява яких сприяє становленню і розвитку нової системи суспільних відносин. З іншого боку, з відходом старої ідеології руйнуються колишні інститути її забезпечення. Однак в умовах сучасної України ця закономірність не виявляється однозначно, хоча з самого початку ринкових перетворень виникло питання про інституціональне забезпечення нової парадигми суспільного розвитку. До цього слід додати, що необхідність створення і трансформації інститутів найчастіше не сприймалася всерйоз, державні інвестиції в цю сферу були відсутні, оскільки традиційно вони прямували в виробничу сферу та інфраструктуру. Однак суспільству необхідна перспектива розвитку, адже в даний час практично всі соціальні інститути мають свій прояв у сфері економіки. Число інститутів велике, тому з їх числа потрібно виділяти найбільш значущі, існування яких або кардинально змінює характер дії економічних тенденцій, або може серйозно вплинути на фактори або умови формування економічної ситуації в сфері забезпечення безпеки країни. Ці інститути повинні спиратися на довіру і соціальну взаємодію більшості членів суспільства [2, с. 60].

Інституційна сфера організована як багаторівнева система: в ній присутні загально інформаційна складова, що постійно розширюється, гуманістична складова, що відображає процес загального розвитку, а також відносини не тільки економічного, але загальноцивілізаційного характеру. Існують також інституційні прояви, ще більш значущі для формування типу суспільного

виробництва, що визначають корінні риси організації життя даного суспільного ладу та багато в чому визначають його суспільно-економічний характер. Разом з тим, існують і елементи інституційної структури, здатні наповнити конкретним змістом форми реалізації суспільних відносин пануючого типу. Подібні специфічні інститути можуть мати тимчасовий, довгостроковий і постійний характер дії. До складу інституціональної сфери економіки як елементи, що забезпечують спадкоємність традицій, включені також інститути минулих суспільно-політичних систем. Крім того, в її складі можна виявити елементи інститутів майбутнього, які можна розглядати як умова реалізації можливості перспективного розвитку суспільства.

Для вітчизняної економіки характерний високий потенціал розвитку, однак, на відміну від європейських країн, це потенціал наздоганяючого розвитку [1, с. 23]. Важливо, як ми зможемо його використовувати. У цьому сенсі Україні виключно необхідна інноваційна модель розвитку хоча б тому, що її економіці притаманні суттєві обмеження по трудовим ресурсам. Тому потрібні інститути, здатні повноцінно використовувати всі наявні ресурси і звертати їх у високі стабільні темпи економічного зростання. Інститути впливу на економіку значно впливають на працю, доходи, фінанси, товарні ринки, на споживання, на інвестиції, заощадження, на конверсію, приватизацію та інші явища і процеси економічного життя і безпеки суспільства і визначає характер не тільки виробничих відносин, а й ряду панівних інституційних відносин. Вони визначають конкретну специфіку історичної форми існування способу виробництва в кожній країні і відображають організацію економічної сфери як складової частини її суспільного устрою.

Створювані в суспільстві інститути, в тому числі, інститути управління, покликані сприяти забезпеченню безпеки суспільства, запобігати шкоди і збитків поточним інтересам та інтересам розвитку майбутніх поколінь. Інститути повинні спиратися на певні норми соціальної взаємодії, довіри, терпимості, що практикуються більшістю членів суспільства [4, с. 135]. Для цього необхідні не тільки великі державні інвестиції в трансформацію існуючих інститутів, а й пильна державна увага до цієї проблеми. До цих пір ні значимість проблеми, ні інвестиції в цю сферу серйозно не сприймалися.

Сучасна наука веде постійний пошук методів оцінки і аналіз суджень про стан економічної безпеки країни. Ця мета досягається шляхом зіставлення багатьох параметрів економічної діяльності. Отримані дані дозволяють скласти уявлення про економічний стан господарюючого суб'єкта, рівень його ринкової активності, захищеності та економічної безпеки. Щоб забезпечити економічну безпеку, необхідно включити інституційний механізм активізації економічного зростання і конкурентоспроможності економіки як чинників економічної безпеки країни. Конкуренція є ключовим інституційним чинником для нової парадигми суспільного розвитку та формування нового суспільного ладу. Економіка господарюючого суб'єкта залежить від прийнятих рішень політичного і соціального характеру. Вивчення цих обставин дозволяє зрозуміти склад інституційних змін, які включають сукупність правових і економічних методів управління і сприяють виявленню небезпек в сфері економіки. Ефективна інституційна система, реалізуючи інтереси суспільства,

організовує і гармонізує їх в напрямку забезпечення національних інтересів вищого порядку, в тому числі національної безпеки. Цим досягається ефективність всього суспільного розвитку країни.

Інституційний підхід до економічної безпеки є актуальним сьогодні тому, що люди прагнуть до впевненості в своїй долі і хочуть запобігати загрозам їх економічних інтересам. Забезпечення економічної безпеки має бути обумовлено функціонуванням системи суспільних відносин, сукупністю матеріальних і духовних цінностей і включено в принципи здійснення економічної політики. Необхідна також оцінка ймовірності того, що загрожує економічним інтересам.

Стратегічною метою розвитку України в довгостроковому періоді є вихід країни на рівень розвинених постіндустріальних країн. Реалізація цієї мети передбачає досягнення стандартів добробуту, що відповідають рівню розвинених країн (ВВП на душу населення - 20-30 тис. доларів США); забезпечення наукового та технологічного лідерства за напрямками, що формують конкурентні переваги та національну безпеку. Важливим завданням є також участь України в міжнародному поділі праці на основі передових науково-дослідних розробок і високих технологій.

Щоб врахувати специфіку національної економіки на основі наявних теоретичних і методологічних розробок, пропонується ввести в практику розрахунок індексу економічної безпеки [5, с. 79]. Використання даного інтегрального показника може дозволити діагностувати основні інституційні аспекти економічної безпеки. Основу даного показника складають композитні блоки, визначальні чинники забезпечення стійкості економічної системи в умовах внутрішніх і зовнішніх впливів. Зрозуміло, достовірно врахувати і кількісно оцінити все різноманіття інституціональних основ економічної безпеки неможливо, але можна звужити їх коло до найбільш значущих. Відбір таких чинників передбачає попереднє наукове дослідження, ранжування, експертну і статистичну оцінку за певними методиками, зважування за значимістю кожного компонента. Однак складність подібних досліджень не виключає теоретичну і прикладну доцільність розробки такого показника і його включення в макроекономічні моделі. Економічна безпека повинна бути включена в макроекономічну модель в якості параметра (індексу, коефіцієнта), що характеризує відхилення в складі і структурі параметрів системи під впливом внутрішніх і зовнішніх імпульсів, як в короткостроковому, так і в довгостроковому періодах.

Список використаних джерел

1. Желюк Т. Економічна безпека в системі інституційного вектора збалансованого розвитку / Тетяна Желюк // Вісник Тернопільського національного економічного університету.- 2018. - Вип. 1. - С. 19-32.
2. Левчук О.В. Економічна безпека України в контексті глобалізаційних викликів. Економіка і суспільство. - 2017. - Вип. № 8. - С. 59-64.
3. Концепція економічної безпеки України / Інститут економічного прогнозування НАН України / В. М. Геєць (підгот.). - К.: «Логос», 2019. - 56 с.

4. Матвійчук І.О. Інституціоналізація управління економічною безпекою держави / І.О. Матвійчук // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. - 2018. - № 2. - С. 131-141.
5. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. та ін.; За ред. Геєця В. М.: Монографія. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2016. – 240 с.

Онищенко Світлана,
доктор економічних наук, професор,
Глушко Аліна,
кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ключові слова: інформація, інформаційна безпека, діджиталізація, захист інформації.

Svitlana Onyshchenko,
Doctor of Economics, Professor,
Alina Hlushko,
PhD in Economics, Assistant Professor
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

IMPROVING THE LEVEL OF INFORMATION SECURITY OF BUSINESS IN MODERN CONDITIONS

Key words: information, information security, digitalization, information protection.

В умовах інформаційно-технологічного розвитку, що характеризується, з одного боку, інтенсифікацією використання сучасних інформаційних технологій в усіх галузях національної економіки, а з іншого, збільшенням масштабів та частоти кібератак, появою нових ризиків і загроз безпеці суб'єктів господарювання та держави в цілому, питання підвищення рівня інформаційної безпеки набуває особливої актуальності. Відзначаючи роль та значення існуючих наукових досліджень із питань інформаційної безпеки, цілком очевидно, що в умовах інтенсифікації процесів інформатизації та прогресивного розвитку ІТ-сфери однією з найбільш актуальних проблем є проблема кібератак, що зумовлює необхідність підвищення захисту інформації.

Інформаційна безпека суб'єктів господарювання характеризує стан їх доступу до інформації, її захищеності, зберігання, ефективності використання, проведення ділової розвідки, інформаційно-аналітичної роботи із зовнішніми та внутрішніми суб'єктами, здатність інформаційно-аналітичної системи суб'єктів господарювання до розвитку. Забезпечення інформаційної безпеки суб'єктів господарювання полягає в своєчасному виявленні каналів втрат інформації, загроз та рівня їх важливості, типів суб'єктів викрадення інформації, способів їх дій; оперативному реагуванні на загрози; створення умов для максимально можливого відшкодування збитку; уникненні економічного та промислового шпіонажу.

Отже, інформаційна безпека підприємств покликана захистити їх інтереси та їх персоналу від неправомірного використання внутрішньої інформації та

охорону комерційної таємниці, яка нерідко становить вагому частку інтелектуальної власності суб'єкта бізнесу.

Однак, незважаючи на намагання оберегти комерційну таємницю та інші джерела інформації, часто трапляється явище, коли інформація розповсюджується особами, які не мають на це жодних прав. В сучасних умовах ведення бізнесу таке явище є достатньо розповсюдженим, оскільки саме інформація щодо ноу-хау, технологій, методів ведення діяльності та управління окремими бізнес-процесами формує конкурентоспроможність багатьох суб'єктів господарювання. А в умовах постійної конкуренції навіть краплина потрібної інформації може кардинально змінити ринкові умови для окремого суб'єкта бізнесу, а для іншого – навпаки обернутись втратами та збитком. Саме тому, у країнах Західної Європи та США 20 % втрати конфіденційної інформації може призвести до банкрутства підприємства [1].

Сучасна залежність підприємств від інформаційних систем та їх послуг означає, що суб'єкти господарювання стають усе більше уразливі до загроз інформаційної безпеки. Взаємодія суспільних і приватних мереж, а також спільне використання інформаційних ресурсів збільшує труднощі управління доступом та забезпечення гарантій послуг і безпеки інформаційно-комунікаційних систем та мереж.

Активізація процесів діджиталізації господарської діяльності створює передумови для зростання випадків несанкціонованого використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), телекомунікаційних систем, комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку [2], тобто кіберзлочинності.

Ще в 90-ті роки у Сполучених Штатах Америки комп'ютерні шахрайства щорічно спричиняли збитки на суму понад \$10 млрд [3]. У Великій Британії, де комп'ютерна злочинність на той час зросла в 4 рази, за оцінками Конфедерації британських промисловців, щорічні збитки сягали 5 млрд. фунтів стерлінгів.

Нині фінансові втрати від кіберзлочинності щороку зростають. Згідно з даними дослідження, проведеного експертами Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS) та компанії McAfee, що займається розробкою антивірусного програмного забезпечення, рівень втрат від кіберзлочинів у світовій економіці зростає серйозними темпами: якщо в 2014 році вони становили 345-445 млрд. доларів (0,6% світового ВВП), то в 2016 році вже 445-600 млрд. доларів (0,8% світового ВВП), в 2017 році – близько 1,5 трильйона доларів. Світові збитки лише від хакерської атаки за допомогою вірусної програми NotPetya склали 850 млн. доларів, з них 300 млн. доларів – фінансові втрати національної економіки України (0,4 % ВВП) [4]. Хакерські атаки протягом 2020 року коштували світовій економіці понад трильйон доларів або 820 мільярдів євро, що на 50 відсотків вище, ніж у 2018 році.

Встановити реальні масштаби фінансових втрат від дій кіберзлочинців надзвичайно складно і майже неможливо. Проте відсутність офіційної статистики не зменшує актуальність та важливість завдання забезпечення безпеки інформації. Адже саме інформація є одним з універсальних видів ресурсів, які необхідні як для процесу прийняття рішень, так і для формулювання стратегічних, тактичних та оперативних задач господарського розвитку на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Ключовим моментом захисту від кіберзлочинності є підготовка і виявлення вразливих місць, а також стійкість з точки зору взаємодії з загальними системами управління.

Основоположними в сфері управління інформаційною безпекою є Міжнародні стандарти ISO/IEC 27001 та ISO/IEC 27002 (мав назву ISO/IEC 17799 до 2007 року). Вони представляють собою модель системи менеджменту, яка визначає загальну організацію процесів, класифікацію даних, системи доступу, напрямки планування, відповідальність співробітників, використання оцінки ризику і т. ін. в контексті інформаційної безпеки. Так, завдяки впровадженню стандарту ISO/IEC 27001 суб'єкти господарювання отримали можливість оцінювати свої ризики, впроваджувати засоби контролю щодо їх пом'якшення, здійснювати контроль за ризиками, покращуючи, за необхідності, захист інформації. Стандарт ISO/IEC 27002 використовується для встановлення системи ефективного інформаційного захисту та удосконалення методів інформаційного захисту.

На сьогоднішній день існує понад 40 міжнародних стандартів серії ISO/IEC 27000, що охоплюють все: від створення спільного словника (ISO/IEC 27000), управління ризиками (ISO/IEC 27005), безпеки у хмарних технологіях (ISO/IEC 27017 і ISO/IEC 27018) до методів судової експертизи, що використовують для аналізу цифрових доказів та розслідування інцидентів ISO/IEC 27042 та ISO/IEC 27043 відповідно) [5]. Вони дають можливість підприємствам постійно оновлюватися у боротьбі з кіберзлочинністю.

Таким чином, зміцнення інформаційної безпеки підприємств ґрунтується на забезпеченні достовірності, конфіденційності, цілісності інформаційних ресурсів. Побудова ефективної системи управління інформаційною безпекою на базі міжнародних стандартів серії ISO в сучасних інформаційно-комунікаційних системах і мережах є важливим завданням для кожного суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Кавун С.В., Пилипенко А.А., Ріпка Д.О. Економічна та інформаційна безпека підприємств у системі консолідованої інформації: навч. посіб. Харків: Вид. ХНЕУ, 2013. 364 с..
2. Онищенко С.В., Глушко А.Д. Концептуальні засади інформаційної безпеки національної економіки в умовах діджиталізації // Соціальна економіка. ХНУ, 2020. Вип. 59. с. 14-24.
3. Живко З., Живко М., Ортинський В., Керницький І. Економічна безпека підприємств, організацій та установ. Підручник. Алерта, 2009. 544 с.
4. Economic Impact of Cybercrime – No Slowing Down. Report of the Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2018. [Homepagehttps://www.csis.org/analysis/economic-impact-cybercrime.](https://www.csis.org/analysis/economic-impact-cybercrime)
5. Official site the International Organization for Standardization Homepage [https://www.iso.org/home.html.](https://www.iso.org/home.html)

Онищенко Світлана,
доктор економічних наук, професор,
Маслій Олександра,
кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Ключові слова: малий бізнес, фінансування, фінансове забезпечення, самофінансування, фінансова безпека, пандемія.

Onyshchenko Svitlana,
Doctor of Economics, Professor,
Oleksandra Maslii,
PhD in Economics, Associate Professor,
National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»

PROBLEMS OF SMALL BUSINESS FINANCING IN A PANDEMIC CONDITION

Key words: small business, financing, financial support, self-financing, financial security, pandemic.

Малий бізнес в умовах ринкової економіки визначає темпи економічного зростання, структуру та якість валового національного продукту. Особливістю малого бізнесу є можливість його створення і успішного функціонування не лише у період поживлення економіки, а і у кризових умовах. Це пояснюється порівняно незначною потребою малого бізнесу у фінансуванні, на відміну від середніх чи великих підприємств. Тому в умовах кризи, зумовленої пандемією, саме здатність цього сектора до адаптації й розвитку висуває завдання його підтримки та вирішення проблем фінансування до розряду пріоритетних заходів державної економічної політики.

Пандемія послугувала викликом економічній та фінансовій безпеці бізнесу, в тому числі – малого. Жорсткі карантинні обмеження, введені на початку 2020 року, у першу чергу стосувалися саме суб'єктів малого бізнесу, адже передбачали заборону відвідування закладів громадського харчування, проведення масових заходів із великою кількістю учасників та інше. За секторальною характеристикою від пандемії найбільше постраждали сфери туризму та ресторанного бізнесу.

Умови діяльності малого бізнесу під впливом пандемії змінилися кардинально. Через карантинні обмеження відбувається різке зниження попиту. У той же час, для малого бізнесу проблеми, пов'язані з перебоями у діяльності контрагентів і невиконання ними зобов'язань можуть бути фатальними, оскільки більшість суб'єктів малого бізнесу є вузькоспеціалізованими та локальними, а отже мають не так багато постачальників та контрагентів.

Після перших трьох тижнів жорсткого локдауну гостро постало питання державної підтримки малого бізнесу, оскільки, згідно з результатами опитування Unlimit Ukraine, 18% респондентів розглядали варіант закриття власного бізнесу, 78% повідомили про втрати до 75% від доходів, і тільки 4% могли заявити про збільшення прибутку [2]. Опинившись у таких критичних умовах, кожен п'ятий представник малого бізнесу опинився перед загрозою закрити власної справи.

Через наявність додаткових факторів, що уповільнюють розвиток малого бізнесу в Україні, таких як недосконалість законодавства, невизначеність щодо податкового тягаря, відсутність державних процедур сприяння розвитку малого бізнесу, обмеженість технічних ресурсів, в умовах пандемії постала необхідність його фінансової підтримки.

Фінансове забезпечення розвитку малого бізнесу є необхідною умовою для його діяльності, а отже, і для насичення ринку товарами, роботою та послугами. Термін «фінансування» визначається як сукупність заходів, призначених для задоволення потреб бізнесу у капіталі, включаючи мобілізацію фінансових ресурсів та їх повернення [3]. У широкому розумінні термін «фінансове забезпечення діяльності підприємства» узагальнює комплекс заходів та умов, які сприяють стійкому розвитку бізнесу, покриваючи витрати, залежно від розміру та фінансового стану виробництва [4].

Суб'єкти малого бізнесу рідко використовують лише один метод фінансового забезпечення своєї фінансово-господарській діяльності, а у більшості випадків оптимально поєднують різні методи самофінансування, кредитування та зовнішнього фінансування (гранти, тендери, інвестування, бюджетне фінансування та ін.). Найбільш пріоритетним методом фінансування є самофінансування, яке передбачає фінансування бізнесу за рахунок власних коштів, отриманих у результаті основної діяльності підприємства, тобто це чистий і нерозподілений прибуток підприємства. Але в умовах кризи використання даного джерела може бути ускладненим, оскільки на ринку відбуваються зміни, попит падає і зменшується прибуток підприємства.

Малі підприємства в умовах пандемії мають менше доступу до фінансових ресурсів, ніж великі компанії. Тож, зважаючи на важливість розвитку підприємництва, проблеми фінансування малого бізнесу в умовах пандемії з використанням успішного міжнародного досвіду можуть бути вирішені шляхом запровадження заходів підтримки малого бізнесу, які умовно можна класифікувати на п'ять основних категорій: фінансова допомога, податкові пільги, зниження процентних ставок, мораторій боргу, позикові гарантії.

Отже, для малого бізнесу пандемія є викликом, що може перетворюватися на суттєву загрозу фінансовій безпеці та функціонуванню бізнесу у цілому в разі несвоєчасного реагування на нього. Суб'єктам малого бізнесу важко протистояти наслідкам пандемії, оскільки вони мають значно менше каналів для отримання грошових ресурсів. При цьому, значна кількість малих підприємств виявилися неготовими адаптуватися до нових умов. При виникненні труднощів у партнерів, підприємницький ризик суб'єктів малого бізнесу значно підвищується, при цьому з боку попиту малі підприємства часто

працюють у галузях, які найбільше постраждали від пандемії, таких як роздрібна торгівля, побутові послуги та туризм. Зважаючи на значення малого бізнесу у розвитку національної економіки України питання його фінансового забезпечення має бути пріоритетним в умовах пандемії.

Список використаних джерел

1. Onyshchenko S., Maslii O., Ivaniuk V. The Impact of the External Environment on the Economic Security of Ukrainian Business. *Economics and Region*. 2020. №1 (76). P. 22-29.

2. Кожен п'ятий малий бізнес може закритися через карантин – опитування ЕВА. Експрес-опитування Європейської Бізнес Асоціації. Режим доступу: <https://eba.com.ua/kozhen-p-yatyj-malyj-biznes-mozhe-zakrytysya-cherez-karantyn-opytuvannya-eva/>

3. Стецевич А.І. Методичні підходи до фінансування суб'єктів малого і середнього бізнесу. *Економіка та управління підприємствами*. Львів, 2020. Вип. 59 (2). С. 40–46.

4. Хамаїлі Акрам Основні засади фінансового забезпечення стадій життєвого циклу підприємств малого та середнього бізнесу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Кривий Ріг, 2020. Том 31 (70), № 2. С. 54–59.

5. Варналій З.С., Онищенко С.В., Маслій О.А. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації. *Конкурентні стратегії безпеки розвитку України в глобальному середовищі* : монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів, 2019. С.20–103.

Петленко Юлія,
канд. екон. наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Погрібна Наталія,
канд. екон. наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

РАМКОВІ УМОВИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ КЛАСИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

**Ключові слова: класичний університет, фінансова стабілізація, теорія
нового державного управління, розподіл ресурсів, бюджетування.**

Yulia Petlenko,
PhD, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Nataliia Pohribna,
PhD, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

FRAMEWORK FOR FINANCIAL STABILIZATION OF CLASSICAL UNIVERSITIES

**Keywords: classical university, financial stabilization, the new public
management theory, recourse allocation, budgeting.**

In recent decades, the reforms that implement the principles of the theory of new public management have helped to transform classical universities into formal organizations, establish internal systems of rules and procedures, stimulate the development of strategic behaviour and the shift the focus of universities on efficient resource allocation even at the expense of the loss of financial stability [1, 2, 3]. In turn, in countries where the influence of the theory of new public management has been greater, classical universities are transformed from a budget system characterized by formalism of bureaucratic structure, a system of negotiations between stakeholders and a high degree of incrementalism, into a budgeting system where management defines the strategy and sets goals, while using budgeting rules and incentives for their implementation, with a significant level of redistribution between units [4].

At the same time, there are two types of criteria that affect the internal allocation of resources, influencing the financial stabilization strategies of classical universities. First, the distribution can be carried out according to criteria that are particularly relevant to external actors, ie criteria that are managed externally, which are related to the scope of activities carried out by the unit, in terms of number of students, number of graduates and volume of involved funds from other sources.

Alternatively, the distribution may be based on criteria that are more in line with internal actors, ie internal criteria such as the reputation of the department, consistency with the classical university strategy and the quality of the relationship between the heads of departments and the university management.

The entity dimension considers which actors are involved in the financial stabilization process and how they jointly decide on resource allocation. In the past, the formation of the budget was dominated by negotiations between groups of units [5]. However, it was the theory of new public management that strengthened the role of university leadership (rectors and central administration).

It is important that the main reforms of higher education in the modern period emphasize the influence of neoliberalism, more precisely the theory of new public management, which expresses an element of autonomy, transition to market principles and quality control. The most illustrative example of the influence of this theory in the context of higher education is the example of Malaysia, where the corporatization of public universities took place in order to further transform these government agencies into autonomous organizations [6].

The foundations of the new public management theory began to take shape in the late 1970s and early 1980s. This theory was developed simultaneously in Britain under the Prime Minister Margaret Thatcher and in local governments through the economic recession and tax problems. It later became an administrative doctrine and a tool of reform for most OECD countries. In part, it has been a response to the weaknesses of traditional bureaucratic theory of public administration, and its emphasis has been on cost-effective, efficient, and effective delivery of public services. The theory consists of the following elements: practical professional management; clear standards and performance indicators; greater emphasis on control results; disaggregation of units in the public sector; greater competition in the public sector; private sector management styles; strengthened discipline and thrift in the use of resources [7].

It is vital to note that the new public management is not a homogeneous theory, as there are significant differences in the way this theory is put into practice, namely: different forms of decentralization of governance in the public sector - autonomy and devolution, budgets and financial control, market mechanisms, privatization and strengthening the emphasis on results and consumer orientation.

Therefore, public management as an academic discourse has been transformed in response to modern changes. The evolution from the new public administration to the new public management has been the subject of debate among researchers [6, 7, 8], which has raised some problematic issues. The development of theories of public management is in the direction from classical or traditional public administration, neoclassical public administration, new public administration, new public management to post-new public management and new issues in administration. In addition to the main features of the pure bureaucratic model, which was the basis of the theory of public management, we can name the commitment to incrementalism in budgeting, ie to increase the budget under the pressure of competing policies, especially in the welfare state.

However, the theory of the new public administration reflects such a combination of elements that best corresponds to the current budgeting situation and

solves administrative problems in classical universities as well as financial. As new problematic situations arise, which will cause new waves of reforms in organizational structures, the theory will change.

References:

1. Brunsson, N., & Sahlin-Andersson, K. (2000). Constructing organizations: The example of public sector reform. *Organization studies*, 21(4), 721-746.
2. Paradeise, C., Reale, E., Bleiklie, I. & Ferlie, E. (2009). *University Governance. Western European Comparative Perspectives*. Dordrecht: Springer.
Seeber, M., Lepori, B., Montauti, M., Enders, J., De Boer, H., Weyer, E., et al. (2015). European universities as complete organizations? Understanding identity, hierarchy and rationality in public organizations. *Public management review*, 17(10), 1444-1474.
3. Amaral, A., & Meek, V. L. (2003). *The higher education managerial revolution? (Vol. 3)*. Springer Science & Business Media.
- Pfeffer, J. & Salancik, G. R. (1974). Organizational Decision Making as a Political Process: The Case of a University Budget. *Administrative Science Quarterly*, 19(4), 135-151.
4. Morshidi, S. (2010). Strategic planning directions of Malaysia's higher education: University autonomy in the midst of political uncertainties. *Higher Education*, 59, 461-473.
5. Bojang, M.B. (2020). Beyond New Public Management Paradigm: The Public Value Paradigm and Its Implications for Public Sector Managers. https://www.researchgate.net/publication/348418310_Beyond_New_Public_Management_Paradigm_The_Public_Value_Paradigm_and_Its_Implications_for_Public_Sector_Managers
6. Bryson, J. M., Crosby, B. C., & Bloomberg, L. (2014). Public Value Governance: Moving Beyond Traditional Public Administration and the New Public Management. *Public Administration Review*, 74(4), 445-456. doi:10.1111/puar.12238

Плешакова Наталія,
канд. екон. наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Яфінович Олена,
канд. екон. наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ФІНАНСОВІ ШАХРАЙСТВА ЯК ВИД МАХІНАЦІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Ключові слова: інтернет-піраміди, схема Понці, трикутник шахрайства, фінансова піраміда, фінансове шахрайство.

Plieshakova Natalia,
Ph.D. of Economic Sciences, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Iafinovych Olena,
Ph.D. of Economic Sciences, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

FINANCIAL SCAMS AS A TYPE OF FRAUD IN THE FINANCIAL MARKET

Keywords: internet pyramids, Ponzi scheme, fraud triangle, financial pyramid, financial fraud.

Найбільш активним будь-який вид фінансового шахрайства стає під час економічних криз та падіння ділової активності – все це відбулося і продовжує відбуватися під час пандемії COVID-19. Порушення нормальних бізнес-процесів, контролю та умов праці дають зловмисникам можливість вчиняти фінансові шахрайства, тоді як хаос та невизначеність кризи дозволяють багатьом раціоналізувати погану поведінку, яка за інших умов могла б перевірятися етичними кодексами.

Відсутність у вітчизняному нормативно-правовому полі чіткого визначення поняття «шахрайство» тільки стимулює загрозливу тенденцію до зростання незаконних дій. Низький рівень фінансової грамотності, бажання легкого збагачення – є тими основними чинниками, котрі не дають змоги подолати цю проблему навіть в економічно розвинених та законодавчо «прихильних» до громадян країнах.

Найбільш широко прийнятою моделлю пояснення, чому люди здійснюють шахрайство, є модель «трикутник шахрайства», яка була розроблена доктором Д. Крессі, дослідження якого зосереджувалося на шахраях - особах, яких він назвав «порушниками довіри» [5].

Основні гіпотези Д. Крессі полягали в тому, що людина стає шахраєм, коли в його житті збігаються три ключові елементи. Такими елементами є:

1) тиск фінансових обставин, тобто виникає мотивація, яка стає рушійною силою шахрайства та змушує людину серйозно розглянути можливість використання свого становища. Мотиваційні стимули можуть виникнути через погіршення фінансового становища людини або надмірного безконтрольного доступу до певних грошових коштів та інших активів;

2) можливість здійснити і приховати шахрайство. Внутрішнє стримування жаги до шахрайства починається із роздумів працівника. Так, працівники, які думають, що вони будуть спіймані, менш схильні до вчинення шахрайських дій;

3) здатність виправдати ці дії, тобто раціоналізація. Раціоналізація може включати відчуття незадоволеності роботою працівника, низьку компенсацію, ставлення «вони б зрозуміли, якби вони знали мою ситуацію», «це для гарної мети» або «всі інші це роблять» [4].

Останнє дослідження глобальної економічної злочинності та шахрайства PwC за 2020 рік показало, що 47% респондентів зазнали шахрайства за останні 24 місяці. За оцінкою компанії даний тренд найближчим часом не зміниться, а зросте в ще більших обсягах.

Уся історія людства пов'язана з різними виявами шахрайства, причому обман стає дедалі витонченішим і поширюється в усіх сфери суспільного життя. Одним з поширених видів шахрайства за обсягом коштів, які втратили вкладники даних установ, є фінансові піраміди.

Першою в Європі фінансовою пірамідою вважається система, створена шотландським економістом Дж. Ло у 1716-1720 роках. На першому етапі ідея Дж. Ло полягала у створенні грошей в фінансово-кредитних установах. Саме він запропонував герцогу Орлеанському змінити золоті та срібні металеві монети на паперові гроші. Так, у Франції був заснований банк, який випускав банкноти, які були забезпечені державною скарбницею і земельними угіддями.

У 1717 році Дж. Ло відкриває «Західну компанію», акції якої мали небувалий попит як серед купців, так і серед простих людей. Через певний проміжок часу виявилось, що дана компанія не веде жодну діяльність і не приносить прибуток, тому власники акцій почали масового від них позбавлятися. Таким, чином «Система Ло» зазнала краху.

У США фінансові піраміди з'явилися лише через 100 років. У 1919 році першу з них створив італійський емігрант Ч. Понці. За допомогою газет він пропонував людям купувати акції його компанії, яка нібито займається купівлею-продажем товарів в усьому світі, і отримувати прибуток - 150% від вкладеної суми через 45 днів. Виплати вкладникам компанії здійснювалися за рахунок грошей нових учасників, дуже швидко коло інвесторів збільшилось в геометричній прогресії. Але, як і всі шахрайські схеми, «схема Понці» дуже швидко зазнала краху, всі рахунки були заморожені, а його автора засудили.

Новий формат «МММ» є не фінансовою установою, а так званою електронною пірамідою, і не приймає внесків, люди самостійно перераховують один одному гроші, які, за заявами організатора, не переходять у його власність, а зберігаються на рахунках вкладників або посередників [2].

Іншим видом інтернет-пірамід є хайп-фонди – шахрайські онлайн-проекти, що схожі на інвестиційні фонди з високою дохідністю. Працюють

вони здебільшого з електронними валютами. Хайп-фонди виплачують високі проценти за рахунок нових надходжень і розширення кола учасників. Якщо потік грошей зменшується і його не вистачає для покриття поточних зобов'язань, фонд закривається і всі виплати припиняються. Середньострокові хайп-фонди обіцяють дохідність на рівні 1–3% на добу і можуть існувати до 6–9 місяців. Короткострокові фонди інколи обіцяють дохідність і 5–50% на добу [3].

В українському законодавстві відсутнє чітке визначення сутності поняття «фінансова піраміда». Наприкінці 2013 року Верховна Рада України у першому читанні ухвалила законопроект «Про заборону фінансових пірамід в Україні», проте фінального голосування не відбулося.

Нова хвиля даного виду шахрайства припала на 2018 рік, коли стабілізація економічних процесів у державі та зростання доходів окремих категорій громадян спричинили зростання інвестиційної активності населення. На фінансовому ринку з'явилася компанія B2B Jewelry, діяльність якої порівнювали зі «схемою Понці». Покупцям доплачували за покупки, повертаючи кешбек у 104% та продавали сертифікати, які давали право в будь-який момент отримати вироби із золота або срібла вартістю за номіналом сертифіката. Попри продаж сертифікатів, компанія B2B Jewelry офіційно не надала жодних фінансових послуг. Нині СБУ заблокувала діяльність даної фінансової піраміди.

У 2020 році питання боротьби із фінансовими пірамідами знову стало на порядок денний, законотворці відповідно до Проекту ЗУ «Про заборону фінансових пірамід в Україні» запропонували для організаторів фінансових пірамід ввести кримінальну відповідальність, проте фінального голосування не відбулося [1].

Таким чином, відсутність спеціального регулювання у вигляді прямої заборони діяльності фінансових пірамід, кримінальної відповідальності за цю діяльність призводить до того, що засновників фінансових пірамід важко притягнути до відповідальності. Окрім цього фінансові піраміди, створені як юридична особа, відповідають за своїми боргами лише в межах своїх внесків. Тому в такій ситуації закономірним є банкрутство піраміди і збитки тих інвесторів, які вклали свої гроші останніми. Практика показує, що після краху піраміди вдається повернути не більше ніж 10–15% зібраних коштів.

Список використаних джерел

1. Проект Закону про заборону фінансових пірамід в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/vWp4qjO>
2. Соловйов Є. Фінансові піраміди: про взаємну відповідальність держави і громадян / Є. Соловйов // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/sWp4eY0>
3. Фінансова грамотність: навч. посібник / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – К., 2013. – 311 с.
4. Чумаченко О. Все про шахрайські схеми в бізнесі та шахраїв / О. Чумаченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/4Wp84MT>
5. Cressey D. R. Other People's Money / Donald Cressey // Patterson Smith, 1973

Тропіна Валентина,
докт. економ. наук, професор,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ПОДАТКИ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОГО РЕСУРСУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: УКРАЇНА ТА ЄС

Ключові слова: податки, місцеві бюджети, доходи місцевого бюджету, фінансова спроможність, територіальні громади.

Бюджет є основним інструментом, використання якого забезпечує виконання територіальними громадами своїх функцій. Саме тому питанням та проблемам, пов'язаним з формуванням дохідної частини бюджету місцевого самоврядування, розширенням бази оподаткування приділяється велика увага в наукових працях учених як зарубіжних, так і вітчизняних наукових шкіл. Водночас новизна проблем, пов'язаних з фіскальною децентралізацією, потребує подальших досліджень, зокрема, щодо обґрунтування напрямів підвищення ролі податків у формуванні фінансових ресурсів територіальних громад.

У дослідженні здійснено аналіз формування доходів місцевих бюджетів в Україні за рахунок податкових надходжень. Доведено, що фінансова децентралізація та податкова і бюджетна реформа мають досить позитивні тенденції та сприяють зростанню доходів місцевих бюджетів і нарощенню їх фіскального потенціалу. Однак місцеві податки не стали регулюючим інструментом, а є другорядними відносно державного оподаткування. Тому система місцевого оподаткування в Україні потребує подальшого реформування. Діюча на сьогодні в країні система місцевих податків і зборів потребує подальшого розвитку оскільки вона має забезпечити достатні обсяги власних доходів місцевих бюджетів, а також бути інструментом місцевої соціально-економічної політики. Шляхами збільшення обсягу місцевих податків і зборів повинно бути встановлення таких податків, які б забезпечували достатній обсяг надходжень, що в свою чергу дасть можливість створити надійне джерело дохідної частини місцевих бюджетів. Розширення самостійності органів місцевої влади має надати їм можливість відігравати важливу роль у соціально-економічному розвитку громади та країни в цілому. Оскільки місцеві податки і збори повинні складати основу доходів місцевих бюджетів, необхідно розширити права місцевих територіальних громад щодо їх встановлення і затвердження ставок та надання пільг, а також, враховуючи позитивний досвід країн ЄС, щодо диверсифікації податкових надходжень, зокрема, за рахунок оподаткування нерухомості.

Циганов Сергій,
докт. екон. наук, професор,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Циганова Надія,
докт. екон. наук, доцент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕГУЛЯТОРНИХ ЗАСАД ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Ключові слова: фінансовий ринок, регулювання фінансового ринку, банківський нагляд, банківська система, мегарегулятор, фінансова глобалізація.

Tsyganov Sergiy,
Doctor of Science (Economics), Professor,
TarasShevchenkoNationalUniversity of Kyiv
Tsyganova Nadiia,
Doctor of Science (Economics), Associate Professor,
Vadym Hetman Kyiv National Economic University

TRANSFORMATION OF REGULATORY FUNDAMENTALS OF FINANCIAL MARKET FUNCTIONING

Key words: financial market, financial market regulation, banking supervision, banking system, mega-regulator, financial globalization.

Протягом останніх десятиліть ми стаємо свідками прискорення трансформації фінансового ринку, суттєвих змін його структури і регуляторних механізмів. Об'єктивними передумовами цих змін є, передусім, цифровізація та глобалізація економічних процесів, які фактично трансформують світовий фінансовий устрій. Суттєвих змін зазнають механізми акумулювання та перерозподілу фінансових ресурсів, фінансовий інструментарій, інституційна та продуктова структура фінансового ринку, конкурентне середовище та ін. Водночас зростає вразливість національних економік від зовнішніх шоків, посилюється вплив процесів на глобальних фінансових ринках на їх функціонування. Усе зазначене актуалізує необхідність трансформації регуляторних засад функціонування фінансового ринку.

До основних напрямів реформування регуляторних механізмів фінансового ринку, на нашу думку, слід віднести:

- формування та удосконалення правових засад функціонування криптоактивів, їх емісії та оподаткування (див. детальніше [1]);
- регулювання транскордонного руху капіталу в контексті впливу на фінансову безпеку країни та стан фінансового ринку (див. детальніше [2, с. 211–232]);

- трансформація регуляторних механізмів на національних ринках з урахуванням змін у діяльності фінансових посередників, їх консолідації, змін конкурентного середовища (див. детальніше [2, с. 112–130; 3; 4]);
- формування правових засад регулювання фінансових ринків на глобальному рівні (див. детальніше [2, с. 244–275; 5]);
- координація зусиль національних регуляторних органів в умовах поширення глобалізаційних процесів, посилення прозорості національних фінансових ринків, нерівномірного розподілу вигод фінансової глобалізації (див. детальніше [2, с. 244–246]);
- забезпечення відповідної інфраструктури фінансових ринків, включаючи освітню складову (див. детальніше [6]).

Фінансова глобалізація виявляється у формуванні єдиних правових засад і регуляторного механізму функціонування фінансового ринку. Роль банків як провідних посередників фінансового ринку визначально впливає на трансформацію регуляторних механізмів у банківському секторі. Поява транснаціональних банків (ТНБ) та обмеженість впливу національних регуляторів на їх діяльність зумовлює появу регуляторних механізмів на глобальному ринку. Ці функції частково покладено на Банк міжнародних розрахунків та Базельський комітет з питань банківського нагляду, який з 1974 р. функціонує при цьому Банку і фактично визначає міжнародні стандарти банківського нагляду. Формування єдиних вимог щодо банківського капіталу, банківських ризиків сприяє адаптації національної банківської системи до функціонування в умовах глобалізації.

Каталізатором цих процесів виступають кризові явища на фінансових ринках. Так під час світової фінансової кризи 2007–2009 рр. більшість ТНБ на світових фінансових ринках продемонстрували низьку фінансову стійкість, суттєве погіршення фінансових показників і потребували державної підтримки, тому постало питання про підвищення стандартів банківського нагляду та їх стандартизацію на міжнародному рівні. Зокрема Європейська комісія запропонувала розробити відповідні рекомендації спеціально створеній групі, на основі яких з 2010 р. розпочалося реформування системи регулювання і нагляду на фінансових ринках. Відповідно було створено Європейську систему фінансового нагляду (The European System of Financial Supervisor, ESFS), яка діє з 2011 р. та об'єднує Європейську наглядову раду (The European Supervisory Authorities, ESA), Європейську раду з системних ризиків (The European Systemic Risk Board, ESRB), Об'єднаний комітет органів нагляду в ЄС (The Joint Committee of the European Supervisory Authorities, JCESA), національні наглядові органи країн-членів ЄС (The national supervisory authorities of EU member states) [7]. На Європейський орган банківського нагляду покладено відповідальність за формування єдиних вимог до діяльності банків в ЄС, розробку й адаптацію відповідних технічних стандартів та інструкцій, прийняття відповідних документів, які затверджуються Європейською Комісією і є обов'язковими до виконання у країнах-членах ЄС. Це фактично наддержавний орган банківського регулювання й нагляду, повноваження якого вищі за повноваження національних центральних банків [2, с. 248–249].

Україна також не лишилася осторонь цих процесів. Вона не лише активно долучається до імплементації рекомендацій Базельського комітету у банківському секторі, але й суттєво реформує систему регулювання фінансового ринку, здійснюючи консолідацію функцій з державного регулювання ринків фінансових послуг (Закон про СПЛІТ), запроваджує національну криптовалюту та модернізує ринок фінансових послуг. Проте усі регуляторні заходи, на нашу думку, мають у першу чергу посилювати довіру до фінансового ринку, його механізмів, інструментів, без якої він не зможе ефективно реалізувати акумулятивну функцію і сприяти прискоренню зростання економіки.

Список використаних джерел

1. Циганова Н. В. Емісія криптовалют та проблеми її регулювання. Модернізація фінансово-кредитної системи: тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 27 березня 2018 р.). Київ : КНТЕУ, 2018. С. 138–140. URL: <https://knute.edu.ua/file/ODc0Mw==/7e941b305d933b75edb6e9010a7a8bee.pdf> (дата звернення: 29.06.2021 р.).
2. Циганова Н.В. Консолідація банківського сектору у конкурентному середовищі: монографія. Київ: КНЕУ, 2020. 422 с.
3. Циганов С. А., Сизоненко В. А., Циганова Н. В. Вплив транснаціоналізації на розвиток конкурентних відносин. Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. Вип. 137. Київ: Київ. національний ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т міжн. відн., 2018. С. 77–88. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/view/3654/3322> (дата звернення: 29.06.2021 р.)
4. Циганов С. А., Циганова Н. В. Перспективи розвитку торгівлі фінансово-банківськими послугами у сучасних умовах. Міжнародні відносини Серія «Економічні науки». 2018. № 16. С. 53–55. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3528 (дата звернення: 29.06.2021 р.)
5. Циганов С. А., Сизоненко В. А., Циганова Н. В. Вплив глобалізації на регулювання банківських систем. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2018. Том 23. Вип. 8 (73). С. 22–29. URL: http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2018_23_8/6.pdf (дата звернення: 29.06.2021 р.)
6. Циганова Н. В. Проблеми трансформації освітніх стандартів в умовах глобалізації та переходу до цифрової економіки. Міжнародні відносини Серія «Економічні науки». 2018. № 14. С. 98–101. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3433 (дата звернення: 29.06.2021 р.)
7. European System of Financial Supervision. URL: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/esfs/html/index.en.html> (дата звернення: 29.06.2021 р.)

Чеберяко Оксана,
професор, доктор історичних наук,
кандидат економічних наук
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: МОДЕЛІ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Ключові слова: система охорони здоров'я, форми фінансування, ринкова модель, соціальна модель, суспільно-приватна модель.

Cheberyako Oksana
Professor, Doctor of History Sciences,
Ph.D. of Economic Sciences, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

HEALTHCARE FINANCING: MODELS AND FOREIGN EXPERIENCE

Keywords: healthcare system, forms of financing, market model, social model, public-private model.

Здоров'я -це не все, але все без здоров'я - ніщо. *Сократ*

Право на охорону здоров'я є одним з найважливіших соціальних прав людини, без реалізації якого не можливе її нормальне життя в сучасному пандемічному світі, а забезпечення цього права без посередньо впливає на тривалість та якість життя. На міжнародному рівні це право задекларовано у 1948 р. в статуті ВООЗ, воно також знаходить відображення в документах регіональних організацій, конституції ЄС та національних конституціях усіх країн. Статтею 3 Конституції України визначено, що "людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю". Стаття 49 гарантує громадянам право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм.[1]

Система охорони здоров'я є сукупністю усіх організацій, інституцій і ресурсів, головною метою яких є зміцнення, підтримка чи відновлення здоров'я. Наявність в тій чи іншій країні відповідної системи охорони здоров'я визначається багатьма обставинами: цілями, принципами та співвідношеннями елементів системи, а також суспільним устроєм, політичним і соціально-економічним становищем, традиціями, культурою, історією, релігією, іншими чинниками та системою спеціальних компенсаторів, характерною для кожної окремої країни; проте при всіх відмінностях у системах охорони здоров'я різних країн економічні моделі формуються за визначенням ролі та функції держави в цих процесах, а головна мета будь-якої країни-за мінімальні ресурси

побудувати ефективну модель системи охорони здоров'я та досягти найвищого рівня здоров'я населення.[3]

Принципи регулювання видатків на охорону здоров'я постійно модифікуються та удосконалюються в усіх країнах, а визначальним чинником забезпечення населення якісною та доступною медичною допомогою є адекватний потребам галузі охорони здоров'я обсяг фінансування.

Виділяють чотири основні види фінансування охорони здоров'я в зарубіжних країнах: державне, муніципальне, обов'язкове і добровільне медичне страхування та змішана форма. Слід зазначити, що у відокремленому вигляді ці види фінансування практично не використовуються ні в одній країні, але в деяких вони займають домінуюче положення.

Виходячи із зарубіжного досвіду щодо ролі та функції держави в галузі охорони здоров'я, виділяють три основні економічні моделі фінансування охорони здоров'я:

- державна система фінансування - функціонує в країнах СНД, Великобританії, Швеції, Шотландії, Італії та Данії та є ефективною лише за умови достатності коштів у державі;

- система медичного страхування - існує в більшості країн (Німеччина, Франція, Австрія, Бельгія, Нідерланди, Ізраїль), охоплює приблизно 70-90% населення, люди несуть відповідальність за своє здоров'я і вибирають той чи інший медичний заклад;

- змішана форма фінансування медичної допомоги (США) - система охорони здоров'я, яка ґрунтується на засадах соціального страхування та регулювання ринку з багатоканальною системою фінансування.

Усі форми фінансування мають свої переваги та недоліки, однак суспільство виявляє більший інтерес до змішаної форми, яка забезпечує потрібний рівень медичного обслуговування населення та створює певну зацікавленість у населення в посиленні турботи про здоров'я та відповідальність медичних працівників за якість роботи.

Спосіб фінансування галузі охорони здоров'я зумовлює й систему організації охорони здоров'я. Базуючись на цьому основні існуючі моделі організації охорони здоров'я представлені на рис. 1.

Ринкова модель організації охорони здоров'я передбачає приватне фінансування галузі і при цьому роль держави обмежується, медичне страхування здійснюється на приватній основі, хоча й забезпечується через роботодавців шляхом добровільного медичного страхування.

До соціальної моделі організації охорони здоров'я відносяться система Беверіджа, система Бісмарка та система Семашко. Система Беверіджа (універсалістська) ґрунтується на фінансуванні з державного бюджету, медична допомога гарантується державою і надається всім громадянам незалежно від соціального та майнового становища, проте пацієнти обмежені у виборі варіантів медичного обслуговування. Ця система запроваджена в Великобританії, Греції, Данії, Ірландії, Італії, Іспанії, Канаді, Норвегії, Португалії та Фінляндії.

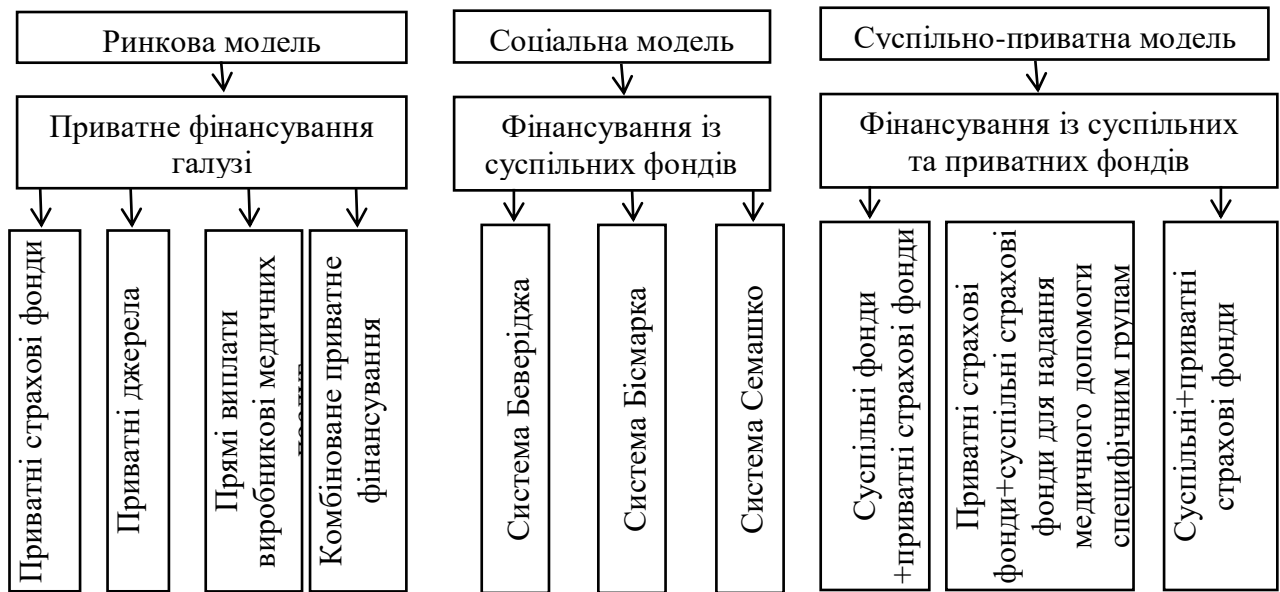

Рис. 1. Моделі організації та фінансування галузі охорони здоров'я. [2, с.128]

Система Бісмарка (німецька або континентальна) ґрунтується на фінансуванні галузі переважно за рахунок обов'язкового соціального страхування на випадок хвороби. Її характерною рисою є існування незалежних страхових фондів, які керуються через державні або приватні страхові компанії, а їх діяльність строго регламентує держава. За цією системою організована система охорони здоров'я в Австрії, Бельгії, Люксембурзі, Німеччині, Нідерландах, Франції та Швейцарії. Вона фінансується за допомогою відрахувань із заробітної плати й інших державних фондів.

Система Семашко характеризується фінансуванням галузі з державного бюджету при строгому централізованому управлінні та контролю з боку держави, модель заснована на заміні ринкової організації охорони здоров'я на державно-адміністративну систему і така система характерна для країн з плановою економікою.

Суспільно-приватну модель організації та фінансування охорони здоров'я можна розглядати як систему, що поєднує в собі ринкову та соціальну моделі. Усі перелічені моделі охорони здоров'я побудовані або на солідарній ідеології, або лібертарній.

Щорічне дослідження всесвітньо відомого агентства Bloomberg "Найефективніша охорона здоров'я 2018", оцінило не менше 56 країн світу. Азія є переможцем цих рейтингів і найбільш ефективною медицина виявилась у Гонконгу, де середня очікувана тривалість життя склала 84,3 роки, а на охорону здоров'я громадяни міста витрачають близько 2,22 тисяч доларів. Частка медичних витрат складає близько 5,7% ВВП країни. Друге та третє місця рейтингу зайняли Сінгапур та Іспанія відповідно. Далі ідуть Італія, яка лідирує серед найкращих систем охорони здоров'я у Європі, є найздоровішою країною

світу; Південна Корея, Ізраїль, Японія, Австралія, Тайвань, ОАЕ, Норвегія, Швейцарія, Ірландія.

Греція, Нова Зеландія, Канада, Франція, Португалія, Фінляндія, Китай, Гонконг, Великобританія, Китай, Італія, Іспанія, Греція, Ірландія, ОАЕ, Фінляндія, Норвегія, Португалія, Австралія, Нова Зеландія здійснюють фінансування охорони здоров'я відповідно до бюджетної моделі фінансування охорони здоров'я (модель Беверіджа). Сінгапур, Ізраїль, Японія, Швейцарія, Франція, Канада, Південна Корея фінансують видатки на охорону здоров'я переважно за моделлю соціального страхування (модель Бісмарка).[4]

В цілому формування моделі фінансування охорони здоров'я залежить від соціально - економічної політики держави, а всі моделі, які зараз існують, відрізняються об'ємом державних гарантій, джерелом фінансування медичної допомоги, замовником послуг та його статусом, виконавцем медичних послуг, державним управлінням охороною здоров'я та схемою фінансування.

На сучасному етапі розвитку системи охорони здоров'я в усьому світі спостерігаються процеси реформування, які полягають у поєднанні різних моделей з метою децентралізації фінансування з метою наближення медичної допомоги до різних соціальних груп населення. Єдиної системи охорони здоров'я у країнах ЄС і в США також не існує: шведи і французи перекладають витрати на роботодавців, німці намагаються реформувати свою систему таким чином, щоб вона й надалі ефективно обслуговувала старіючу націю, американці переклали всі проблеми на страхові компанії.

Глобальне поширення COVID-19 виявило слабкість національних та глобальних систем фінансування охорони здоров'я, непропорційність витрат між країнами з низьким та середнім доходом та країнами з високим рівнем доходу. Сукупні шоки для здоров'я та економіки, спричинені COVID-19, виявили глибокі слабкі місця в системах охорони здоров'я, що мають прямі наслідки для майбутнього охорони здоров'я, йдеться у новому звіті ВООЗ. [8] Наразі усім країнам потрібно більше інвестувати у свої системи охорони здоров'я та виробити скоординований підхід для максимізації потенціалу для виходу із кризи COVID-19. У минулому році завдяки бюджетним асигнуванням зросло фінансування системи охорони здоров'я в багатьох країнах світу. У відповідь на пандемію цього року більшість урядів збільшили свої витрати, щоб задовольнити нагальні потреби в охороні здоров'я та захистити людей, робочі місця та бізнес. Як наслідок - великі бюджетні дефіцити і світовий державний борг знаходиться на рекордному рівні.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Баєва О. Менеджмент у галузі охорони здоров'я: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2008. 640 с.
3. Москаленко В. Актуальні проблеми здоров'я та охорони здоров'я у III тисячолітті. URL: Національна академія медичних наук України <http://amnu.gov.ua/aktualni-problemy-zdorov-ya-ta-ohorony-zdorov-ya-u-iii-tysyacholitti/>

4. These Are the Economies With the Most (and Least) Efficient Health Care. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-09-19/u-s-near-bottom-of-health-index-hong-kong-and-singapore-at-top>
5. Esteban Ortiz-Ospina, Max Roser. Financing Healthcare. URL: <https://ourworldindata.org/financing-healthcare>
6. CHRISTOPH KUROWSKI, SCOTT STEWART, ELLEN VAN DE POEL. How Countries Can Emerge from the COVID-19 Crisis with Stronger Health Financing. URL: <https://blogs.worldbank.org/health/how-countries-can-emerge-covid-19-crisis-stronger-health-financing>
7. Raisa Santos. COVID-19 Reveals Weakness Of Global Health Financing Systems, Says New WHO Expenditure Report. URL: <https://healthpolicy-watch.news/covid-19-reveals-weakness-of-global-health/>

Yang Zizhou

Master

Taras Shevchenko National University of Kyiv

OPPORTUNITIES AND RISKS OF UKRAINIAN ECONOMIC DIGITALIZATION

Keywords: digital economy, digital enterprise, economic system

Economic digitalization is pursued by all countries in the world today, and Ukraine is no exception. How to quickly develop into the forefront of the world is a difficult problem. I think this can emulate the experience of other countries, such as India and China, both of which are developing countries. Compared with learning from the experience of the United States or the United Kingdom, India and China, it can be applied more directly to reduce the loss caused by the inconsistency with the national conditions. Among these experiences, I think it is more consistent and useful to build a stable economic system first, then vigorously develop digital enterprises, and then vigorously develop the digital economy after having a certain digital enterprise as a foundation.

I think that for Ukraine to create a more stable economic system, it is necessary to build international and national confidence in the government. International confidence can attract more international investment, and national confidence can provide more savings and reduce idle capital. Increase the investment rate. With increasing international investment and national investment, a more stable economic system will also become a reality.

The development of digital enterprises is to lay the foundation for the rapid development of digital economy in the future, because compared with countries with more mature economic systems such as the United States and the United Kingdom; developing countries have another advantage and are easier to change the current situation. It's easier to develop a digital economy than the United States and other countries. Therefore, in order to break through the existing system and develop digital economy, it is necessary to develop digital enterprises, because opportunities also mean risks. In order to resist unknown risks, a stable economy and developed digital enterprises are a solid shield. Just like China, it has been vigorously developing its economy, and because cheap labor makes foreign capital feel profitable, it has attracted a large amount of investment, which complements each other to form a relatively stable economic system. With Alibaba's Alipay, due to the short period of economic development, citizens have not formed a high degree of dependence on a certain payment method, and the convenience of Alipay allows a large number of citizens to choose, and therefore obtain huge profits, thus having enough Funding to develop itself. More mature digital companies provide the government with experience, and also provide a security guarantee and foundation for the development of a country's economic digitalization.

The rapid development of digital economy will bring Ukraine's economy into a stage of rapid development. The faster circulation speed, circulation cost, and even realization of other benefits will cause international investment to pay close attention to Ukraine. Who doesn't want to take advantage of this? Get on the high-speed train

to make a fortune. The addition of international investment will promote economic development faster, but risk factors such as inflation will also be enlarged several times. To resist this risk, it is not enough to have a stable economy. This requires strict government supervision, flexible use of policies and financial tools, and even certain predictive capabilities. How to do this requires not only learning from the experience of other countries and a high level of understanding of Ukraine's national conditions, but also practical attention and even more learning in other aspects.

After a series of challenges, economic digitization will bring huge opportunities. The rapid development of the economy is even the most basic, and more is the retention of talents for more and more convenient life and lower investment costs. This is also a powerful capital for Ukraine to strengthen its national strength and become an important member of the international arena.

Наукове видання

**ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. БІЗНЕС. УПРАВЛІННЯ
Зміни. Адаптація. Нова економіка**

EFBM 2021

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОГО
ФОРУМУ

Комп'ютерна верстка: Погрібна Н.В.

Обкладинка: Коваленко О.Я.

Електронна версія збірника доступна за посиланням:

